

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU10

Ersättningsrätt och insolvensrätt

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör utökade möjligheter till distansutmätning för Kronofogdemyndigheten. Utskottet anser att distansutmätning bör vara möjligt i en större utsträckning än i dag och uppmanar regeringen att överväga hur en reglering med utökade möjligheter till distansutmätning kan utformas alternativt låta utreda detta på nytt.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden som behandlas i betänkandet, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om andra frågor om utmätning, dröjningsmålsränta, skuldsanering och åtgärder mot överskuldsättning, budget- och skuldrådgivning, företagsrekonstruktion och avlägsnande av otillåtna bosättningar.

I betänkandet finns 19 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I en av reservationerna (S, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Cirka 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Ideellt skadestånd.....	9
Det allmännas skadeståndsansvar.....	11
Skadestånd till tredje man.....	12
Vårdnadshavares skadeståndsansvar.....	13
Skada vid färd med motorcykel.....	16
Preskription av skadeståndsanspråk mot staten.....	17
Dröjsmålsränta.....	19
Obligatorisk hemförsäkring.....	21
Obligatorisk reseförsäkring.....	22
Skadereglering vid bl.a. trafikskada.....	24
Barnförsäkringar.....	31
Utmätning till förmån för brottsoffer.....	35
Distansutmätning.....	37
Utmätning i övrigt.....	43
Betalningsplanens längd vid skuldsanering.....	46
Åtgärder mot överskuldsättning m.m.....	48
Budget- och skuldrådgivning m.m.....	58
Slutlig preskription.....	61
Nordisk reglering om skuldsanering.....	64
Företagsrekonstruktion.....	65
Skuldsanering för företagare m.m.....	70
Avlägsnande av otillåtna bosättningar.....	73
Övertagande av fordonsrelaterade skulder.....	78
Reservationer.....	80
1. Dröjsmålsränta, punkt 7 (SD).....	80
2. Utmätning till förmån för brottsoffer, punkt 12 (M).....	81
3. Distansutmätning, punkt 13 (S, MP).....	81
4. Utmätning i övrigt, punkt 14 (SD).....	82
5. Utmätning i övrigt, punkt 14 (L).....	83
6. Betalningsplanens längd vid skuldsanering, punkt 15 (C, KD, L).....	83
7. Betalningsplanens längd vid skuldsanering, punkt 15 (V).....	84
8. Åtgärder mot överskuldsättning m.m., punkt 16 (C).....	85
9. Åtgärder mot överskuldsättning m.m., punkt 16 (V).....	86
10. Åtgärder mot överskuldsättning m.m., punkt 16 (L).....	87
11. Kötid för budget- och skuldrådgivning, punkt 17 (M, SD).....	89
12. Budget- och skuldrådgivning i övrigt, punkt 18 (M).....	89
13. Budget- och skuldrådgivning i övrigt, punkt 18 (SD).....	90
14. Slutlig preskription, punkt 19 (V, KD).....	91
15. Nordisk reglering om skuldsanering, punkt 20 (SD).....	92
16. Företagsrekonstruktion, punkt 21 (M, SD).....	93
17. Skuldsanering för företagare m.m., punkt 22 (SD).....	94
18. Avlägsnande av otillåtna bosättningar, punkt 23 (SD).....	95
19. Övertagande av fordonsrelaterade skulder, punkt 24 (C).....	96
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	97

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	97
---	----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ideellt skadestånd

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:2181 av Cecilie Tenfjord Toftby (M) och
2020/21:2801 av Fredrik Schulte (M) yrkande 1.

2. Det allmännas skadeståndsansvar

Riksdagen avslår motion
2020/21:985 av Sten Bergheden (M) yrkande 3.

3. Skadestånd till tredje man

Riksdagen avslår motion
2020/21:237 av Thomas Morell (SD).

4. Vårdnadshavares skadeståndsansvar

Riksdagen avslår motion
2020/21:3565 av Magdalena Schröder (M).

5. Skada vid färd med motorcykel

Riksdagen avslår motion
2020/21:2537 av Johan Hedin (C) yrkande 2.

6. Preskription av skadeståndsanspråk mot staten

Riksdagen avslår motion
2020/21:3633 av Hans Rothenberg (M).

7. Dröjsmålsränta

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 23 och 24
samt
2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD) yrkande 37.

Reservation 1 (SD)

8. Obligatorisk hemförsäkring

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:1292 av Anders Hansson (M),
2020/21:1733 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 och
2020/21:2010 av Anders Österberg (S).

9. Obligatorisk reseförsäkring

Riksdagen avslår motion
2020/21:1291 av Lotta Olsson (M).

10. Skadereglering vid bl.a. trafikskada

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1848 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkande 1 och

2020/21:2103 av Pyy Niemi och Inga-Lill Sjöblom (båda S).

11. Barnförsäkringar

Riksdagen avslår motion

2020/21:1658 av Pia Nilsson m.fl. (S).

12. Utmätning till förmån för brottsoffer

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3216 av Niklas Wykman m.fl. (M) yrkande 8 och

2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33.

Reservation 2 (M)

13. Distansutmätning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om utökade möjligheter till distansutmätning för Kronofogdemyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 4,

2020/21:3271 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 22 och

2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 32.

Reservation 3 (S, MP)

14. Utmätning i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD) yrkande 38 och

2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (L)

15. Betalningsplanens längd vid skuldsanering

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 13,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 20 i denna del och

2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 56.

Reservation 6 (C, KD, L)

Reservation 7 (V)

16. Åtgärder mot överskuldsättning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 4, 5 och 8,

2020/21:1300 av Helena Antoni (M),
2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkande 3,
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14,
2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 3,
2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 20 i denna del, 21
och 24 samt
2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 4.

Reservation 8 (C)

Reservation 9 (V)

Reservation 10 (L)

17. Kötid för budget- och skuldrådgivning

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 20 och
2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 2 i denna del.

Reservation 11 (M, SD)

18. Budget- och skuldrådgivning i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 19, 21 och
22 samt
2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 2 i denna del
och 3.

Reservation 12 (M)

Reservation 13 (SD)

19. Slutlig preskription

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 6,
2020/21:1938 av Boriana Åberg (M) och
2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 55.

Reservation 14 (V, KD)

20. Nordisk reglering om skuldsanering

Riksdagen avslår motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 15 (SD)

21. Företagsrekonstruktion

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1613 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 14 och
2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 16 (M, SD)

22. Skuldsanering för företagare m.m.

Riksdagen avslår motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 25 och 26.

Reservation 17 (SD)

23. Avlägsnande av otillåtna bosättningar

Riksdagen avslår motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 13–15.

Reservation 18 (SD)

24. Övertagande av fordonsrelaterade skulder

Riksdagen avslår motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 7.

Reservation 19 (C)

Stockholm den 13 april 2021

På civilutskottets vägnar

Emma Hult

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Hult (MP), Larry Söder (KD), Johan Löfstrand (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilandersson (SD), Leif Nysmed (S), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD), David Josefsson (M), Catarina Deremar (C) och Jon Thorbjörnson (V).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21 i olika ersättnings-, insolvens- och utsökningsrättsliga frågor. Motionsyrkandena handlar bl.a. om dröjsmålsränta, utmätning, skuldsanering och åtgärder mot överskuldsättning, budget- och skuldrådgivning, företagsrekonstruktion och avlägsnande av otillåtna bosättningar.

Motionsförslagen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Ideellt skadestånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ideellt skadestånd. Utskottet hänvisar till en pågående utredning.

Motionerna

I motion 2020/21:2181 föreslår Cecilie Tenfjord Toftby (M) ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över ordningsvakters rätt till kränkingsersättning och om denna borde utvidgas.

Fredrik Schulte (M) begär i motion 2020/21:2801 yrkande 1 ett tillkännagivande till regeringen om att skadeståndsbeloppen för ideella skador bör ses över i höjande riktning.

Bakgrund

Med ideella skador avses skador som inte är av ekonomisk natur, främst fysiskt och psykiskt lidande vid personskador samt kränkning av den personliga integriteten genom brott. Utmärkande för en ideell skada är att den inte låter sig mätas i pengar på samma sätt som en ekonomisk skada.

Den som har tillfogats personskada kan enligt 5 kap. 1 § skadeståndslagen (1972:207) få ersättning både för ekonomisk och för ideell skada. Ersättning för kränkning är en särskild form av ideellt skadestånd som inte förutsätter att någon fysisk skada har uppkommit. Enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen ska den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot hans eller hennes person, frihet, frid eller ära ersätta den skada som kränkningen innebär.

Skadeståndslagen anger inte med vilka belopp kränkingsersättning ska betalas, men den innehåller vissa riktlinjer för hur ersättningen ska fastställas. Enligt 5 kap. 6 § skadeståndslagen bestäms kränkingsersättning efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet, varvid vissa omständigheter särskilt ska beaktas. Sådana omständigheter är om handlingen haft förnedrande eller skändliga inslag eller om den varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa. Andra sådana omständigheter är om handlingen riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet eller om den inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande. Även det fallet att handlingen varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet räknas upp. De omständigheter som räknas upp i paragrafen har typiskt sett ansetts vara de viktigaste, men även andra omständigheter kan vara relevanta. Det ankommer på rättstillämpningen att

utifrån förhärskande etiska och sociala värderingar närmare precisera vilka hänsyn som ska tas vid skadeståndets bestämmande. (Se prop. 2000/01:68 s. 52 f. och 74 f.)

Riksdagens tillkännagivande och tidigare behandling i övrigt

Riksdagen uppmanade hösten 2018, på förslag från justitieutskottet, i ett tillkännagivande regeringen att återkomma med ett lagförslag om fördubblad kränkningssättning till brottsoffer. Enligt riksdagen behöver brottsofferperspektivet stärkas, och den kränkning som brottsoffret lidit efter att ha utsatts för brott bör värderas högre i skadeståndshänseende för att stå i bättre överensstämmelse med de etiska och sociala värderingar som är rådande i dag (bet. 2018/19:JuU1, rskr. 2018/19:73).

Civilutskottet behandlade härefter våren 2020 ett motionsyrkande om en översyn av skadeståndsbeloppen för ideella skador (bet. 2019/20:CU12). Utskottet hänvisade till att en särskild utredare fått i uppdrag att se över vissa regler som gäller brottsoffers rätt till skadestånd och möjlighet att få ut sådan ersättning. Utskottet konstaterade att uppdraget var i linje med önskemålen i motionen, och det fanns därför inte behov av någon åtgärd med anledning av motionen. Motionsyrkandet avstyrktes därmed, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utredningen om stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer

Regeringen gav den 19 december 2019 en särskild utredare i uppdrag att se över vissa regler som gäller brottsoffers rätt till skadestånd och möjlighet att få ut sådan ersättning (dir. 2019:104). Syftet är att stärka brottsoffers ställning och minska skadeverkningarna av brott. Utredaren ska bl.a. ta ställning till i vilken utsträckning nivåerna på kränkningssättning bör höjas och hur efterlevande anhörigas rätt till ideellt skadestånd kan stärkas. Utredaren ska också ta ställning till i vilken utsträckning polisens och andra särskilt utsatta yrkesgruppers rätt till kränkningssättning bör utvidgas. Det gäller t.ex. ordningsvakter och vissa anställda inom kriminalvården och den psykiatriska vården. I uppdraget ingår att föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga eller lämpliga, och uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2021.

Utskottets ställningstagande

I likhet med tidigare konstaterar utskottet att Utredningen om stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer har fått i uppdrag att se över vissa regler som gäller brottsoffers rätt till skadestånd. I uppdraget ingår bl.a. att ta ställning till i vilken utsträckning nivåerna på kränkningssättning bör höjas och hur efterlevande anhörigas rätt till ideellt skadestånd kan stärkas. Utredaren ska också ta ställning till i vilken utsträckning polisens och andra särskilt utsatta

yrkesgruppers rätt till kränkingsersättning bör utvidgas, vilket gäller t.ex. ordningsvakter. Uppdraget är i linje med önskemålen i motionerna, och det finns därför inte behov av någon åtgärd med anledning av dessa. Motionsyrkandena bör följaktligen avslås.

Det allmännas skadeståndsansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om det allmännas skadeståndsansvar. Utskottet hänvisar till befintlig reglering på området och tidigare ställningstagande.

Motionen

I motion 2020/21:985 av Sten Bergheden (M) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att en myndighet som på grund av försummelse bryter mot gällande tids- och handläggningsbestämmelser och orsakar att ett företag förlorar pengar eller drabbas av annan skada ska vara skyldig att ersätta företaget.

Bakgrund

Av 3 kap. 2 § skadeståndslagen följer att staten eller en kommun ska ersätta skada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Skador som ersätts är bl.a. personskador, saksador och rena förmögenhets-skador.

Myndighetsutövning i skadeståndslagens mening kan beskrivas som beslut eller åtgärder av det allmänna som har rättsverkningar för enskilda och som är ett uttryck för samhällets rätt att utöva makt över medborgarna.

Staten eller kommunen ansvarar inte bara när ett fel eller en försummelse har begåtts av en eller flera befattningshavare utan även när flera befattningshavare var för sig har begått mindre förbiseenden som tillsammans medför att fel eller försummelse föreligger (kumulerade fel). Skadeståndsansvar kan även föreligga när det inte är möjligt att peka ut vem som varit oaktsam inom en myndighet (anonyma fel). Ibland har myndighetsutövningen anförtrotts åt något fristående organ, som t.ex. får fatta beslut i vissa ärenden eller vidta utredningsåtgärder. Detta hindrar inte att det allmänna kan bli ansvarigt för skador som uppkommer genom fel och försummelse vid sådan delegerad myndighetsutövning.

Enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen ansvarar vidare staten eller en kommun för skador som uppkommit till följd av överträdelser av rättigheterna i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Det kan t.ex. röra sig om skadestånd på grund av långsam handläggning av ett mål eller ärende hos en

myndighet. Förutom de skadetyper som ersätts vid fel eller försummelse vid myndighetsutövning, enligt vad som beskrivs ovan, finns här en rätt till ersättning för annan ideell skada som uppkommit till följd av rättighetsöverträdelsen.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2020 (bet. 2019/20:CU12). Utskottet konstaterade att den befintliga regleringen innebär att det allmänna är skyldigt att ersätta skada som vållas genom bl.a. fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Utskottet ansåg inte att det framkommit några brister i den befintliga regleringen som gör att det finns skäl för utskottet att föreslå något initiativ från riksdagen. Motionsyrkandet avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som utskottet och riksdagen tidigare gett uttryck för, och motionsyrkandet bör därför avslås.

Skadestånd till tredje man

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skadestånd till tredje man. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande.

Motionen

I motion 2020/21:237 av Thomas Morell (SD) begärs ett tillkännagivande om att tredje part som drabbas av en skada ska ha rätt till ersättning när det gäller kunskapskrävande verksamheter. Enligt motionären bör exempelvis arbetsgivaren till någon som lidit personskada, och indirekt orsakats skada till följd av detta, få rätt till ersättning för exempelvis stillestånd och ekonomiskt bortfall.

Bakgrund

Skadeståndslagen är den grundläggande lagstiftningen på skadeståndsrättens område, och den gäller om inte annat är särskilt föreskrivet eller föranleds av avtal eller i övrigt följer av regler om skadestånd i avtalsförhållanden. I praktiken kompletteras skadeståndslagen i stor utsträckning av principer och regler som har utveckats genom domstolspraxis.

En sådan allmän princip gäller s.k. tredjemansskada. Svensk rätts principiella ståndpunkt är att den som har vållat en person- eller sakskada inte

är skyldig att ersätta den förmögenhetsförlust som tredje man kan lida till följd av skadan, utan bara de förluster som drabbar den person som har lidit den primära person- eller egendomsskadan. Vissa undantag har emellertid gjorts från denna princip när det har förelegat särskilda omständigheter. De refererade rättsfallen på detta område är dock fortfarande fåtaliga och präglade av en viss återhållsamhet. Delvis är det fråga om fall där förhållandena har varit speciella och där den skadelidande inte har intagit någon renodlad ställning av tredje man. (Se beträffande det anförda rättsfallet NJA 2009 s. 16 med där gjorda hänvisningar.)

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2020 (bet. 2019/20:CU12). Utskottet avstyrkte motionsyrkandet av följande skäl:

En grundsats inom svensk skadeståndsrätt är att s.k. tredjemansskador som utgångspunkt inte är ersättningsgilla. Som motionären anför kan detta få kännbara konsekvenser för exempelvis arbetsgivaren till en person som lider skada och som besitter särskild kompetens inom sitt yrke. Mot detta måste dock ställas att tredjemansskador normalt inte är typiska och beräknliga följder av den skadegörande handlingen och att skadevällaren måste ha en rimlig möjlighet att kunna förutse och överblicka följderna av sitt handlande. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl att vidta någon åtgärd med anledning av det förslag som lämnas i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som utskottet och riksdagen tidigare gett uttryck för, och därför bör motionsyrkandet avslås.

Vårdnadshavares skadeståndsansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att skärpa vårdnadshavares skadeståndsansvar för barns handlingar. Utskottet hänvisar till befintlig reglering och en genomförd utvärdering av 2010 års reform på området.

Motionen

I motion 2020/21:3565 föreslår Magdalena Schröder (M) ett tillkännagivande till regeringen om att ta initiativ till att bl.a. skärpa vårdnadshavares skadeståndsansvar för sina barns handlingar. Enligt motionären behöver det tydligare markerats att en vårdnadshavare är ansvarig för sitt barn.

Bakgrund

Enligt skadeståndslagen ska en förälder som har vårdnaden om ett barn ersätta dels personskada eller sakskada som barnet vållar genom brott, dels skada på grund av att barnet kränker någon annan genom brott. Förälderns ansvar är för varje skadehändelse begränsat till en femtedel av det prisbasbelopp som gällde det år då skadehändelsen inträffade. Om barnet står under vårdnad av två föräldrar, gäller begränsningen för dem gemensamt. (Se 3 kap. 5 §.)

Ersättningen kan jämkas, om det är uppenbart oskäligt att föräldern ska betala skadeståndet med hänsyn till förälderns förhållande till barnet eller de särskilda åtgärder föräldern har vidtagit för att förhindra att barnet begår brott (3 kap. 6 § andra stycket).

Regleringen, som innebär ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare, infördes i september 2010 och hade till syfte att motverka ungdomsbrottslighet. Skadeståndsansvaret antogs ge föräldrar tydligare incitament att skapa sig ökad insyn i barnens liv utanför hemmet och att reagera mer konsekvent på antisociala beteendemönster (se prop. 2009/10:142 s. 23 f.).

Det skärpta skadeståndsansvaret för vårdnadshavare gäller parallellt med den obegränsade skadeståndsskyldighet som en vårdnadshavare har när denne brustit i sin tillsyn över barnet. Detta följer av den allmänna s.k. culpapregeln i skadeståndslagen (2 kap. 1 §) och av att vårdnadshavare har ett ansvar enligt föräldrabalken (6 kap. 2 §) för att barnet står under uppsikt eller andra lämpliga åtgärder vidtas för att hindra att barnet orsakar skador för andra. Vad som krävs i detta avseende beror på barnets ålder och omdöme, men även föräldrar till tonåringar har ett visst ansvar för barnets handlingar, t.ex. när det finns särskild anledning att vänta att barnet vållar skada.

Rapport från Brå

I rapporten Föräldrars skadeståndsansvar för barnens brott, En utvärdering av 2010 års reform (rapport 2017:14) redovisas Brottsförebyggande rådets (Brå) uppdrag från regeringen att utvärdera bestämmelserna i 3 kap. 5 § skadeståndslagen. Brås bedömning är sammanfattningsvis att det skärpta skadeståndsansvaret för föräldrar har medfört en rad tillämpningsproblem. Utvärderingen visar också enligt Brå att det är osannolikt att reformen har uppnått den avsedda effekten att fungera brottsförebyggande. Dessutom har den medfört en rad negativa effekter för målsägande, föräldrar och rättsväsendet. Enligt Brås mening finns det därför två vägar att gå. Den ena vägen är att ta bort det aktuella principalansvaret för föräldrar till barn som döms att betala skadestånd på grund av brott. Den andra vägen är att behålla principalansvaret, men att justera regleringen för att minska en del av de negativa effekter som Brå identifierat. Om principalansvaret kvarstår bedömer Brå att följande åtgärder behöver vidtas:

- Minska risken för negativa konsekvenser för ekonomiskt utsatta familjer.
- Öka föräldrars rättssäkerhet.

- Öka målsägandes möjlighet att dra nytta av reformen.
- Förbättra möjligheten att följa upp hur systemet fungerar.

Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde i ett frågesvar den 24 februari 2021 om skadeståndskrav på föräldrar (fr. 2020/21:1858) följande:

[...] har frågat mig om jag är beredd att höja skadeståndskravet på föräldrar för att därigenom sätta press på dem att ta ökat ansvar för sina barn.

År 2010 infördes ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare för skador som deras barn orsakat genom brott. Efter rapporter från Brotts- och offermyndigheten och Brottsförebyggande rådet (Brå) om att reformen fått flera olyckliga konsekvenser beslutade regeringen att ge Brå i uppdrag att utvärdera reformen.

I rapporten, som redovisades i december 2017, föreslog Brå att det skärpta skadeståndsansvaret för vårdnadshavare skulle avskaffas eller ändras för att komma till rätta med dess negativa konsekvenser. Brå konstaterade att i 96 procent av de fall då Kronofogden inte kunnat driva in ett skadestånd hade föräldrarna redan skulder hos Kronofogden. Rapporten visade att skadeståndet slår särskilt hårt mot ekonomiskt utsatta ensamstående mammor.

I ett rättsfall från Högsta domstolen har en trebarnsmamma med låg inkomst blivit skyldig att betala sammanlagt 132 000 kronor i skadestånd på grund av ett barns brottslighet. Brå fann inte stöd för att reformen har haft en brottsförebyggande effekt eller för att den har ökat föräldrarnas engagemang. Inte heller konstaterades att den hade positiva effekter för brottsloffrens möjlighet att få skadestånd utbetalt.

Regeringen bedriver ett omfattande arbete för att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Med 34-punktsprogrammet genomförs det största paketet mot gängkriminaliteten någonsin i Sverige. Programmet omfattar åtgärder på både kort och lång sikt.

År 2017 satte regeringen upp målet om 10 000 fler polisanställda till 2024. Sedan dess har antalet polisanställda ökat med över 5 000. Ytterligare nära 3 000 polisstudenter är på väg ut i verksamheten de närmaste åren.

Polismyndigheten har dessutom getts möjlighet att använda kraftfullare verktyg i brottsbekämpningen. Ett flertal straffskärpningar har genomförts. Arbete pågår med att avskaffa ungdomsreduktionen för unga myndiga vid allvarlig brottslighet och vid årsskiftet infördes en ny påföljd, ungdomsovervakning, med helghemarrest som utgångspunkt. Regeringen har tillsatt en utredning om en översyn av reglerna om utredningar mot barn som begår brott. En annan pågående utredning överväger en rad straffrättsliga åtgärder mot brott i kriminella nätverk.

I budgetpropositionen för 2021 tillfördes medel för att subventionera kommunernas LVU-placeringar vid familjehem och för att öka kapaciteten, kvaliteten och säkerheten vid Statens institutionsstyrelse.

Att barn och unga klarar skolan är en viktig skyddsfaktor mot kriminalitet. Inom ramen för 34-punktsprogrammet har regeringen beslutat om en satsning på sociala insatser i utsatta områden. I programmet anges att socialtjänsten ska bli mer tillgänglig och kunna ingripa i fler situationer – även när samtycke saknas från vårdnadshavaren. En utredare ska också föreslå hur ett lagstiftat ansvar för kommunerna att arbeta

brottsförebyggande kan utformas. Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en studie om tidiga insatser för att motverka missbruk och kriminalitet bland unga.

Regeringen har alltså vidtagit breda och långtgående åtgärder för att komma till rätta med brottsligheten. Det arbetet kommer att bedrivas vidare med oförminskad styrka. Jag är emellertid inte beredd att föreslå symbolåtgärder som inte har visat sig ha någon effekt på brottsligheten, utan bara ökar klyftorna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en vårdnadshavare är obegränsat skadeståndsskyldig när han eller hon har brustit i sin tillsyn över barnet. Detta följer av den allmänna culparegeln i skadeståndslagen och av att vårdnadshavare har ett ansvar enligt föräldrabalken för att barnet står under uppsikt eller andra lämpliga åtgärder vidtas för att hindra att barnet orsakar skador för andra. Parallellt med detta obegränsade skadeståndsansvar gäller sedan 2010 enligt skadeståndslagen ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare för dels personskada eller sakskada som barnet vållar genom brott, dels skada på grund av att barnet kränker någon annan genom brott. Det skärpta skadeståndsansvaret är beloppsmässigt begränsat. Brå har i sin rapport om föräldrars skadeståndsansvar för barnens brott (rapport 2017:14) sammanfattningsvis bedömt att reformen med det skärpta skadeståndsansvaret för föräldrar har medfört en rad tillämpningsproblem. Vidare är det enligt Brå osannolikt att reformen har uppnått den avsedda effekten att fungera brottsförebyggande, och reformen har dessutom medfört en rad negativa effekter för målsägande, föräldrar och rättsväsendet. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet finner mot den redovisade bakgrunden inte skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Skada vid färd med motorcykel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en skärpning av ansvarslagstiftningen till förmån för motorcyklister som drabbas av skada i samband med en trafikolycka.

Motionen

I motion 2020/21:2537 av Johan Hedin (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att tillsätta en utredning som ser över hur ansvarslagstiftningen kan skärpas till förmån för motorcyklister. Motionären anser bl.a. att den som orsakar en olycka där en motorcykel är inblandad bör bära ansvaret för olyckan i större utsträckning än vad som är fallet.

Bakgrund

Trafikskadelagen (1975:1410) innehåller bestämmelser om trafikförsäkring för motordrivet fordon och ersättning från trafikförsäkring för skada i följd av trafik med motordrivet fordon, s.k. trafikskadeersättning (1 §). Lagen bygger på s.k. no-fault-principer, dvs. att ersättning för trafikskador ska utgå oberoende av vållande, alltså på strikt grund. Skadas sålunda en förare eller passagerare i ett motordrivet fordon som är i trafik, betalas trafikskadeersättning från trafikförsäkringen för fordonet (10 §). Sådan ersättning bestäms enligt skadeståndsrättsliga grunder (9 §). Den som drabbas av en trafikskada får, trots att han eller hon kan få trafikskadeersättning, i stället kräva skadestånd från skadevållaren enligt skadeståndsrättsliga regler (18 §). Det kan handla om skadestånd för t.ex. personskada som vållats uppsåtligen eller av vårdslöshet (2 kap. 1 § skadeståndslagen). I praktiken har dock den som lidit en trafikskada som ger rätt till trafikskadeersättning normalt inte något intresse av att kunna vända sig med ersättningskrav mot någon som kan vara ansvarig för skadan enligt skadeståndsrättsliga regler, mot bakgrund av det objektiva trafikskadeansvaret enligt trafikskadelagen och de fullständiga garantierna för att ersättning betalas i förening med reglerna om att ersättning ska bestämmas enligt skadeståndslagens regler.

Om en skada för vilken trafikskadeersättning betalats har vållats uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, inträder försäkringsanstalten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd av skadevållaren (s.k. regress). Detsamma gäller om skadan har vållats genom vårdslöshet av en förare som har gjort sig skyldig till rattfylleribrott. (Se 20 § trafikskadelagen.)

Vid sidan om ersättning för skador gäller att ett straffrättsligt ansvar för vårdslöshet i trafik kan utkrävas av en vägtrafikant som i väsentlig mån brister i den omsorg och varsamhet som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna. Om det rör sig om grov oaktsamhet vid förande av ett motordrivet fordon kan dömas för grov vårdslöshet i trafik. (Se 1 § lagen [1951:649] om straff för vissa trafikbrott.)

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som noterar vad som redovisas ovan om den reglering som finns på området, är inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Preskription av skadeståndsanspråk mot staten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att öka möjligheterna för staten att betala skadestånd efter det att preskription inträtt.

Motionen

I motion 2020/21:3633 av Hans Rothenberg (M) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att ta initiativ till att öka möjligheterna för staten att betala skadestånd efter det att preskription inträtt. Den situation som åsyftas är när felaktiga anklagelser från det allmännas sida har riktats mot en enskild, med avgörande påverkan på och konsekvenser för hans eller hennes liv.

Bakgrund

Preskriptionslagen (1981:130) är tillämplig i fråga om preskription av fordringar, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet (1 §). Som framgår av det tidigare avsnittet Det allmännas skadeståndsansvar ska staten eller en kommun ersätta skada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning (3 kap. 2 § skadeståndslagen). Vidare ansvarar staten eller en kommun för skador som uppkommit till följd av överträdelser av rättigheterna i Europakonventionen (3 kap. 4 § skadeståndslagen). Eftersom inget särskilt är föreskrivet i fråga om skadeståndsfordringar av dessa slag är preskriptionslagen tillämplig.

Enligt preskriptionslagen preskriberas en fordran tio år efter dess tillkomst, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan (2 §). Innebörden är att borgenären då förlorar rätten att kräva ut sin fordran (8 §). En fordran som uppkommer på grund av en skadegörande handling anses som huvudregel tillkommen vid tidpunkten för denna handling. Det gäller även om skadan visar sig vid ett senare tillfälle. När en skadegörande handling är att anse som pågående kan emellertid preskription ske successivt, dag för dag.

Regeringen beslutar i vissa situationer om s.k. ersättning ex gratia. Sådana beslut grundar sig inte på någon lagbestämmelse utan på den möjlighet som regering och riksdag enligt praxis har att besluta om kompensation i visst fall till enskilda personer. Det är inte fråga om någon juridisk rättighet för den enskilde. I doktrinen har framhållits att det saknas annat egentligt stöd för utbetalningarna än den allmänna regeln om regeringens finansmakt i 9 kap. 8 § regeringsformen och en sedvana med ganska oklar innebörd. Möjligheten att utge sådan ersättning kan ses som en komplettering av lagreglerna om ersättningsskyldighet för det allmänna, särskilt skadeståndslagen. Där inte dessa regler visat sig leda till skadestånd har regeringen ändå undantagsvis beviljat ersättning till den som blivit lidande på grund av rättsläget. Ibland har regeringen då tagit hänsyn till att fel har begåtts i en situation där det allmänna varit inblandat utan att en skadelidande kunnat åberopa felet som grund för skadestånd, och ibland har ersättning betalats ut utan att något fel kan konstateras. Också i övrigt kan situationen och grunden för ersättning växla. (Se Bertil Bengtsson, Om ex gratia-ersättning, i SvJT 2009 s. 325 f.)

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Dröjsmålsränta

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av reglerna om dröjsmålsränta.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) begärs tillkännagivanden till regeringen om att dröjsmålsräntan på en fordran ska vara densamma oavsett vad fordringen avser (yrkande 23) och om att räntesatsen för dröjsmålsränta bör ses över, bl.a. i eventuellt sänkande riktning (yrkande 24).

Ett motsvarande förslag om en översyn av dröjsmålsräntan läggs fram i kommittémotion 2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD) yrkande 37.

Bakgrund

Generella bestämmelser om ränta finns i räntelagen (1975:635). Lagen är tillämplig på penningfordringar inom förmögenhetsrättens område och gäller i den mån inte annat är avtalat, utfäst eller särskilt föreskrivet (1 §). Räntelagen kompletterar lagen (1936:81) om skuldebrev och de flesta andra lagar som kan föranleda betalningsskyldighet i pengar, t.ex. köplagen (1990:931).

Som huvudregel utgår ränta på fordran inte för tid innan fordringen är förfallen till betalning (2 § räntelagen). Så kallad dröjsmålsränta, dvs. ränta på fordringar som har förfallit till betalning, regleras i 6 § räntelagen. Sådan ränta beräknas per år enligt en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan med ett tillägg av 8 procentenheter. Referensräntan fastställs i sin tur för varje kalenderhalvår genom ett särskilt beslut av Riksbanken (9 §). Räntesatsen för dröjsmålsränta är alltså rörlig och följer referensräntan även sedan ränta börjat löpa. Såväl högre som lägre dröjsmålsränta kan dock avtalas mellan parterna (se ovan om 1 § räntelagen, jfr dock nedan om 6 § andra stycket samma lag).

Den angivna dröjsmålsräntan enligt 6 § räntelagen är tillämplig oavsett vad fordringen avser. Dock gäller det undantaget att dröjsmålsränta inte ska utgå på en fordran på skadestånd för personskada innan det har slutligt avgjorts vilka s.k. samordningsförmåner som ska avräknas enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (främst ersättning från den allmänna försäkringen eller arbetsskadeförsäkringen). I sådana fall utgår ränta i stället i form av s.k.

avkastningsränta, dvs. diskontot med ett tillägg av 2 procentenheter. Gälldenären anses nämligen i dessa fall helt sakna möjlighet att påverka situationen, och något egentligt dröjsmål på hans eller hennes sida anses därför inte föreligga. För tid efter det att samordningsförmånerna har fastställts slutligt, liksom i fall där någon avräkning av samordningsförmåner över huvud taget inte är aktuell, utgår vanlig dröjsmålsränta.

Av de ursprungliga förarbetena till räntelagen (SOU 1974:28, prop. 1975:102 och LU 1975:30) framgår bl.a. att dröjsmålsräntan bör vara så hög att det inte lönar sig att betala senare än på förfallodagen och att borgenären ska få viss kompensation för de särskilda olägenheter som han eller hon lider genom att inte få betalt i rätt tid. Dröjsmålsräntan bestämdes inledningsvis till diskontot (motsvarande Riksbankens referensränta) med ett tillägg av 4 procentenheter. År 1984 höjdes dröjsmålsräntan från 4 till 8 procentenheter över diskontot. I den proposition som låg till grund för lagändringen motiverades höjningen med bl.a. att den dittillsvarande lagstadgade dröjsmålsräntan i många fall var lägre än räntan på ett banklån mot säkerhet (prop. 1983/84:138). I betänkande 1983/84:LU32 anförde utskottet att det i likhet med departementschefen ansåg att det var nödvändigt att nivån på dröjsmålsräntan höjdes så att det ursprungliga syftet att räntan skulle fungera som ett påtryckningsmedel mot gälldenären åter uppnåddes. Utskottet tillstyrkte därför förslaget att dröjsmålsräntan i fortsättningen skulle tas ut med 8 procentenheter över diskontot. År 2013 trädde ändringar i räntelagen i kraft som innebär bl.a. att en dröjsmålsränta om Riksbankens referensränta med ett tillägg av 8 procentenheter är tvingande miniminivå till förmån för en näringsidkare som mot betalning tillhandahåller varor eller tjänster till en myndighet eller ett annat offentligt organ (6 § andra stycket räntelagen; se prop. 2012/13:36, bet. 2012/13:CU6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regleringen om dröjsmålsränta är tillämplig på fordringar som inte betalas i rätt tid. Nivån på dröjsmålsräntan, dvs. referensräntan med ett tillägg av 8 procentenheter, är satt utifrån syftet att räntan ska fungera som ett påtryckningsmedel mot gälldenären och att borgenären ska få viss kompensation för de särskilda olägenheter som han eller hon lider genom att inte få betalt i rätt tid. Såväl högre som lägre dröjsmålsränta kan dock avtalas mellan parterna.

Vidare är regleringen om dröjsmålsränta tillämplig oavsett vad fordringen avser. Dock gäller det undantaget att dröjsmålsränta inte ska utgå på en fordran på skadestånd för personskada innan det har slutligt avgjorts vilka samordningsförmåner som ska avräknas enligt skadeståndslagen. I sådana fall utgår ränta i stället i form av s.k. avkastningsränta, dvs. diskontot med ett tillägg av 2 procentenheter. Gälldenären anses nämligen i dessa fall helt sakna möjlighet att påverka situationen, och något egentligt dröjsmål på hans eller hennes sida anses därför inte föreligga. För tid efter det att samordningsförmånerna har

fastställts slutligt, liksom i fall där någon avräkning av samordningsförmåner över huvud taget inte är aktuell, utgår vanlig dröjsmålsränta.

Utskottet anser mot den redovisade bakgrunden att det inte finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av det som anförs i motionerna. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Obligatorisk hemförsäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om obligatorisk hemförsäkring. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionerna

I motion 2020/21:1292 föreslår Anders Hansson (M) ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av möjligheten att införa en obligatorisk hemförsäkring för boende i flerfamiljshus.

I motion 2020/21:1733 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 finns ett liknande förslag om att utreda möjligheten att göra hemförsäkringen obligatorisk i vissa fall.

I motion 2020/21:2010 föreslår Anders Österberg (S) ett tillkännagivande om att regeringen bör se över möjligheten att införa en obligatorisk hemförsäkring för dem som bor i den s.k. allmännyttan.

Bakgrund

En hemförsäkring är en kombinerad försäkring som omfattar egendomsskydd, rättsskydd, överfallsskydd, ansvarsskydd (skadeståndsskydd) och reseskydd. En hemförsäkring kan tecknas individuellt eller som gruppförsäkring. Det finns ingen skyldighet att teckna en hemförsäkring. Ibland ställer dock hyresvärdar krav på hemförsäkring för att en hyresgäst ska få hyra en lägenhet. I många fackförbundsmedlemskap ingår en kollektiv hemförsäkring. Vidare erbjuder vissa bostadsföretag sina hyresgäster att teckna hemförsäkring som gruppförsäkring. I praktiken omfattas nästan alla som bor i Sverige av en hemförsäkring.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden om obligatorisk hemförsäkring vid ett stort antal tillfällen, bl.a. våren 2019 (bet. 2018/19:CU6). Utskottet hänvisade då till sina tidigare ställningstaganden där utskottet betonade vikten av att så många som möjligt har en hemförsäkring som skyddar mot oförutsedda utgifter för skador, t.ex. till följd av brand, läckage eller inbrott i bostaden. Trots att det är önskvärt att alla och envar har ett så pass bra

ekonomiskt skydd som en hemförsäkring erbjuder ansåg utskottet att det inte borde införas något krav på obligatorisk hemförsäkring. I första hand måste det vara upp till var och en att själv avgöra om och i vilken utsträckning han eller hon vill skaffa sig försäkringsskydd i olika avseenden. Därmed avstyrkte utskottet motionerna. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den som utskottet och riksdagen tidigare gett uttryck för, och motionsyrkandena bör därför avslås.

Obligatorisk reseförsäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om obligatorisk reseförsäkring. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

I motion 2020/21:1291 föreslår Lotta Olsson (M) ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av möjligheten att införa en obligatorisk reseförsäkring som täcker kostnader för sjuktransporter.

Bakgrund

Reseförsäkringar

Reseförsäkringar är inte obligatoriska i Sverige. I alla hemförsäkringar ingår emellertid ett reseskydd som normalt gäller i 45 dagar. Reseskyddet täcker de viktigaste skadehändelser som kan inträffa på en resa, t.ex. sjukvårdskostnader vid akut sjukdom eller olycksfall och sjuktransport hem om det skulle bli nödvändigt. Nästan alla som bor i Sverige omfattas av en hemförsäkring. De allra flesta svenskar som reser utomlands har därför ett reseskydd genom sin hemförsäkring.

En resenär som ska vara borta längre tid än 45 dagar kan komplettera hemförsäkringens reseskydd genom att köpa antingen ett tillägg av sitt hemförsäkringsbolag eller ett fristående tillägg från ett separat reseförsäkringsbolag.

Det allmännas skyldigheter gentemot resenärer

Det allmänna ska genom utlandsmyndigheterna i första hand bistå nödställda svenskar i utlandet genom hjälp till självhjälp. Om självhjälp inte är möjlig aktualiseras lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd. Dess huvudsyfte är att göra det möjligt för de personer som omfattas av lagen att

återvända till Sverige efter en tillfällig utlandsvistelse, men där detta försvårats på grund av t.ex. ett rån eller sjukdomsfall och personen saknar medel för sin hemresa eller för sjukvård. Det konsulära ekonomiska biståndet kan beskrivas som ett lån från staten i en nödsituation, och lånet lämnas endast om inga andra möjligheter finns. Statens ansvar i detta sammanhang är således att vara en sista utväg för att få hjälp. Eftersom lånet normalt ska betalas tillbaka, vilar det ekonomiska ansvaret fortfarande på den enskilda individen.

Vid kris- eller katastrofsituationer utomlands som kräver insatser som går utöver det vanliga konsulära biståndet aktualiseras lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser. Lagens utgångspunkt är att den enskilde har ett grundläggande ansvar vid vistelser utomlands. Statens ansvar är sekundärt och kompletterar övriga aktörers insatser. Dessa aktörer kan exempelvis vara reseföretag, försäkringsbolag och det drabbade landet. Beslut om en konsulär katastrofinsats fattas av regeringen. Den enskilde blir ersättningsskyldig till staten för sådana kostnader som direkt kommer honom eller henne till godo och som bör kunna täckas av en eventuell reseförsäkring.

Tidigare behandling

Frågan om obligatorisk reseförsäkring behandlades i propositionen till 2003 års lag om konsulärt ekonomiskt bistånd (prop. 2002/03:69 s. 30). Regeringen gjorde där bedömningen att en obligatorisk reseförsäkring inte var en lämplig lösning för att förbättra försäkringsskyddet för resenärer. Regeringen anförde bl.a. att en sådan försäkring skulle kräva uppbyggandet av en dyrbar administration och att alla resenärer, t.ex. de som reser med bil, ändå inte skulle omfattas. Det var därför mer ändamålsenligt att i första hand pröva andra vägar för att minimera antalet oförsäkrade resenärer. Ökade ansträngningar för att genom information påverka beteendet i fråga om försäkringsskyddet, framför allt i de grupper som i dag ofta reser oförsäkrade, var ett sådant sätt. Vad som anfördes i propositionen om försäkringsskyddet för resenärer ledde inte till några synpunkter från riksdagens sida (bet. 2002/03:JuU16, rskr. 2002/03:209).

I en expertrapport från 2005 års katastrofkommission i SOU 2005:104 Sverige och tsunamin – granskning och förslag (s. 369) uttalades att det förmodligen inte skulle vara lämpligt att kräva att alla resenärer tecknade en obligatorisk reseförsäkring, men att en intensifierad kampanj borde dras igång för att få praktiskt taget alla att ha sådana försäkringar. För att understödja detta skulle resebolagen t.ex. kunna ge rabatter till dem som har försäkringar.

Frågan om obligatorisk reseförsäkring berördes också i propositionen till 2010 års lag om konsulära katastrofinsatser (prop. 2009/10:98 s. 37). Regeringen anförde där, med hänvisning till bl.a. proposition 2002/03:69, att ett införande av en obligatorisk reseförsäkring inte tidigare ansetts vara en lämplig åtgärd dels eftersom en sådan försäkring skulle kräva uppbyggandet av en dyrbar administration, dels eftersom flera resenärer, t.ex. de som reser med bil, ändå inte skulle omfattas. Därtill kom att en stor andel av dem som

reser redan har någon form av frivillig reseförsäkring. Regeringen fann inte anledning att göra någon annan bedömning än vad som tidigare hade gjorts i frågan. Vad som anfördes i propositionen om försäkringsskyddet för resenärer ledde inte till några synpunkter från riksdagens sida (bet. 2009/10:UU20, rskr. 2009/10:250).

Utskottet har också vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden motsvarande det som nu är aktuellt, bl.a. våren 2019 (bet. 2018/19:CU6). Utskottet hänvisade då till sina tidigare ställningstaganden där utskottet betonade vikten av att den som befinner sig på resa har ett fullgott försäkringsskydd. Trots önskvärdheten av att alla och envar har ett så bra ekonomiskt skydd som en reseförsäkring erbjuder ansåg utskottet att det inte gärna kunde komma i fråga att införa något krav på obligatorisk reseförsäkring. I första hand måste det vara upp till var och en att själv avgöra om och i vilken utsträckning han eller hon vill skaffa sig försäkringsskydd i olika avseenden. Därtill kom att de flesta svenskar som reser utomlands har någon form av frivillig reseförsäkring. Vidare torde det enligt utskottet vara tveksamt om det ens är möjligt att bevaka att en ordning med obligatorisk reseförsäkring följs. Motionsyrkandet avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än den som utskottet och riksdagen tidigare gett uttryck för, och motionsyrkandet bör därför avslås.

Skadereglering vid bl.a. trafikskada

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skadereglering vid bl.a. trafikskada. Utskottet hänvisar bl.a. till vidtagna och pågående åtgärder på området samt praxis från Högsta domstolen.

Motionerna

I motion 2020/21:1848 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ för en mer rättssäker trafikförsäkring. Enligt motionärerna kritiserar trafikförsäkringen av skadelidande och deras anhöriga. Kritiken handlar bl.a. om att skadelidande anser sig bli misstrodda av försäkringsbolagen och inte får den ersättning som de tycker sig ha rätt till, om att de medicinska rådgivarnas opartiskhet kan ifrågasättas samt om långa handläggningstider och bristfällig information. Även hanteringen i Trafikskadenämnden ifrågasätts, eftersom försäkringsbolagens och deras medicinska rådgivares inflytande anses vara för stort.

I motion 2020/21:2103 begär Pyy Niemi och Inga-Lill Sjöblom (båda S) ett tillkännagivande till regeringen om att ta initiativ till en lagbestämmelse som anger att en personskada, t.ex. trafikskada, ska anses ha sin grund i ett försäkringsfall om den skadelidande gör orsakssambandet sannolikt och försäkringsgivaren inte visar att personskadan har sin grund i en annan skadeorsak.

Bakgrund

Allmänt om bl.a. trafikskadeersättning och bevisfrågor

Enligt trafikskadelagen utgår trafikskadeersättning för bl.a. personskada som uppkommer till följd av trafik här i landet med motordrivet fordon (8 §). I fråga om trafikskadeersättning tillämpas bestämmelserna i 5 kap. skadeståndslagen om skadeståndets bestämmande (9 §).

När det gäller beviskrav för orsakssamband har Högsta domstolen klarlagt att det krävs att det i betraktande av samtliga i ett mål förekomna omständigheter ska framstå som klart mera sannolikt att orsaksförloppet varit det som den skadelidande påstått än att något av de sakförhållanden som hans eller hennes motpart åberopat har utgjort skadeorsaken (se t.ex. rättsfallet NJA 1977 s. 176). I ett annat mål med komplicerade sambandsfrågor har Högsta domstolen uttryckt saken som att det får anses tillräckligt för att man ska godta den skadelidandes påstående om ett visst orsaksförlopp att detta framstår som klart mera sannolikt än någon förklaring till skadan som lämnas från motsidan och därtill även i sig är sannolikt med hänsyn till omständigheterna i målet (se rättsfallet NJA 1981 s. 622).

En vanligt uppkommande fråga i bevishänseende är hur man ska värdera den behandlande läkarens bedömning om skadans samband med en skadehändelse i förhållande till den bedömning som görs av en försäkringsläkare. Högsta domstolen har klargjort att den saken måste bedömas utifrån de skäl som respektive läkare åberopar för sina slutsatser. Ingen av läkarna har alltså med automatik företrädare framför den andre. Högsta domstolen har vidare konstaterat att journalanteckningar i och för sig kan vara förenade med bristfälligheter, men om det finns flera likartade journalanteckningar bör de kunna tillmätas ett avsevärt bevisvärde. (Se rättsfallet NJA 2001 s. 657.)

Ersättning från trafikförsäkringen

Trafikskadeersättning betalas från trafikförsäkringen, som skiljer sig från övriga privata försäkringar genom att den är obligatorisk för den som har ett trafikförsäkringspliktigt fordon. Själva skaderegleringen styrs av bestämmelser i försäkringsavtalslagen (2005:104).

Enligt 7 kap. 1 § försäkringsavtalslagen ska sålunda ett försäkringsbolag som fått underrättelse om ett försäkringsfall utan uppskov vidta de åtgärder som behövs för att skadan ska kunna regleras. Skaderegleringen ska ske skyndsamt med beaktande av den försäkrades och andra skadelidandes

behöriga intressen. Försäkringsersättning som inte avser periodiska utbetalningar ska betalas senast en månad efter det att den ersättningsberättigade har anmält försäkringsfallet och lagt fram den utredning som skäligen kan begäras för att fastställa betalningsskyldigheten. Försäkringsbolaget ska betala dröjsmålsränta om betalning inte görs i tid. Om den som gör anspråk på försäkringsersättning uppenbarligen har rätt till åtminstone ett visst belopp, ska detta belopp genast betalas ut i avräkning på den slutliga ersättningen.

Försäkringsbolaget ska vidare enligt 2 kap. 7 § försäkringsavtalslagen vid skaderegleringen lämna information om bl.a. möjligheter att få en tvist om ersättningen prövad och om preskriptionsrisk.

Finansinspektionen bevakar att försäkringsbolagens verksamhet bedrivs enligt s.k. god försäkringsstandard.

Särskilt om Trafikskadenämnden

Enligt 6 § trafikförsäkringsförordningen (1976:359) ska samtliga försäkringsgivare som driver trafikförsäkringsverksamhet i Sverige tillsammans med Trafikförsäkringsföreningen upprätthålla och bekosta en skaderegleringsnämnd, vars reglemente godkänns av regeringen.

Trafikskadenämnden är den skaderegleringsnämnd som avses i förordningen. Enligt gällande reglemente från 2020 ska Trafikskadenämnden vara en oberoende och opartisk nämnd med uppgift att verka för en enhetlig och skäligen personskadereglering inom trafikförsäkringen. Nämnden lämnar utom rättegång rådgivande yttranden på begäran av en skadad eller efterlevande i en tvistig fråga om ersättning för personskada från trafikförsäkringen, dvs. om den enskilde är missnöjd med försäkringsbolagets beslut i en särskild fråga (s.k. tvistlösningsärenden).

Sådana yttranden lämnas också på begäran av trafikförsäkringsföretag eller Trafikförsäkringsföreningen i viktigare ersättningsfrågor (s.k. obligatoriska ärenden). I ärenden där inkomstförlust eller medicinsk invaliditet överskrider vissa beloppsgränser eller procentsatser är det nämligen obligatoriskt med en prövning i nämnden innan försäkringsföretaget fattar beslut.

Nämnden lämnar även yttranden till domstolar eller andra myndigheter i frågor som rör ersättning för personskada. En annan uppgift för nämnden är att fastställa ersättningsstabeller och riktlinjer för olika delar av den ideella ersättningen, tabeller som allmänt accepterats på andra håll, också av domstolarna (se nedan om nämndens råd).

Nämnden ska bestå av högst 70 ledamöter. Ordföranden förordnas av regeringen och vice ordförandena av Finansinspektionen. Samtliga nu nämnda ska vara eller ha varit ordinarie domare. Vidare finns representanter för konsumenterna, vilka ska ha ingående kunskaper och stor erfarenhet inom områden som berör arbetsmarknad, pensioner samt socialförsäkrings- och försäkringsfrågor. De förordnas av Finansinspektionen på förslag av nämndens råd, efter nominering av de organisationer som rådet beslutar om.

(Detta innebär en ändring i förhållande till tidigare reglemente. De organisationer som enligt det tidigare reglementet nominerade representanter för konsumenterna namnges inte längre i reglementet. Syftet med ändringen, att det är rådet som beslutar vilka organisationer som kan nominera, är att möjliggöra för även andra organisationer än de dittillsvarande att nominera konsumentrepresentanter som ledamöter.) Slutligen finns representanter för försäkringsföretagen, vilka ska ha ingående kunskaper om och stor erfarenhet av reglering av personskador. De förordnas av Finansinspektionen på förslag av Trafikförsäkringsföreningens styrelse, efter nominering av försäkringsföretagen.

Ordföranden, vice ordförandena och konsumentrepresentanterna får inte vara anställda eller ha uppdrag hos försäkringsgivare som bedriver trafikförsäkringsverksamhet. En ledamot som är anställd i ett försäkringsföretag får inte delta i behandlingen av en fråga som rör det egna försäkringsföretaget.

Nämnden fattar beslut i en sammansättning av två av de lagkunniga ledamöterna, två representanter för konsumenterna och två representanter för försäkringsföretagen. Undantagsvis kan sammansättningen bestå av en ledamot ur respektive kategori.

Nämndens råd, som beslutar i viktigare frågor om nämndens verksamhet och i rättsliga frågor av principiell betydelse, består av nämndens ordförande, fyra vice ordförande, fem representanter för konsumenterna och fem representanter för försäkringsföretagen. Rådet avgör däremot inte enskilda ärenden.

Nämnden har tillgång till läkare med specialistkompetens som är fristående från försäkringsbolagen. Om det finns skäl för det kan nämnden begära att en sådan läkare uttalar sig i de medicinska frågorna.

Trafikskadenämnden är sedan september 2016 godkänd av Kammarkollegiet som en nämnd för alternativ tvistlösning vid konsumenttvister, vilket innebär att nämnden anses uppfylla uppställda krav på bl.a. sakkunskap, oberoende, opartiskhet, öppenhet, effektivitet och rättvisa förfaranderegler.

Om den skadelidande inte är nöjd med försäkringsbolagets beslut efter nämndens yttrande, kan han eller hon väcka talan mot bolaget i allmän domstol.

Finansinspektionens rapport om skadereglering vid personskada

Regeringen beslutade i maj 2016 att ge Finansinspektionen i uppdrag att kartlägga och analysera försäkringsbolagens processer och rutiner när det gäller personskadade, internt och i nämnder, för att klargöra om god försäkringsstandard i fråga om skadereglering upprätthålls. Hanteringen av de trafikskadade skulle särskilt belysas.

Finansinspektionen redovisade i december 2017 sitt uppdrag i rapporten Skadereglering vid personskada (dnr 17-540). Finansinspektionen konstaterar där att utgången i personskadeärenden kan ha stora konsekvenser för

skadelidande och att en del skadelidande saknar tilltro till skaderegleringen i försäkringsföretagen. Sett till alla förekommande personskador är det ändå ett förhållandevis litet antal klagomål på skaderegleringen. Finansinspektionen har inte funnit anledning att i rapporten särredovisa skadereglering av trafikskador, eftersom den skaderegleringen i huvudsak överensstämmer med övrig personskadereglering.

Finansinspektionen har vid sin kartläggning och analys sammanfattningsvis funnit att handläggningen av personskador i stort sett fungerar väl, men att det finns vissa förbättringar att göra. Finansinspektionen kommer därför i den löpande tillsynen och genom dialog att följa upp skaderegleringsprocessen med försäkringsföretagen. Detta kommer enligt myndigheten att bidra till att innebörden av begreppet god försäkringsstandard fortsätter att utvecklas.

Förutom den tillsyn över personskaderegleringsprocessen som Finansinspektionen utövar bedömer myndigheten att det behövs en särskild tillsyn över den medicinska rådgivning som läkare utför åt försäkringsföretagen. Syftet är att säkerställa en hög kvalitet och ett ökat förtroende i den delen. Finansinspektionen föreslår därför att det tillsätts en utredning med uppdrag att närmare utreda var och hur en sådan tillsyn ska inrättas med hänsyn till att det krävs medicinsk kompetens och möjligheter att ingripa för att utöva tillsynen.

Vid sidan av behovet av en särskild tillsyn över den medicinska rådgivningen anser Finansinspektionen att följande åtgärder är påkallade:

- Prövningsnämnderna måste överväga vilka intressekonflikter som kan uppstå och genom sin sammansättning säkerställa konsumentinflytandet. Det är även viktigt att nämnderna säkerställer att de har tillräcklig tillgång till medicinsk kompetens för att kunna avgöra sina ärenden. När det gäller Trafikskadenämnden konstaterar Finansinspektionen att den nämnden har flest ärenden per år av samtliga prövningsnämnder men trots det bara anlitar två medicinska rådgivare för sina bedömningar. En förklaring till det låga antalet medicinska rådgivare i Trafikskadenämnden är svårigheten att få tag i läkare med rätt kompetens. De medicinska rådgivare som i dag är knutna till Trafikskadenämnden är professorer och får inte tidigare ha varit anlitade av försäkringsföretag. Finansinspektionen bedömer att en ökning av antalet medicinska rådgivare borde leda till minskad sårbarhet för nämnden och kortare handläggningstider för de ärenden som behöver en sådan rådgivares utlåtande. För att öka urvalet bland medicinska rådgivare skulle exempelvis en bestämd karenstid kunna införas för att möjliggöra för läkare som skulle vilja byta uppdragsgivare.
- Försäkringsföretagen bör säkerställa att de har systemstöd som är anpassade till verksamheten för att uppnå en effektiv och rättssäker skadereglering.

- Försäkringsföretagen bör säkerställa att skadeärenden är ordentligt utredda. Så kallad direktskadereglering och s.k. tjänstemannabedömningar bör inte förenklas för långt.
- Försäkringsföretagen bör aktivt och kontinuerligt arbeta med att utveckla den individuella informationen till och dialogen med skadelidande. Där ingår att företagen lämnar tydlig och förståelig information genom hela skaderegleringsprocessen samt att materiella beslut meddelas skriftligt och motiveras. Vidare behöver beräkningar förklaras.
- Försäkringsföretagen bör regelbundet kvalitetssäkra hela skaderegleringsprocessen, oavsett om skaderegleringen sker i egen regi eller i utlagd verksamhet. För detta krävs dokumenterade processer och rutiner samt uppföljning av dessa.

För att säkerställa att nödvändiga åtgärder vidtas enligt punkterna ovan kommer Finansinspektionen att föra en dialog med försäkringsbranschen.

Uppföljning av Finansinspektionens rapport om skadereglering vid personskada

Regeringen gav i mars 2018 Finansinspektionen ett nytt uppdrag i fråga om skadereglering vid personskada (Fi2017/04750/FPM, delvis, och Fi2018/01184/FPM). Enligt uppdraget skulle Finansinspektionen redovisa vilka uppföljande aktiviteter som har vidtagits, resultatet av dessa och vilka fortsatta insatser som planeras med anledning av myndighetens rapport om skadereglering vid personskada. Det nya uppdraget redovisades i april 2019 i rapporten Skadereglering vid personskada – en uppföljning (dnr 18-8288).

I rapporten anges att Finansinspektionen har frågat tio försäkringsföretag och Svensk Försäkring om de har vidtagit eller planerar att vidta åtgärder inom områdena handläggning, kompetens, systemstöd, individuell information till skadelidande och kvalitetssäkring sedan den förra rapporten.

De tillfrågade företagen har i varierande grad vidtagit åtgärder, särskilt när det gäller systemstöd, kundkommunikation och kvalitetssäkring. Företagen framhåller att åtgärderna, som både effektiviserar och förenklar skaderegleringen, delvis är ett resultat av ett kontinuerligt förbättringsarbete.

Enligt företagen innebär den tekniska utvecklingen, liksom förenklade handlägningsformer som direkt- eller snabbskadereglering, att personal frigörs till att utföra andra uppgifter i skaderegleringen.

Nästan alla företag svarar att de håller på att förbättra kommunikationen med de skadelidande. Det gäller både i vägledande samtal när en skada anmäls och i skriftlig kommunikation. Vidare beskriver företagen hur de löpande ser till att deras personal har rätt kompetens för de ärenden de hanterar, bl.a. genom olika vidareutbildningar.

Svensk Försäkring uppdaterar sina vägledningar inom uppdragets områden och ger exempel på förändrade arbetssätt och kvalitetssäkring.

Finansinspektionen bedömer att utvecklingen av företagens systemstöd underlättar en korrekt och enhetlig handläggning av skadeärenden. Systemstöd

förbättrar också möjligheterna till kvalitetssäkring, uppföljning och analys. Enligt Finansinspektionen är det angeläget att berörda företag prioriterar de åtgärder som krävs för att modernisera systemstödet. I annat fall kan det ta alltför många år innan åtgärderna får fullt genomslag i skaderegleringen.

Finansinspektionen anser att de båda regeringsuppdragen har satt fokus på personskaderegleringen och att de tillsammans med redan pågående åtgärder i försäkringsbranschen har haft betydelse för utvecklingen av denna. Finansinspektionen ser positivt på att branschen har påbörjat insatser, särskilt mot bakgrund av den korta tid som har förflutit sedan den förra rapporten. Finansinspektionen fortsätter att följa utvecklingen och anpassar tillsynen efter vad som händer i försäkringsbranschen.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om prövningen av ersättning för trafikskador, bl.a. våren 2019 (bet. 2018/19:CU6). Utskottet avstyrkte då motionsyrkandet av följande skäl:

Som framgår ovan har Finansinspektionen i sin rapport Skadereglering vid personskada sammanfattningsvis funnit att handläggningen av personskador, inklusive trafikskador, i stort sett fungerar väl men att det finns vissa förbättringar att göra. Finansinspektionen kommer därför i den löpande tillsynen och genom dialog med försäkringsföretagen att följa upp skaderegleringsprocessen. Finansinspektionen har också med anledning av sin rapport fått ett nytt regeringsuppdrag att redovisa vilka uppföljande aktiviteter som har vidtagits, resultatet av dessa och vilka fortsatta insatser som planeras. Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2019. Utskottet anser mot bakgrund av det pågående arbetet att det inte finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motion 2020/21:1848 (S) yrkande 1, om en mer rättssäker trafikförsäkring, konstaterar utskottet i likhet med tidigare att Finansinspektionen i sin rapport Skadereglering vid personskada sammanfattningsvis har funnit att handläggningen av personskador, inklusive trafikskador, i stort sett fungerar väl men att det finns vissa förbättringar att göra. Utskottet konstaterar också att det har vidtagits åtgärder och pågår ett arbete på området på sätt som redovisas ovan. Därmed anser utskottet fortfarande att det inte finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

När det sedan gäller motion 2020/21:2103 (S) konstaterar utskottet i fråga om beviskravet för orsakssamband att det följer av praxis från Högsta domstolen att det får anses tillräckligt för att man ska godta den skadelidandes påstående om ett visst orsaksförlopp att detta framstår som klart mera sannolikt än någon förklaring till skadan som lämnas från motsidan och därtill

även i sig är sannolikt med hänsyn till omständigheterna i målet. Utskottet anser inte att det finns skäl för någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet, och även detta bör därför avslås.

Barnförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om barnförsäkringar. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet.

Motionen

I motion 2020/21:1658 av Pia Nilsson m.fl. (S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av den s.k. kontraheringsplikten för personförsäkringar när det gäller för tidigt födda barn. Motionärerna anser att alla barn ska ha rätt till en personförsäkring, oavsett barnets vikt, längd eller ålder.

Bakgrund

Enligt 11 kap. 1 § försäkringsavtalslagen får ett försäkringsbolag inte vägra någon att teckna en sådan personförsäkring som bolaget normalt tillhandahåller allmänheten, om det inte finns särskilda skäl för vägran med hänsyn till risken för framtida försäkringsfall, den avsedda försäkringens art eller någon annan omständighet.

Bestämmelsen ger uttryck för den s.k. kontraheringsplikten för personförsäkringar och innebär i praktiken att ett försäkringsbolag som huvudregel är skyldigt att ingå avtal om en personförsäkring med den som så önskar. En sådan skyldighet är ovanlig i svensk avtalsrätt. Utgångspunkten är annars att alla själva kan välja vem de vill ingå avtal med. Kontraheringsplikten kan beskrivas som ett förbud mot att neka någon att ingå eller förnya en personförsäkring utan saklig grund.

Kontraheringsplikten gäller för alla individuella personförsäkringar som tecknas hos ett försäkringsbolag för en enskild person, dvs. sjuk-, olycksfalls- och livförsäkringar. Regleringen syftar främst till att underlätta för personer med funktionsnedsättningar eller en nedsatt hälsa att få teckna en personförsäkring.

Utredningen om rätten till en personförsäkring

Utredningen om rätten till en personförsäkring har haft i uppdrag att bedöma om lagstiftningens intentioner följs i försäkringsbolagens praktiska tillämpning av kontraheringsplikten för personförsäkringar samt vid behov lämna

förslag på sådana författningsändringar eller andra åtgärder som krävs (dir. 2014:80).

I betänkandet Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd (SOU 2016:37) konstaterar utredningen att kontraheringsplikten sammanfattningsvis innebär att ett försäkringsbolag inte får neka, begränsa eller fördyra en sökt personförsäkring, om det inte är försäkringsmässigt nödvändigt med hänsyn till sökandens individuella hälsotillstånd och bolagets normala utbud av försäkringsvillkor i liknande fall. Med detta avses att risken för framtida försäkringsfall är så hög att det skulle få klart olämpliga följder för försäkringskollektivet om risker av det aktuella slaget försäkrades till normala villkor eller, vid avslag, försäkrades alls.

Utredningens allmänna uppfattning är att försäkringsbolagen är måna om att leva upp till kontraheringsplikten. Samtidigt har utredningen kunnat se att bolagen i vissa avseenden inte till fullo uppfyller de krav som utredningen anser att kontraheringsplikten innebär. Detta kan åtminstone delvis bero på att det hittills varit något oklart hur plikten ska tillämpas i praktiken.

Utredningen har bl.a. undersökt olika typer av avslagssituationer, t.ex. när det gäller för tidigt födda barn. Utredningen konstaterar här att kontraheringsplikten ställer samma krav vid avslag på ansökningar i fråga om för tidigt födda barn som i alla andra fall där försäkring nekas helt eller delvis. Kravet på en individuell bedömning innebär att ett försäkringsbolag måste ta reda på och beakta de individualiserande hälsofaktorer som skulle kunna inverka på möjligheten att få teckna en försäkring. Riskprövningen även när det gäller för tidigt födda barn måste alltså baseras på det enskilda barnets hälsotillstånd, där födelsevecka och vikt vid födseln är faktorer som kan ha betydelse för bedömningen. Precis som i varje annat fall där försäkring nekas helt eller delvis måste försäkringsbolaget vidare visa att ett avslag är försäkringsmässigt nödvändigt och att den bedömningen har baserats på medicinsk vetenskap och beprövad erfarenhet samt försäkringsmässigt kunnande.

När det gäller försäkringsbolagens hantering har de allra flesta försäkringsbolag angett att deras behandling av ansökningar som avser för tidigt födda barn har förändrats de senaste åren; bedömningarna gjordes tidigare mer schablonmässigt medan ansökningarna numera prövas på individuell grund. Utredningen konstaterar att det i dag inte finns något försäkringsbolag som på fråga uppger att det bedömer ansökningar som rör för tidigt födda barn enbart på grund av barnets födelsevecka och vikt vid födseln. Samtliga bolag som tillhandahåller barnförsäkringar anger att de alltid ser till det enskilda barnets aktuella hälsotillstånd. De allra flesta försäkringsbolag anger dessutom att de alltid hämtar in sjukhusjournaler om förlossningen och barnets hälsa därefter.

Det finns samtidigt en viss skillnad mellan försäkringsbolagen när det gäller hur de resonerar kring hanteringen av ansökningar som rör för tidigt födda barn. Vissa försäkringsbolag anger att det ändå finns en gräns för att bevilja försäkring för extremt för tidigt födda barn. Försäkringsbolagen i fråga har olika uppfattningar om var den gränsen går, men utredningen noterar att

det handlar om barn som är födda så tidigt att de ligger på gränsen till att över huvud taget överleva. Vissa försäkringsbolag resonerar å andra sidan så att försäkring i princip alltid beviljas om barnet bedöms ha ett gott hälsotillstånd vid ansökningstillfället, helt oavsett i vilken graviditetsvecka barnet är fött och vilken vikt barnet hade vid födseln. Dessa försäkringsbolag framhåller samtidigt att risken för hälsokomplikationer är större ju tidigare ett barn föds.

Utredningen konstaterar att de två ovannämnda resonemangen sannolikt i praktiken leder till liknande resultat, eftersom risken för hälsokomplikationer av olika slag är större ju tidigare i graviditeten förlossningen äger rum. Vad det handlar om är att möjligheten att teckna försäkring för ett barn i allmänhet påverkas negativt om det har förekommit komplikationer vid förlossningen eller om barnet inte har ett fullgott hälsotillstånd vid ansökningstillfället, vilket även gäller för barn som föds för tidigt.

Utredningens sammantagna intryck är att det har skett en god utveckling när det gäller försäkringsbolagens hantering av försäkringsansökningar i fråga om för tidigt födda barn och att försäkringsbolagen är väl medvetna om vikten av att göra individuella bedömningar även i dessa fall. Utredningen har uppfattat att de allra flesta försäkringsbolag är fullt medvetna om att en tidig födsel och en låg födelsevikt i regel inte i sig är tillräckliga skäl för ett avslag. Att försäkringsbolagen har den förståelsen visar sig inte minst i att bolagen i hög utsträckning hämtar in patientjournaler och liknande vid bedömningen av ansökningar som rör för tidigt födda barn. Utredningen har inte heller vid sin granskning stött på något ärende där ansökan har avslagits enbart med hänvisning till födelsevecka och vikt.

Däremot har utredningen fått intrycket att försäkringsbolagens beslutsmotiveringar vid avslag i fråga om för tidigt födda barn i vissa fall inte tillräckligt tydligt redovisar på vilka individuella grunder beslutet har fattats. Det gör att utredningen har haft svårt att bedöma om försäkringsbolagen i praktiken i dessa fall har beaktat individuella faktorer i den utsträckning som kontraheringsplikten kräver (se nedan om utredningens förslag om beslutsmotiveringar).

Utredningen nämner i sammanhanget att det inte är ovanligt att försäkringsbolagen vid avslag informerar föräldrarna om att en viss observationstid behövs i fråga om barnet och att föräldrarna är välkomna att återkomma med en ny ansökan efter en viss angiven tid. Omprövningstiden kan exempelvis sättas utifrån olika allmänna hälsokontroller hos barn- eller skolhälsovården. Utredningen framhåller att en sådan information om möjligheten att ansöka på nytt inte förändrar det förhållandet att den aktuella ansökan har avslagits. Kontraheringsplikten är därmed även i dessa fall tillämplig på försäkringsbolagets beslut, och bolaget måste därmed visa att det har funnits särskilda skäl för beslutet att avslå ansökan.

Som en följd av sin granskning på personförsäkringsområdet lämnar utredningen bl.a. följande förslag:

- Kontraheringsplikten innebär ska förtydligas i lagstiftningen. Det ska sålunda bli tydligare att kontraheringsplikten gäller när en personförsäkring nekas antingen helt eller delvis. Det ska också bli tydligare att ett beslut om att neka en personförsäkring på grund av någons hälsotillstånd måste baseras på en försäkringsmässig bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Detta innebär också att försäkringsbolaget måste kunna visa att beslutet grundas på ett beslutsunderlag av hög kvalitet.
- Försäkringsbolagen ska ha en lagstadgad skyldighet dels att motivera ett beslut om att neka någon att teckna en personförsäkring, dels att informera sökanden om hur beslutet kan överprövas.
- Försäkringsbranschen bör vidta ett antal självregleringsåtgärder för att främja ansökningar från dem som känner ett behov av att teckna en personförsäkring.

Betänkandet har remitterats och bereds vidare inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2019 (bet. 2018/19:CU6). Utskottet konstaterade då att Utredningen om rätten till en personförsäkring har haft i uppdrag att undersöka försäkringsbolagens praktiska tillämpning av kontraheringsplikten för personförsäkringar bl.a. när det gäller för tidigt födda barn samt att utredningens betänkande Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd (SOU 2016:37) har remitterats och bereds vidare inom Regeringskansliet. Utskottet ansåg att resultatet av det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Motionsyrkandet avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottet förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att betänkandet Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd (SOU 2016:37) fortfarande bereds inom Regeringskansliet. I likhet med tidigare anser utskottet att resultatet av det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Utmätning till förmån för brottsoffer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att i större utsträckning möjliggöra utmätning till förmån för brottsoffer. Utskottet hänvisar till en pågående utredning.

Jämför reservation 2 (M).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3216 av Niklas Wykman m.fl. (M) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att ändra lagstiftningen för att i större utsträckning möjliggöra utmätning av gärningspersoners tillgångar i form av skadestånd till förmån för brottsoffer.

Ett motsvarande förslag läggs fram i motion 2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33.

Gällande ordning

Enligt 5 kap. 7 och 12 §§ utsökningsbalken får skadestånd som en gäldenär har rätt till med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant utmätas tidigast dagen efter utbetalningen. Om beloppet hålls avskilt, får dock utmätning inte ske under förutsättning att skadeståndet antingen ska tillgodose ett kvarstående försörjningsbehov eller att det i annat fall har gått mindre än två år sedan skadeståndet betalades ut. Tvåårsregeln tar alltså sikte på sådan ersättning som inte ska tillgodose ett försörjningsbehov, dvs. ideell ersättning av olika slag. Utmätningsförbudet kan gälla även sådan egendom som gäldenären har köpt för ersättningen (se rättsfallet NJA 2018 s. 966).

Detta s.k. utmätningsförbud har sin bakgrund i själva syftet med de skadestånd som omfattas av regleringen och skadeståndets starkt personliga prägel i dessa fall. Man har ansett att borgenärerna under de angivna förutsättningarna inte borde få komma åt skadeståndet, utan att skadeståndet i stället ska kunna användas för sitt syfte. När utmätningsförbudet först infördes 1968 avsåg det endast tiden fram till dagen efter utbetalning av ersättningen. I samband med utsökningsbalkens tillkomst 1980 vidgades utmätningsförbudet till den omfattning som det har i dag. En utvidgning ansågs i första hand motiverad i fråga om skadestånd som ska tillgodose ett försörjningsbehov, t.ex. engångsersättning för nedsatt arbetsförmåga. Även beträffande ideellt skadestånd, såsom ersättning för sveda och värk, ansågs ett bättre skydd vara motiverat. (Se prop. 1968:130 s. 149 f. och prop. 1980/81:8 s. 502 f.)

Genom hänvisningar i annan lagstiftning gäller det aktuella förbudet mot utmätning även i fråga om vissa andra typer av ersättning som på samma sätt har ansetts ha en starkt personlig prägel. Det gäller bl.a. brottsskadeersättning

för personskada och kränkning genom brott (se 5 kap. 10 § utsökningsbalken och 32 § brottsskadelagen).

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2018 (bet. 2017/18:CU17). Utskottet ansåg då inte att det fanns tillräckliga skäl för riksdagen att ta ett initiativ till en översyn av bestämmelserna i utsökningsbalken om undantag från utmätning. Motionsyrkandet avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utredningen om stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer

Regeringen gav den 19 december 2019 en särskild utredare i uppdrag att se över vissa regler som gäller brottsoffers rätt till skadestånd och möjlighet att få ut sådan ersättning (dir. 2019:104). Syftet är att stärka brottsoffers ställning och minska skadeverkningarna av brott. Utredaren ska bl.a. ta ställning till hur reglerna om förbud mot utmätning av skadestånd med anledning av ett frihetsberövande bör ändras för att i större utsträckning möjliggöra utmätning till förmån för brottsoffer. Översynen får avse även annan ersättning som omfattas av utmätningförbudet, om bedömningen görs att det är nödvändigt eller lämpligt för att åstadkomma en konsekvent och ändamålsenlig reglering.

Som bakgrund anges i kommittédirektiven bl.a. att regleringen om utmätningförbudet under senare år har kommit att kritiserats och att kritiken framför allt har avsett brottsoffers begränsade möjligheter att få utmätning av skadestånd som någon har fått från staten med anledning av ett frihetsberövande. Det har i den allmänna debatten gjorts gällande att det vore rimligt om sådan ersättning kunde utmätas av Kronofogdemyndigheten för betalning av skulder till brottsoffer. Som skäl för detta har det framförts att när borgenären är ett brottsoffer så väger borgenärens intresse av att få ut sitt skadestånd från gäldenären (skadevållaren) tyngre än gäldenärens intresse av att få tillgodogöra sig frihetsberövandeersättningen. Dessa aspekter av utmätningförbudet diskuterades inte när förbudet infördes eller när det utvidgades. Därför finns det enligt regeringen skäl att nu se över regleringen.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Utredningen om stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer har i uppdrag att se över vissa regler som gäller brottsoffers rätt till skadestånd och möjlighet att få ut sådan ersättning. Utredningen ska bl.a. ta ställning till hur reglerna om förbud mot utmätning av skadestånd med anledning av ett frihetsberövande bör ändras för att i större utsträckning möjliggöra utmätning till förmån för brottsoffer. Översynen får avse även annan ersättning som omfattas av utmätningförbudet, om bedömningen görs

att det är nödvändigt eller lämpligt för att åstadkomma en konsekvent och ändamålsenlig reglering. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2021.

Utredningens uppdrag är alltså i linje med önskemålen i motionerna, och det finns enligt utskottet inte skäl att föregripa resultatet av det pågående arbetet genom någon åtgärd från riksdagens sida. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Distansutmätning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om utökade möjligheter till distansutmätning för Kronofogdemyndigheten av egendom som anträffas av en annan myndighet och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 3 (S, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 32 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska ta initiativ till att ändra lagstiftningen för att i större utsträckning möjliggöra distansutmätning. Den situation som åsyftas är bl.a. när polisen vid en rutinkontroll stoppar en skuldsatt kriminell person med värdefull egendom, t.ex. en bil. Motionärerna anför att Polismyndigheten och Kronofogdemyndigheten har påtalat behovet av en lagändring i detta avseende. Motsvarande förslag läggs också fram i kommittémotion 2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 4.

I kommittémotion 2020/21:3271 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 22 föreslås ett tillkännagivande om en ändring av lagstiftningen för att möjliggöra ett informationsutbyte mellan myndigheter i syfte att effektivisera utmätningen av tillgångar. Motionärerna anför bl.a. att det inte bör råda någon tvekan om att de rättsvårdande myndigheterna har befogenhet att för Kronofogdemyndighetens räkning biträda i utmätningen av kontanter, guld eller värdefulla smycken om t.ex. polisen stoppar någon för kontroll i trafiken eller griper någon misstänkt för ett annat brott.

Bakgrund

Bestämmelser om utmätning finns i 4 kap. utskökningsbalken (UB). Enligt huvudregeln får lös egendom utmätas endast om egendomen är tillgänglig vid förrättningen (7 §). Det finns dock möjlighet att genom s.k. distansutmätning utmäta lös egendom även om den inte finns tillgänglig vid förrättningen, om egendomen kan identifieras på grund av registrering, upplysning vid förhör eller någon annan utredning. Utgångspunkten är att det inte ska råda någon tvekan om vad som är föremål för utmätning. En annan förutsättning för

distansutmätning är att det inte kan antas uppstå något hinder mot att säkerställa den utmäta egendomen enligt bestämmelserna i 6 kap. UB. Innebörden av detta är att Kronofogdemyndigheten i praktiken genast ska kunna bege sig dit där egendomen finns och ta den i förvar eller säkerställa den på något annat sätt.

Om egendom som tillhör en gäldenär anträffas hos en tredje man, sker säkerställandet av utmätningen som regel genom att egendomen tas i förvar, förseglas eller märks. Om egendom som finns i tredje mans besittning inte tas i förvar, kan i stället innehavaren förbjudas att utan Kronofogdemyndighetens tillstånd lämna ut egendomen eller vidta någon annan åtgärd som kan innebära skada för sökanden, ett s.k. förbudsmeddelande.

När egendom anträffas av en annan myndighet (t.ex. Polismyndigheten) har Kronofogdemyndigheten tolkat besittningskravet på så sätt att egendomen måste vara omhändertagen med stöd av den myndighetens regelverk för att distansutmätning ska kunna göras. Denna bedömning har även Justitieombudsmannen gjort i ett beslut där Polismyndigheten fick kritik för att i samband med en trafikkontroll ha omhändertagit egendom efter att Kronofogdemyndigheten lämnat polisen ett förbudsmeddelande, utan att det fanns stöd för ett omhändertagande av egendomen enligt polisens egen lagstiftning (JO-beslut 2014-04-02, dnr 584-2013 och 666-2013). I ärendet gjorde Justitieombudsmannen bedömningen att egendomen inte kunde anses vara i polisens besittning på det sätt som föreskrivs i 6 kap. 7 § UB.

Kronofogdemyndighetens handledning Distansutmätning och straffprocessuella tvångsmedel m.m.

Kronofogdemyndigheten har i handledningen Distansutmätning och straffprocessuella tvångsmedel m.m. (dnr 808 12552-10/112) beskrivit när distansutmätning sker och vilka kriterier som myndigheten anser ska vara uppfyllda. Enligt handledningen är det i första hand vid s.k. tilläggsutmätningar som Kronofogdemyndigheten använder möjligheten att distansutmäta. Tilläggsutmätning görs när Kronofogdemyndigheten redan har utmätt en viss egendom och det sedan tillkommer nya skulder. Det görs då en tilläggsutmätning i samma egendom för de nya skulderna. Kronofogdemyndigheten kan också besluta om distansutmätning när en gäldenär lämnar uppgifter om att han eller hon äger viss egendom om uppgifterna bedöms som trovärdiga och går att kontrollera på ett enkelt sätt. Det tredje fallet när Kronofogdemyndigheten utmäter egendom utan att den är omedelbart tillgänglig för myndigheten är när Polismyndigheten eller någon annan brottsutredande myndighet, t.ex. Ekobrottsmyndigheten eller Tullverket, ska lämna tillbaka egendom till en person, exempelvis i samband med att ett beslag hävs. Beslutet om utmätning fattas som regel under ett telefonsamtal där Kronofogdemyndigheten underrättas om att ett beslag ska hävas. Kronofogdemyndigheten meddelar per telefon eller fax att egendomen utmäts och att den andra myndigheten inte får lämna ut egendomen till den misstänkte

eller till någon annan som gör anspråk på egendomen. Redan ett sådant muntligt förbudsmeddelande innebär att den myndighet som har omhändertagit egendomen blir förhindrad att lämna ut egendomen till någon annan än Kronofogdemyndigheten eller den som Kronofogdemyndigheten anvisar. Härefter ska den andra myndigheten delges ett förbudsmeddelande (6 kap. 7 § andra stycket UB och 6 kap. 11 § UF).

Kronofogdemyndigheten kan däremot inte besluta om utmätning från distans när polisen i samband med en husrannsakan, kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller andra åtgärder har påträffat egendom, men inte omhändertagit egendomen med stöd av Polismyndighetens egna befogenheter. I dessa fall är det en förutsättning för utmätning att Kronofogdemyndigheten beslutar om utmätning på plats, under den tid polisingripandet eller motsvarande åtgärd pågår.

Pågående arbete

Som redovisats i tidigare avsnitt överlämnade Utsökningsutredningen i november 2016 betänkandet Ett modernare utsökningsförfarande (SOU 2016:81). Utredningen hade bl.a. i uppdrag att utreda frågan om förbättrade möjligheter för Kronofogdemyndigheten att, utan att själv vara närvarande, besluta om s.k. distansutmätning av egendom som påträffas av andra myndigheter t.ex. Polismyndigheten eller Tullverket Enligt kommittédirektiven skulle utredningen beakta och analysera frågan bl.a. utifrån en promemoria med ett lagförslag som Kronofogdemyndigheten lämnat till Justitiedepartementet 2014 (dnr Ju2014/5600/L2). Det förslaget innebar i korthet att det inte skulle uppställas krav på att myndigheterna (t.ex. polisen) har omhändertagit egendom med stöd av sitt eget regelverk för att distansutmätning ska kunna ske.

Utredningens sammantagna bedömning är att lös egendom även fortsättningsvis ska finnas i tredje mans besittning för att distansutmätning ska kunna ske. Likaså anser utredningen att när egendom anträffas av en annan myndighet bör det även fortsättningsvis krävas att egendomen är omhändertagen med stöd av den myndighetens regelverk för att Kronofogdemyndigheten ska kunna distansutmäta egendomen.

Som skäl för ställningstagandet anför utredningen bl.a. att om polisen i samband med en trafik- eller rutinkontroll ska kontakta Kronofogdemyndigheten för att kontrollera om en viss person förekommer i ett mål hos Kronofogdemyndigheten, utan att polisen haft anledning att omhänderta någon egendom, kan det uppfattas som en otillåten utredningsåtgärd. Utredningen pekade även på att det ingår i de brottsutredande myndigheternas uppdrag att undersöka om det går att förverka utbyte av brott och utbyte av brottslig verksamhet. Den möjligheten ska prövas framför möjligheten att utmäta egendom för att reglera skulder. En omvänd ordning skulle, enligt utredningen, kunna leda till att en person som har begått brott blir skuldfri genom att betalning görs med pengar som kommer från brottslig verksamhet,

dvs. att brottsvinster ”tvättas” genom att införlivas i det legala systemet vid utmätning. Utredningen anser att det är av stor vikt att de brottsbekämpande myndigheterna inte erbjuder Kronofogdemyndigheten möjlighet till distansutmätning innan möjligheterna till förverkande har uttömts.

Utredningen ifrågasätter även om det ur resurs- och effektivitetssynpunkt är rimligt att myndigheter som i sin verksamhet anträffar utmättningsbar egendom, utan att egendomen är föremål för ett ärende hos den myndigheten, ska kontrollera om en person är gäldenär i ett mål hos Kronofogdemyndigheten. Enligt utredningen är det vidare synnerligen integritetskränkande och därmed knappast lämpligt att andra myndigheter, så fort de uppmärksammar att någon har egendom som skulle kunna utmätas, kontaktar Kronofogdemyndigheten. För myndigheterna skulle det leda till svåra avvägningsfrågor. För enskilda skulle risken för att egendom skulle kunna komma att utmätas utan tydlig koppling till verkställighetsförfarandet kunna leda till ett avståndstagande från och ovilja inför kontakter med olika myndigheter. Utredningen anför slutligen att en sammanblandning av olika myndigheters uppdrag och roller i förlängningen kan skada allmänhetens förtroende för statliga myndigheter (band 1 s. 347 f.).

Betänkandet har remitterats, och bereds i Regeringskansliet.

Remissvar över betänkandet Ett modernare utsokningsförfarande (SOU 2016:81)

Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har i sina remissvar anfört följande när det gäller utredningens slutsatser om besittningskravet vid distansutmätning:

Kronofogdemyndigheten (Dnr. 830 29234-16/12)

Kronofogdemyndigheten överlämnade 2014 till Justitiedepartementet en promemoria med förslag om distansutmätning. Förslaget har till syfte att möjliggöra för Polismyndigheten att säkerställa egendom som påträffas hos gäldenären utan att myndigheten har omhändertagit egendomen enligt sitt eget regelverk och när Kronofogdemyndigheten inte är närvarande. Motsvarande möjlighet kan lämpligen ges till Tullverket, Kustbevakningen och andra brottsbekämpande myndigheter.

Utsökningsförfarandet skulle bli effektivare om Kronofogdemyndigheten kunde distansutmäta egendom som inte tagits om hand av någon annan myndighet med stöd av den myndighetens regelverk. Det är ett sätt att motverka den organiserade brottsligheten och kan bidra till att upprätthålla förtroende till rättsväsendet hos allmänheten. En försiktig beräkning ger vid handen att det utmätta beloppet avseende egendom påträffad av annan myndighet kan tredubblas jämfört idag genom sådan möjlighet.

Polismyndigheten (Dnr. 887 646/2016)

Polismyndigheten anser till skillnad mot vad som föreslås i avsnittet 6.4.3 att Kronofogdemyndigheten bör ges möjlighet att distansutmäta gods som

påträffas av polis även i de fall där Polismyndigheten i dag inte genom egen laglig grund har rätt att omhänderta godset och på så sätt få godset i sin besittning. Om möjlighet ges för polis att i sådana fall frysa situationen och inhämta Kronofogdemyndighetens beslut på distans förbättras förutsättningarna att omhänderta värdefull lös egendom från personer i kriminell miljö med följd att lönsamheten av brott försämras. Ett sådant arbete att minska lönsamheten av brottslig verksamhet är ett viktigt mål för de brottsbekämpande myndigheterna. Den i betänkandet beskriva risken att en sådan reglering skulle kunna föra med sig att enskilda känner större obehag och ovilja inför myndighetskontakter och därför undvika samröre med myndigheter som inte är påtvingat torde inte vara aktuell i den absoluta merparten av de fall där polisen träffar på gods som kan vara utmättningsbart. De typiska fall där polis anträffar gods är i samband med att polis genomför tvångsåtgärder i samband med trafikövervakning eller vid andra polisinitierade personkontakter. Inte heller torde en sådan befogenhet för Kronofogdemyndigheten komma att skada allmänhetens förtroende för statliga myndigheter till följd av sammanblandning av olika myndigheters uppdrag och roller. Troligare är att myndigheterna uppfattas ha effektiva verktyg för att se till att personer som är under utmätning inte kan undanhålla utmättningsbart gods och att borgenärer därigenom ges bättre förutsättningar att få sina fordringar betalda.

Ekobrottsmyndigheten (Dnr. EBM 2016-162)

De brottsbekämpande myndigheternas kamp, framför allt mot den grova och organiserade brottsligheten, försvåras ofta av att det inte går att beivra de verkliga huvudmännens brottslighet. Detta medför i sin tur att de som har ekonomisk vinning av brott lättare kan undanhålla egendom från kronofogdens exekutiva åtgärder när personen har restförda skulder.

De typiska fall där utmättningsbart gods påträffas är framförallt då polis genomför olika tvångsåtgärder, t.ex. i samband med trafikövervakning eller vid andra polisinitierade personkontakter.

Det är inte ovanligt att framför allt polisen, eller tullen, i sin kontrollverksamhet uppmärksammar att personer bär på lösöre – såsom t.ex. värdefulla smycken, klockor eller kontanter – eller kör ett fordon som betingar ett exekutivt värde. Det förekommer också att polisen och tullen känner till att de som kontrolleras tidigare har uppvisat en tvivelaktig vandl.

I en sådan situation är det enligt Ekobrottsmyndighetens uppfattning naturligt att polisen/tullen – även om det i den aktuella kontrollsituationen visar sig att personen/personerna inte kan misstänkas för brott – vill kontrollera om den/de anträffade vid tillfället har ett pågående utsokningsmål hos kronofogden.

Om polis och tull efter sin kontroll inte har någon grund för att misstänka brott eller omhänderta personen av annat skäl saknas idag grund för att ta egendomen i förvar eller beslag.

Det ter sig i en situation som denna närmast stötande att det inte finns en möjlighet för Kronofogdemyndigheten att distansutmäta den påträffade egendomen om personen har restförda skulder. Konsekvensen av en sådan möjlighet till distansutmätning kan inte heller anses vara till den enskildes nackdel eftersom utmätningen bidrar till att dennes skulder minskar och att ev. fordringsägare får betalt – åtminstone till viss del.

Enligt Ekobrottsmyndighetens uppfattning bör de brottsbekämpande myndigheterna ges en rätt att tillfälligt omhänderta egendom för att inhämta Kronofogdemyndighetens beslut om eventuell utmätning på distans. Härigenom förbättras förutsättningarna att omhänderta värdefull

lös egendom från personer som rör sig i kriminella miljöer samtidigt som effekten har ett viktigt signalvärde i sig.

Minskad lönsamhet av brottslig verksamhet är som framgått ett viktigt mål för de brottsbekämpande myndigheterna. Den risk som utredningen menar finns att enskilda (här i bemärkelsen den "vanlige medborgaren") skulle känna ett obehag och en ovilja inför myndighetskontakter och undvika samröre med myndigheter som inte är påtvingat menar Ekobrottsmyndigheten är överdriven. Tvärtom är det enligt Ekobrottsmyndighetens uppfattning mer troligt att myndigheterna uppfattas ha effektiva verktyg. Allmänheten förväntar sig snarare att de brottsbekämpande myndigheterna ska kunna agera även i de fall det är uppenbart att en enskild under pågående utmätning undanhåller utmätningsbart gods. Härigenom gynnas också de borgenärer som har svårt att få betalt av den enskilde. Allmänhetens förtroende för statliga myndigheter riskerar därför inte att skadas till följd av en sammanblandning med hänvisning till olika myndigheters uppdrag och roller.

Utredningens farhåga att distansutmätning kan komma att påverka brottsbekämpande myndigheters arbete med att återföra brottsutbyten och motverka utredning avseende penningtvätt (betänkandet s. 336) delas inte av Ekobrottsmyndigheten. Om det inte finns en konkret brottsmisstanke saknas grund för förverkande.

[---]

Tvårt emot utredningens förslag menar Ekobrottsmyndigheten att det bör införas en bestämmelse där myndigheter med ett brottsbekämpande uppdrag ges rätt till tillfälligt förvarstagande i aktuell situation i syfte att säkerställa en kommande utmätning. En sådan bestämmelse bör lämpligen omfatta Polisen, Tullen, Kriminalvården och Kustbevakningen.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden om utökade möjligheter till distansutmätning vid flera tillfällen, senast våren 2019 (bet. 2018/19:CU6). Utskottet, som avstyrkte motionsyrkandena, hänvisade till att det inom Regeringskansliet pågår ett beredningsarbete som inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Enligt gällande reglering kan Kronofogdemyndigheten besluta om distansutmätning av lös egendom och meddela förbudsmeddelande för egendom som är i en annan myndighets besittning. För att egendomen ska anses vara i en annan myndighets besittning krävs dock att egendomen är omhändertagen med stöd av den myndighetens regelverk. En ändring av denna ordning har föreslagits av Kronofogdemyndigheten i en promemoria som lämnats till Justitiedepartementet. Utökningsutredningen har bl.a. utifrån denna promemoria haft i uppdrag att utreda förutsättningarna för att utöka möjligheten till distansutmätning. Som redovisas ovan landar utredningen i att någon ändring av besittningskravet inte ska göras i betänkandet Ett modernare utökningsförfarande (SOU 2016:81).

Utskottet konstaterar att Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten i sina remissvar gör en annan bedömning. De framhåller att minskad lönsamhet av brottslig verksamhet är ett viktigt mål för de brottsbekämpande myndigheterna, och de anser att kravet på att egendomen måste vara i myndighetens besittning med stöd av den myndighetens regelverk bör ändras. Enligt myndigheterna bör det införas en rätt för de brottsbekämpande myndigheterna, t.ex. Polismyndigheten, Tullverket, Kriminalvården och Kustbevakningen, att tillfälligt omhänderta egendom för att inhämta Kronofogdemyndighetens beslut om eventuell utmätning på distans.

Utskottet delar expertmyndigheternas uppfattning att distansutmätning bör vara möjligt i en större utsträckning än i dag. Med utökade möjligheter till distansutmätning skulle myndigheterna få ett nytt verktyg mot skuldsatta kriminella personer som saknar tillgångar på pappret men som har tillgångar i praktiken. Regeringen bör därför, med utgångspunkt i betänkandet Ett modernare utsköningsförfarande (SOU 2016:81) och myndigheternas remissvar, överväga hur en reglering med utökade möjligheter till distansutmätning kan utformas alternativt låta utreda detta på nytt. I beredningsarbetet behöver det också beaktas att stöldgods inte ska utmätas. Regeringen bör prioritera detta arbete och återkomma till riksdagen med nödvändiga lagförslag så snart som möjligt.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Utmätning i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om effektivare utmätning och ett motionsyrkande om försäljning av utmätt egendom. Utskottet hänvisar till gällande reglering på området och pågående beredningsarbete.

Jämför reservation 4 (SD) och 5 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD) yrkande 38 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en översyn av utmätningssystemet för att det ska bli mer effektivt. Motionärerna anför att det inte borde vara möjligt att undkomma utmätning genom att skriva sina tillgångar på en annan person. Vidare anför att Kronofogdemyndigheten inte utmäter tillgångar som understiger gäldenärens skuld.

I kommittémotion 2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49 föreslås ett tillkännagivande om att staten inte ska bidra till försäljning av utmätt eller beslagttaget gods. Motionärerna anför att Kronofogdemyndigheten

bör få i uppdrag att göra en översyn av myndighetens riktlinjer för försäljning av utmätt eller beslagttaget gods som härrör från kriminell verksamhet.

Gällande rätt

Bestämmelser om utmätning förfarandet finns i 4 kap. utsökningensbalken (UB). Utmätning ska endast göras om det belopp som kan beräknas flyta in, efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig (4 kap. 3 § UB). Denna försvarlighetsbedömning innebär att utmätning kan ske även om bara en del av grundavgiften eller grundavgifterna blir betalda. Kronofogdemyndigheten ska vid bedömningen ta hänsyn till myndighetens arbetsinsats och olägenheten för gäldenären (prop. 1993/94:50, s. 294). Kronofogdemyndigheten ska även göra en intresseavvägning när det gäller frågan om vilken egendom som ska utmätas. I första hand ska sådan tillgång utmätas som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären.

Kronofogdemyndighetens utredningsskyldighet av gäldenärens tillgångar regleras i 4 kap. 9 § UB. Kronofogdemyndigheten ska i den utsträckning som behövs med hänsyn till ansökans innehåll, tillkommande uppgifter, gäldenärens förhållanden och omständigheterna i övrigt utreda gäldenärens anställnings- och inkomstförhållanden samt undersöka om gäldenären har utmättningsbar egendom. Gäldenären är vidare skyldig att lämna de uppgifter om tillgångar som behövs i målet.

Uppgiftsskyldighet åligger även tredje man som är skyldig att uppge huruvida gäldenären har fordran eller annat mellanhavande med honom eller henne som kan vara av betydelse för bedömning i vad mån gäldenären har utmättningsbar egendom (4 kap. 15 §).

När det gäller förhållandet till tredje man vid utmätning av lös egendom gäller att lös egendom får utmätas, om det framgår att egendomen tillhör gäldenären. Egendomen får också utmätas om gäldenären har den i sin besittning och det inte framgår att den tillhör någon annan (4 kap. 18 §). Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det inte görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48) om samäganderätt och det inte heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning av utmätt egendom och indrivning av utmätt fordran finns i 8 kap. UB. Av de inledande bestämmelserna framgår bl.a. att utmätt egendom ska säljas genom Kronofogdemyndighetens försorg. I kapitlets 3–7 §§ regleras tidsfrister för försäljning och hinder mot försäljning.

När det rör sig om stöldbegärlig egendom har Högsta domstolen klarlagt att Kronofogdemyndigheten har viss undersökningsskyldighet i samband med

utmätning. Om omständigheterna är sådana att det finns skäl att misstänka brott, bör Kronofogdemyndigheten undersöka saken innan utmätning sker, t.ex. höra med gäldenären och andra eller kontrollera i ett register över stöldgods (se NJA 2012 s. 953).

Pågående arbete

Som redovisats i tidigare avsnitt överlämnade Utsökningsutredningen i november 2016 betänkandet Ett modernare utsökningsförfarande (SOU 2016:81). Utredningens huvudsakliga uppdrag har varit att göra en översyn av utsökningsbalken och anslutande regler i syfte att modernisera utsökningsrätten (dir. 2014:127). De förslag som utredningen lägger fram syftar till att göra utsökningsförfarandet effektivare, rättssäkrare och modernare. Enligt utredningen ska det sammanlagda resultatet av indrivningen öka samtidigt som parterna och deras familjers behov av socialt skydd ska tillgodoses av det utsökningsrättsliga regelverket.

När det gäller utmätningförfarandet föreslår utredningen bl.a. lagändringar som syftar till att effektivisera och stärka Kronofogdemyndighetens möjligheter att utmäta egendom. Utredningen föreslår att det införs en ny bestämmelse i utsökningsbalken som klargör att Kronofogdemyndigheten får vidta de utrednings- och spaningsåtgärder som är befogade för att utreda gäldenärens tillgångar. Det föreslås vidare att det införs lagstöd för att Kronofogdemyndigheten ska kunna genomföra registerkontroller och utbyta information med andra myndigheter.

Betänkandet har remitterats, och bereds i Regeringskansliet.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde i ett frågesvar den 24 mars 2021 om en översyn av utsökningslagstiftningen (fr. 2020/21:2245) följande:

[...] har frågat mig om jag avser att se över lagstiftningen som rör utsökning för att komma till rätta med problemen med att skuldtvingda personer kan ha tillgångar men ändå undgå indrivning.

Kronofogdemyndighetens arbete med verkställighet av obetalda skulder fyller en betydelsefull funktion i arbetet mot organiserad brottslighet. Genom att utmäta kriminellas tillgångar skickar samhället en signal om att brott inte lönar sig.

Det är viktigt att verkställighetsförfarandet är effektivt. För det krävs att Kronofogdemyndigheten har goda möjligheter att utreda vilka tillgångar som en gäldenär har. Ett sätt för Kronofogdemyndigheten att hitta tillgångar är att inhämta uppgifter om en gäldenärs bankkonton från banker. Som [...] konstaterar har det nyligen införts regler om ett nytt konto- och värdefackssystem för att bl.a. vid utredningar om brott, beskattning och indrivning av skulder effektivisera myndigheters tillgång till uppgifter som finansiella företag ska lämna om sina kunder. När detta system är igång kommer det att upplysa om vilka banker som

Kronofogdemyndigheten kan vända sig till, vilket underlättar tillgångsundersökningen.

I Utsökningsutredningens betänkande Ett modernare utsökningsförfarande lämnas ytterligare förslag för att effektivisera och förbättra Kronofogdemyndighetens utredning av en gäldenärs tillgångar, bland annat genom att tydliggöra vilka uppgifter som en bank är skyldig att lämna ut till Kronofogdemyndigheten. Betänkandet bereds för närvarande i Justitiedepartementet. Frågorna är viktiga och regeringen avser att återkomma när beredningen är färdig.

Utskottets ställningstagande

Såsom redovisas ovan ska utmätning enligt gällande reglering endast göras om det belopp som kan beräknas flyta in, efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Utskottet konstaterar att detta innebär att utmätning kan ske även om bara en del av grundavgifterna blir betalda och även om det rör sig om relativt låga belopp som inte täcker hela skulden. Utskottet konstaterar vidare att Utsökningsutredningen i sitt betänkande Ett modernare utsökningsförfarande (SOU 2016:81) lämnar förslag som bl.a. innebär förbättrade möjligheter för Kronofogdemyndigheten att vidta de utrednings- och spaningsåtgärder som är befogade för att utreda en gäldenärs tillgångar samt en möjlighet att genomföra registerkontroller och utbyta information med andra myndigheter. Syftet med dessa förslag är att effektivisera och förbättra utmätningförfarandet, vilket motionärerna efterlyser i motion 2020/21:2554 (SD) yrkande 38. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utskottet, som anser att det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida, avstyrker motionsyrkandet.

När det gäller motion 2020/21:3272 (L) yrkande 49 om försäljning av utmätt och beslagttaget gods konstaterar utskottet att Högsta domstolen har klarlagt att Kronofogdemyndigheten har en viss undersökningsskyldighet i samband med utmätning, när det gäller stöldbegärlig egendom. Utskottet är inte berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av vad som anförs i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Betalningsplanens längd vid skuldsanering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en kortare betalningsplan.

Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 6 (C, KD, L) och 7 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett

lagförslag som innebär att huvudregeln för betalningsplanens längd vid skuldsanering för privatpersoner sänks från fem till tre år med två betalningsfria månader per år.

I kommittémotion 2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att betalningsplanen vid skuldsanering bör sänkas från fem till tre år. Motionärerna anför att det är bättre att bli skuldfri snabbt än att få ett antal betalningsfria månader. Motsvarande förslag läggs fram i kommittémotion 2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 20 i denna del och i kommittémotion 2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 56.

Bakgrund

2016 trädde en ny skuldsaneringslag i kraft. Skuldsaneringslagen (2016:675) ersatte den tidigare skuldsaneringslagen från 2006 (prop. 2015/16:125, bet. 2015/16:CU19, rskr. 2015/16:235). Lagens övergripande syfte är att fler evighetsgäldenärer ska få möjlighet att ansöka om och genomgå skuldsanering. Enligt den nya skuldsaneringslagen är betalningsplanens längd vid skuldsanering som huvudregel fem år (34 §). Gäldenären har dessutom två betalningsfria månader varje år (38 § första stycket). Det är dock möjligt att avvika från huvudregeln om det finns beaktansvärda skäl att bestämma en kortare tid. I den tidigare skuldsaneringslagen gällde ett krav på särskilda skäl. I propositionen anförde regeringen att ändringen till beaktansvärda skäl innebär att fler omständigheter ska kunna beaktas vid bestämmandet av betalningsplanens längd och att fler betalningsplaner ska kunna bli kortare än fem år. Regeringen bedömde att det fanns fördelar med en betalningsplan som kan anpassas efter förhållandena i det enskilda fallet jämfört med en generell förkortning av betalningsplanen. Regeringen anförde vidare att det fanns risker med att generellt förkorta betalningsplanen, t.ex. att fler gäldenärer då skulle få avslag på sina ansökningar eftersom en skuldsanering skulle framstå som oskälig och att kreditvillkoren för konsumenter skulle försämrats. En generell förkortning skulle också riskera att påverka betalningsmoralen och i grunden förtroendet för skuldsaneringsinstitutet, om inte förkortningen balanserades av inskränkande villkor som minskar gäldenärens möjlighet att beviljas skuldsanering (s. 86–89). När det gäller möjligheten till två betalningsfria månader per år anförde regeringen att det innebär en välkommen ventil under den tid som gäldenären genomför sina skuldsaneringsbetalningar och att det förbättrar förutsättningarna för gäldenären att klara av skuldsaneringen och bli rehabiliterad. Regeringen uttalade vidare att betalningsfria månader bör vara särskilt välkommet ur ett barnperspektiv eftersom det ger en gäldenär med barn förbättrade möjligheter att t.ex. ha råd att umgås och göra någonting särskilt med sina barn under sommaresemestern.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden om betalningsplanens längd vid flera tillfällen, senast våren 2020 (bet. 2019/20:CU12). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och riksdagen följde utskottets förslag. Utskottet hänvisade till sitt ställningstagande i lagstiftningsärendet om en ny skuldsaneringslag (bet. 2015/16:CU19) där motsvarande motionsyrkanden avstyrktes av följande skäl:

Enligt utskottet finns det således fördelar med en betalningsplan som kan anpassas efter förhållandena i det enskilda fallet jämfört med en generell förkortning av betalningsplanen. Lagändringen bör också leda till både att fler omständigheter kan beaktas vid bestämmandet av betalningsplanens längd och att fler betalningsplaner blir kortare än fem år. Enligt den nya skuldsaneringslagen kommer dessutom gäldenären att påbörja sina betalningar redan i samband med inledandebeslutet, vilket medför att gäldenären kan komma ut ur skuldsaneringen flera månader tidigare än enligt 2006 års skuldsaneringslag. Utskottet anser vidare att två betalningsfria månader per år är positivt ur ett barnperspektiv och kommer att förbättra förutsättningarna för gäldenären att klara av skuldsaneringen och bli rehabiliterad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet håller fast vid den uppfattning som utskottet och riksdagen tidigare gett uttryck för när det gäller betalningsplanens längd och anser alltså att det finns fördelar med en betalningsplan som kan anpassas efter förhållandena i det enskilda fallet jämfört med en generell förkortning av betalningsplanen. Utskottet vidhåller också att två betalningsfria månader är positivt ur ett barnperspektiv. Utskottet avstyrker därmed motionsyrkandena.

Åtgärder mot överskuldsättning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. ytterligare åtgärder för att förebygga överskuldsättning, bättre stöd till barnfamiljer som lever i överskuldsättning och skärpta regler för kreditprövning. Utskottet hänvisar bl.a. till vidtagna åtgärder, pågående beredningsarbete och utredningar.

Jämför reservation 8 (C), 9 (V) och 10 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på konkreta förebyggande åtgärder mot överskuldsättning. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att dagens regelverk i större utsträckning bör

beakta barnens situation vid överskudsättning genom en barnkonsekvensanalys och behovet av ytterligare förslag som förbättrar situationen för alla de barn och unga som lever i familjer med överskudsättning. Motionärerna föreslår vidare i yrkande 8 ett tillkännagivande om att långgivaren ska stå för en större kostnad vid verkställighet hos Kronofogdemyndigheten om det inte har gjorts en tillräcklig kreditprövning och det inte har krävts säkerhet för lånet.

I kommittémotion 2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att ta fram förslag på stödåtgärder för barn till överskudsatta föräldrar.

I kommittémotion 2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 20 i denna del föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning för att förbättra skuldsaneringsinstitutet. Några av de frågor som motionärerna anser bör utredas är tidpunkten för när en betalningsanmärkning ska upphöra, normer för en rimlig levnadsstandard, möjlighet till räntestopp vid skuldsanering och obligatorisk spelpaus. Motionärerna föreslår vidare ett tillkännagivande om att det bör införas skärpta regler om kreditprövning vid snabblån (yrkande 21). Motionärerna anför att kreditprövningen skulle förbättras om det fanns ett samlat skuldregister i vilket alla kreditinstitut redovisar sina fordringar på privatpersoner. I yrkande 24 föreslås ett tillkännagivande om skärpta regler om möjligheten för kreditgivare att vända sig till Kronofogdemyndigheten. Motionärerna anför att oseriösa kreditgivares möjligheter att vända sig till Kronofogdemyndigheten kraftigt måste begränsas.

I motion 2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att förhindra att snabblån beviljas personer med skulder hos Kronofogdemyndigheten.

I motion 2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att tidigt påbörja en skuldsanering av spelrelaterade skulder. I motion 2020/21:1300 av Helena Antoni (M) föreslås ett tillkännagivande om att utreda nya stoppfunktioner för att förhindra personlig skuldsättning.

I motion 2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur ytterligare konsumentvägledning kan ges för att stötta grupper som tenderar att hamna i skuldfällor.

Bakgrund

Regeringens strategi mot överskudsättning

I budgetpropositionen för 2016 presenterade regeringen en strategi för att motverka överskudsättning (prop. 2015/16:1 utg.omr. 18). Strategin innefattar en rad åtgärder av såväl förbyggande som stödjande karaktär. I korthet syftar strategin till att

- öka kunskaperna om konsumentfrågor och privatekonomi
- uppnå en mer ansvarsfull kreditgivning
- aktivt och effektivt stödja skuldsatta
- fler svårt skuldsatta ansöker om och genomgår skuldsanering
- särskild hänsyn tas till barn och unga

Regeringen har inom ramen för strategin vidtagit en rad åtgärder, bl.a. har förbättrade möjligheter till skuldsanering för de svårast skuldsatta införts genom en ny skuldsaneringslag, nya regler om högkostnadskrediter och rättestak har införts i konsumentkreditlagen och Konsumentverket har fått en möjlighet att omedelbart förbjuda ett företag att låna ut pengar till konsumenter om företaget brister i sina kreditprövningar. En ny lagstiftning om spel om pengar som innebär en stärkt reglering av spelreklamen har trätt i kraft. Regeringen har även gett Konsumentverket i uppdrag att stärka den kommunala budget- och skuldrådgivningen genom att ta fram rekommendationer. Konsumentverket har också haft i uppdrag att verka för en fördjupad samverkan mot överskuldsättning.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 18 s. 59) anförde regeringen att den avser att följa och analysera vilket genomslag de åtgärder som vidtagits för att motverka överskuldsättning har fått, inte minst de moderniserade reglerna om skuldsanering och de relativt nya konsumentskyddande bestämmelserna om högkostnadskrediter.

Ny skuldsaneringslag

Som redovisats ovan trädde en ny skuldsaneringslag i kraft 2016. Den nya lagen har som övergripande syfte att fler evighetsgäldenärer ska få möjlighet att ansöka om och genomgå skuldsanering. För att åstadkomma detta ska Kronofogdemyndigheten lämna upplysningar om skuldsanering till svårt skuldsatta fysiska personer som är eller har varit föremål för verkställighet enligt utsökningsbalken (2 §). Avsikten är att myndigheten ska använda sig av den kunskap som finns om skuldsatta i de egna databaserna (utsöknings- och indrivningsdatabasen, betalningsföreläggande- och handräckningsdatabasen samt konkurstillsynsdatabasen) för att nå ut till presumtiva skuldsaneringsgäldenärer och göra dem medvetna om skuldsaneringsinstitutet. Genom upplysningarna ska gäldenären få information om att skuldsanering finns och vad en sådan innebär. Dessutom kan gäldenären få information om att han eller hon kan vända sig till kommunens budget- och skuldrådgivare för att få hjälp. Upplysningarna kan lämnas i skriftlig eller muntlig form, t.ex. genom informationsblad eller vid ett personligt möte (prop. 2015/16:125 s. 202 f.). Kravet på s.k. kvalificerad insolvens förtydligades och nyanserades i den nya lagen. Med kvalificerad insolvens avses nu att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga med hänsyn till samtliga omständigheter kan antas bestå under överskådlig tid (7 §). Enligt regeringen var det viktigt att det i lagtexten betonas att det ska göras en nyanserad bedömning varvid samtliga omständigheter ska beaktas. På så sätt kan

Kronofogdemyndigheten ta hänsyn till att personer befinner sig i olika livssituationer och har olika möjligheter att betala av sina skulder (s. 71–72).

Ny reglering om spel

Den 1 januari 2019 infördes en ny spelreglering som innebär att alla som agerar på den svenska spelmarknaden ska ha en licens, och aktörer utan licens ska stängas ute (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363). Den nya spellagen (2018:1138) har till syfte att säkerställa att spelverksamhet ska vara lämplig ur allmän synpunkt samt bedrivs på ett sunt och säkert sätt under offentlig kontroll. Det uppställs krav på ett starkt konsumentskydd och de negativa konsekvenserna av spelande ska begränsas. Enligt den nya lagen har en licenshavare en långtgående skyldighet att skydda spelarna mot överdrivet spelande, och höga krav på måttfullhet gäller vid marknadsföring av spel. Spelinspektionen har inrättat tjänsten Spelpaus, ett självavstängningsregister som alla spelbolag med svensk licens måste ansluta sig till. Via tjänsten kan personer stänga av sig från spel om pengar, och i och med det inte heller motta direktmarknadsföring om spel. Avstängningen gäller alla licenserade spelbolag i Sverige med registrerat spel.

Pågående arbete

Ett modernare utsökningsförfarande

Utsökningsutredningen lämnade i november 2016 betänkandet Ett modernare utsökningsförfarande (SOU 2016:81). Utredningens huvudsakliga uppdrag var att göra en översyn av utsökningsbalken och anslutande regler i syfte att modernisera utsökningsrätten (dir. 2014:127). I uppdraget ingick även att se över utsökningsbalken och bl.a. överväga om de skyddsregler som gäller den skuldsatte och dennes familj är tillräckliga. För att stärka barnfamiljers ställning i utsökningsförfarandet föreslår utredningen bl.a. följande nyheter och förändringar:

- Beräkningen av normal- och förbehållsbelopp ändras så att personer som har löneutmätning garanteras en skälig levnadsnivå och barnfamiljer får mer pengar att leva på.
- Skyldigheten att beakta barnets bästa och proportionalitetsprincipen lagfästs.

Betänkandet har remitterats, och beredning pågår inom Regeringskansliet.

Proposition Löneutmätning och digitala ansökningar i utsökningsförfarandet

I proposition 2020/21:161 Löneutmätning och digitala ansökningar i utsökningsförfarandet föreslår regeringen lagändringar som syftar till att underlätta situationen för skuldsatta personer, t.ex. barnfamiljer, vid löneutmätning. Det föreslår bl.a. att det belopp som skuldsatta personer får

behålla vid löneutmätning höjs för barnfamiljer. En förälder med ett barn i övre tonåren får behålla drygt 1 200 kronor mer av sin månadslön. Det föreslås också att det ska bli tydligare att personer med skulder kan få anstånd med betalningen mer än en gång under en pågående löneutmätning, t.ex. vid sjukdom. Propositionen kommer att hanteras av utskottet senare under våren 2021.

Konsumentverkets rapport Konsument på kredit

Regeringen gav i februari 2020 Konsumentverket i uppdrag att göra en analys av situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldssättning. Uppdraget redovisades i februari 2021 i rapporten Konsument på kredit – En analys av situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldssättning (rapport 2021:1). I rapporten presenteras de problemområden där Konsumentverket bedömer att det finns utrymme för förbättringar av konsumentskyddet. Konsumentverket anför i rapporten att utvecklingen på konsumentkreditmarknaden har gått mot ökad offensiv direktmarknadsföring av krediter och fler möjligheter att ta lån eller skjuta upp betalningar. Kreditförmedling har blivit allt vanligare och en kraftigt ökad e-handel har också bidragit till ökad konsumtion på avbetalning. En konsument kan vid e-handel enkelt ändra en fakturabetalning till delbetalning. Det görs ofta utan att någon ytterligare ekonomisk information hämtas in från eller om konsumenten. Ett annat problemområde som Konsumentverket framhåller är att förbudet att erbjuda spel på kredit kringgås genom att betalningsinstitut erbjuder konsumenter att betala via faktura. Med kort förfallotid, låga avgifter och frånvaro av ränta finns inte något krav på kreditprövning. Ett problematiskt spelande på kredit leder snabbt till omfattande skuldproblem. Betalning med kreditkort anses inte stå i strid mot förbudet att erbjuda spel på kredit. Enligt Konsumentverket urholkas det skydd som kreditförbudet är avsett att ge när betalning görs med kreditkort.

Konsumentverket anför vidare följande när det gäller kreditprövning och behovet av en skuldsammanställning:

Innan en kreditgivare får bevilja en kredit krävs en kreditprövning. Den ska grundas på konsumentens ekonomiska förhållanden och visa förmågan att betala tillbaka lånet. Det finns idag ingen möjlighet för kreditgivare att kontrollera konsumentens alla skulder. Kreditupplysningsbolagen delar inte uppgifter med varandra och alla skuldsaldon rapporteras inte till upplysningsbolagen. Inkassobolagen har mycket information om konsumenternas skulder, men får inte dela med sig av den. I stor utsträckning måste kreditgivarna därför förlita sig på konsumenternas uppgifter. Tillgång till en sammanställning av konsumentens alla skulder, med både pågående och fallerade kreditengagemang, skulle bidra till bättre kreditprövningar och minska risken att konsumenter beviljas krediter de inte har råd att betala tillbaka.

Det förekommer en omfattande handel med fordringar mellan olika bolag och inte sällan är det en ny och för konsumenten okänd fordringsägare som kräver betalning. I den summariska processen hos Kronofogden är det konsumenten som har ansvar för att bestrida en oriktig skuld. En sådan skuldsammanställning som nämns ovan skulle göra det

enkla för konsumenten att hålla ordning på sina skulder och även underlätta för denne att identifiera och bestrida felaktiga krav.

Konsumentverket anför avslutningsvis att det finns både behov av och förutsättningar att ytterligare förstärka skyddet för konsumenterna på kreditmarknaden. Vissa åtgärder är enkla att genomföra medan andra förutsätter ytterligare utredningar och överväganden.

Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Utredning om att ta fram statistik över hushållens tillgångar och skulder

Regeringen beslutade den 28 januari 2021 att tillsätta en särskild utredare som grundligt ska belysa och analysera hur individbaserad statistik över hushållens tillgångar och skulder kan tas fram och användas för att ge en fullgod bild av hushållens finansiella ställning utan att den personliga integriteten och skyddet för personuppgifter åsidosätts (dir. 2021:4). Uppdraget syftar till att åter möjliggöra framställning av officiell statistik över hushållens tillgångar och skulder samt att mikrodata, dvs. uppgifter på individnivå, ska kunna göras tillgängliga för analys, forskning och utvärdering.

Utredaren ska bl.a.

- analysera vilka uppgifter som behövs för att ge en fullgod bild av hushållens finansiella ställning
- analysera vilka integritetsrisker som insamling och användning av uppgifterna kan ge upphov till och väga samhällets behov av uppgifterna i förhållande till integritetsskyddsaspekter
- föreslå en konkret uppsättning av variabler för statistiken över hushållens tillgångar och skulder
- föreslå hur uppgifterna ska samlas in
- ta ställning till vilka myndigheter och organisationer som bör kunna få tillgång till insamlade uppgifter
- lämna nödvändiga författningsförslag.

I kommittédirektiven anføres följande angående konsumentkrediter och behovet av ett skuldregister:

Konsumentkrediter och korta lån från mindre finansiella institut har blivit vanligare och kan vara av stor betydelse för hushåll med låga inkomster och små marginaler. En av de vanligaste orsakerna till överskuldssättning är just konsumtionskrediter. För att statistiken ska vara så fullständig som möjligt bör ambitionen därför vara att information avseende hushållens samtliga finansiella åtaganden ingår. Detta kan kräva att uppgifter behöver samlas in från institut som i dag inte rapporterar sin utlåning till någon central aktör. Hur denna typ av data kan samlas in för att få en heltäckande bild av hushållens skulder bör därför utredas, med beaktande av hur uppgiftslämnarbördan för berörda uppgiftslämnare kan begränsas. I detta arbete bör också beaktas eventuella framtida initiativ till någon form av skuldregister för att möta kreditgivares behov av en samlad bild av hushållens finansiella åtaganden, t.ex. vid kreditprövning.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2022.

Finansinspektionens Konsumentskyddsrapport 2021

I Finansinspektionens Konsumentskyddsrapport 2021 (20-21857) anges att konsumtionslån dvs. lån utan säkerhet har växt med i genomsnitt 7 procent sedan 2008. Konsumtionslånen utgör knappt en femtedel av hushållens totala lån, men står för en större andel av deras totala betalningar, eftersom räntor och avbetalningar är betydligt högre.

Finansinspektionen konstaterar att många låntagare får betalningsproblem till följd av konsumtionslån och att problemen ofta uppstår redan inom en kort tid efter det att de har beviljats ett lån. Enligt Finansinspektionen tyder det på att långivarna inte gör ordentliga kreditprövningar. Myndigheten planerar därför att kartlägga och analysera lånemarknaden, och granska fler företag för att se om de gör ordentliga kreditprövningar. Myndighetens allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden kommer också att uppdateras för att tydliggöra de krav som företagen måste leva upp till när de bedömer vem som ska få ta ett lån.

Spelmarknadsutredningen

I samband med omregleringen av den svenska spelmarknaden bedömde regeringen att vissa frågor kopplade till reformen behövde utredas vidare. En särskild utredare fick därför i uppdrag att bl.a. överväga behovet av skärpta regler för att minska skadeverkningarna av spel och andra åtgärder för att stärka omregleringen. Uppdraget redovisas i betänkandet Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden (SOU 2020:77). Där föreslås ytterligare åtgärder för att minska skadeverkningarna av spel, bl.a. att Spelinspektionen ska ta fram en modell för riskklassificering som kan användas t.ex. i kunskaphöjande insatser, föreskriftsarbete och tillsyn. Utredningen föreslår även förbud av marknadsföring under dagtid för de mest riskfyllda spelen, en permanent förlustgräns om 5 000 kronor per vecka för spel på värdeautomater samt att Spelinspektionen bör intensifiera arbetet med att förtydliga spelbolagens omsorgsplikt.

Betänkandet har remitterats och remisstiden går ut den 30 april 2021.

Utskottets offentliga utfrågning

Den 20 februari 2020 höll utskottet en offentlig utfrågning för att få ytterligare information om dagens situation när det gäller arbetet mot överskuldssättning och vidtagna åtgärders effekter både när det gäller lagstiftning och olika insatser. Inbjudna till utfrågningen var berörda myndigheter och organisationer. Konsumentverket, Finansinspektionen och Kronofogdemyndigheten deltog. Därutöver var Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst (BUS), Sveriges Kommuner och Regioner, Finansbolagens förening och Bankföreningen inbjudna att hålla muntliga

anföranden. Civilminister Lena Micko redogjorde för regeringens syn på det fortsatta arbetet med överskuldssättning. Utfrågningen har redovisats i en rapport från riksdagen (2019/20:RFR12).

Statistik över registrerade skulder och skuldsanering

I Kronofogdemyndighetens årsredovisning för 2020 anges att 464 063 företag och privatpersoner hade skulder registrerade hos Kronofogdemyndigheten vid utgången av 2020, vilket är ungefär lika många som 2019. Antalet personer med skulder registrerade hos Kronofogden har legat på en stabil nivå, strax under 500 000 de senaste tio åren. Samtidigt har Sveriges befolkning ökat. Det innebär att andelen personer med skulder har minskat över tid och fortsatt ligger på en historiskt låg nivå (3,8 procent av befolkningen). Enligt Kronofogdemyndigheten beror denna utveckling delvis på att fler skuldsatta beviljas skuldsanering.

Antalet nya ansökningar om skuldsanering har fortsatt att öka. Under 2020 är ökningen 41 procent jämfört med 2019. Det är den största årliga ökningen sedan den nya skuldsaneringslagen infördes 2016. En stor förklaring till det ökade inflödet är också att det blivit enklare att ansöka om skuldsanering genom Kronofogdemyndighetens nya e-tjänst. Statistik visar att åldersgruppen under 35 år står för en stor del av ökningen. I slutet av 2020 har ungefär 51 000 personer en pågående skuldsanering. Det är cirka 6 000 personer fler än förra 2019. De flesta ansökningarna om skuldsanering görs av personer i åldersgruppen 35–44 år, följt av åldersgruppen 26–34 år.

Under 2020 beviljades 12 010 personer skuldsanering, vilket är en minskning jämfört med 2019 då 12 250 personer beviljades skuldsanering.

Av de ansökningar som behandlats av Kronofogdemyndigheten har 43 procent beviljats skuldsanering. Det är en minskning med 9 procentenheter jämfört med föregående år. Att en lägre andel beviljas förklaras av att många unga sökande inte uppfyller kriterierna för att få skuldsanering och därför får avslag på sin ansökan.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om ytterligare åtgärder mot överskuldssättning har behandlats av utskottet vid ett antal tillfällen, senast våren 2020 i betänkande 2019/20:CU12. Utskottet konstaterade då att regeringen har vidtagit en rad åtgärder de senaste åren inom ramen för regeringens strategi mot överskuldssättning som bidrar till att stärka det förebyggande arbetet mot överskuldssättning. Utskottet uttalade vidare att regeringen fortsätter detta arbete bl.a. genom uppdraget till Konsumentverket att analysera situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldssättning. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns anledning för riksdagen att ta ett initiativ med anledning av vad som anförs i motionerna om ytterligare

förbyggande arbete mot överskuldsättning. Motionsyrkandena avstyrktes och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Att motverka överskuldsättning och ge överskuldssatta en möjlighet till snabb rehabilitering är en angelägen fråga. Utskottet konstaterar att regeringen de senaste åren har vidtagit en rad olika åtgärder för att förbättra skuldsaneringsinstitutet och motverka överskuldsättning. Den nya skuldsaneringslagen och Kronofogdemyndighetens nya e-tjänst har gjort det enklare att ansöka om skuldsanering. Statistik visar att fler skuldssatta ansöker om och beviljas skuldsanering, vilket också var det övergripande syftet med den nya skuldsaneringslagen. Därutöver har nya regler om högkostnadskrediter och räntetak samt en ny lagstiftning om spel om pengar relativt nyligen trätt i kraft. Konsumentverket har vidare haft i uppdrag att stärka den kommunala budget- och skuldrådgivningen genom att ta fram rekommendationer och att verka för en fördjupad samverkan mot överskuldssättning. Regeringen har vidare tillsatt en utredning som fått i uppdrag att ta fram statistik över hushållens skulder och Konsumentverket har på regeringens uppdrag analyserat situationen på marknaden för konsumentkrediter och risker för skuldsättning.

Såsom redovisas ovan fortsätter antalet skuldssatta hos Kronofogdemyndigheten att minska, vilket är positivt. Samtidigt finns det oroande tecken t.ex. att åldersgruppen under 35 år står för den största ökningen av ansökningarna om skuldsanering. Det är vidare problematiskt att konsumtionslånen fortsätter att öka och att många låntagare får betalningsproblem till följd av dessa lån. Detta kan enligt Finansinspektionen tyda på brister i kreditföretagens kreditprövningar. Därtill har Konsumentverket i sin rapport Konsument på kredit pekat på att det finns behov av att stärka skyddet för konsumenterna på kreditmarknaden.

Enligt utskottet är det därför viktigt att arbetet med att motverka överskuldssättning fortsätter. Utskottet ser därför positivt på regeringens uttalande i budgetpropositionen för 2020 att den avser att följa upp och analysera vilket genomslag de åtgärder som vidtagits för att motverka överskuldssättning har fått, och särskilt vad gäller de moderniserade reglerna om skuldsanering. Mot den ovan beskrivna bakgrunden anser utskottet att det inte finns skäl för ett tillkännagivande med anledning av motionerna 2020/21:397 (V) yrkande 4 om ytterligare förebyggande åtgärder och 2020/21:3249 (L) yrkande 20 i denna del om en översyn av skuldsaneringsinstitutet. Detsamma gäller 2020/21:3400 (SD) yrkande 4 om ytterligare stöd till grupper som riskerar att hamna i skuldfällor.

Som redovisas ovan har en utredning fått i uppdrag att ta fram statistik över hushållens tillgångar och skulder (dir. 2021:4). Syftet är bl.a. att få fram en fullgod bild av hushållens finansiella ställning och att uppgifter på individnivå ska kunna göras tillgängliga för analys, forskning och utvärdering. Utredningen ska även inom ramen för uppdraget beakta eventuella framtida

initiativ till någon form av skuldregister för att möta kreditgivares behov av en samlad bild av hushållens finansiella åtagande, t.ex. vid kreditprövning. Bristande kreditprövningar och fördelarna med ett samlat skuldregister har också uppmärksammats av Konsumentverket i rapporten Konsument på kredit. Bristande kreditprövningar är även något som Finansinspektionen särskilt fokuserar på i sin tillsynsverksamhet under 2021. Utskottet konstaterar därför att det pågår ett arbete som syftar till att få en bättre överblick över hushållens skuldsättning och att regeringen har uppmärksammats på företagens bristande kreditprövning och behovet av ett samlat skuldregister. Konsumentverkets rapport bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Mot den bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av vad som anförs i motionerna 2020/21:397 (V) yrkande 8 om kostnader vid verkställighet vid bristande kreditprövning, 2020/21:3248 (L) yrkande 21 om skärpta regler om kreditprövning och yrkande 24 om en inskränkt möjlighet att vända sig till Kronofogdemyndigheten vid bristande kreditprövning samt i motion 2020/21:1452 (L) yrkande 3.

När det gäller motionerna 2020/21:397 (V) yrkande 5 och 2020/21:2947 (C) yrkande 14 om behovet av att särskilt beakta barns situation i familjer som lever i överskuldsättning konstaterar utskottet att Utsökningsutredningen i sitt betänkande Ett modernare utsökningsförfarande (2016:81) föreslår åtgärder som stärker barnperspektivet bl.a. genom att skyldigheten att beakta barnets bästa lagfästs. Regeringen föreslår vidare i propositionen Löneutmätning och digitala ansökningar (prop. 2020/21:161) att det belopp som skuldsatta personer får behålla vid löneutmätning höjs för barnfamiljer. Utskottet anser vidare att många av de åtgärder som vidtagits de senaste åren också bidrar till att förbättra situationen för barnfamiljer som lever i överskuldsättning, bl.a. utgör de två betalningsfria månaderna som infaller i juni och december en lättnad för dessa familjer. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för ett tillkännagivande med anledning av vad som anförs i motionerna.

När det gäller motion 2020/21:3179 (C) yrkande 3 om spelskulder och skuldsanering och motion 2020/21:1300 (M) om nya stoppfunktioner för överskuldsättning vill utskottet hänvisa till den nya lagstiftningen om spel som innebär att spelföretag måste erbjuda en möjlighet till avstängning. Vidare har regeringen fortsatt att utreda spelreformen genom att ge en utredning i uppdrag att bl.a. överväga behovet av skärpta regler för att minska skadeverkningarna av spel. Utredningens betänkande Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden (SOU 2020:77) bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utskottet konstaterar vidare att Konsumentverket i sin rapport Konsument på Kredit lyfter fram att förbudet att erbjuda spel mot kredit kringgås. Denna fråga samt andra frågor kopplade till överskuldsättning och kreditgivning bereds nu i Regeringskansliet. Utskottet är därmed inte berett att föreslå ett tillkännagivande med anledning av förslagen i motionerna.

Sammanfattningsvis avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden i detta avsnitt mot bakgrund av vidtagna åtgärder eller pågående beredningsarbete.

Budget- och skuldrådgivning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en maximal kötid för budget- och skuldrådgivning, om en överflyttning av tillsynsansvaret till Konsumentverket, om bättre tillgång till budget- och skuldrådgivning samt om uppföljning och utvärdering av rådgivningen.

Jämför reservation 11 (M, SD), 12 (M) och 13 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om behovet av ökad information till kommuner och invånare om vikten av och möjligheterna till konsument- och skuldrådgivning (yrkande 19). Motionärerna föreslår vidare att det införs en rimlig maximal kötid för att få stöd via den lokala skuldrådgivningen (yrkande 20) och att det införs incitament för målsättning och uppföljning av skuldrådgivningsverksamheten (yrkande 21). I yrkande 22 föreslås att regeringen bör ta initiativ till att följa upp om skuld- och budgetrådgivning genomförs tillfredsställande i kommunerna.

I kommittémotion 2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om behovet av att stärka stödet från det offentliga i syfte att förbättra skuldsaneringsinstitutet (yrkande 2). Motionärerna föreslår bl.a. att den kommunala budget- och skuldrådgivningen bör få ett tydligare uppdrag att hjälpa enskilda i ett tidigt skede av överskuldsättningen och att det införs en maximal kötid för att få hjälp av den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om att förbättra budget- och skuldrådgivningen (yrkande 3) genom att regleringen flyttas från socialtjänstlagen till skuldsaneringslagen varigenom tillsynsansvaret läggs på Konsumentverket i stället för på Inspektionen för vård och omsorg. Motionärerna anför att kunskapen och erfarenheten finns hos Konsumentverket som i dag har i uppgift att stödja budget- och skuldrådgivningen.

Budget- och skuldrådgivning

I lagstiftningsärendet om en ny skuldsaneringslag (prop. 2015/16:125) infördes förtydliganden när det gäller dels kommunernas skyldighet att lämna budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer, dels Inspektionen för vård och omsorgs tillsynsansvar över kommunernas budget- och skuldrådgivning. I socialtjänstlagen (2001:453) föreskrivs numera att kommunen ska lämna budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer och att den skyldigheten gäller även under ett skuldsaneringsförfarande och tills

en beviljad skuldsanering är helt avslutad. Det anges vidare att Konsumentverket ska stödja och ge vägledning för den budget- och skuldrådgivning som kommunerna ska svara för (5 kap. 12 §). Som skäl för lagändringen anförde regeringen bl.a. att det enligt uppgift till utredningen fanns brister i tillsynen över kommunernas budget- och skuldrådgivning. Det konstaterades att Inspektionen för vård och omsorg, som relativt nyligen fått uppgiften som tillsynsmyndighet, hade efterfrågat ett tydligare utpekade tillsynsansvar och att myndigheten bl.a. ansåg att kommunernas ansvar för att lämna budget- och skuldrådgivning borde förtydligas och placeras i socialtjänstlagen. Det fanns enligt regeringen skäl att tydliggöra att budget- och skuldrådgivning utgör socialtjänst, oavsett i vilken del av den kommunala verksamheten tjänsten erbjuds, och att ansvaret för att hjälpa skuldsatta inte är direkt kopplat till skuldsaneringsystemet utan att ansvaret är bredare än så (s. 101 f.).

Rekommendationer för den kommunala budget- och skuldrådgivningen

För att budget- och skuldrådgivningen ska vara likvärdig och hålla en god kvalitet i alla landets kommuner fick Konsumentverket inom ramen för regeringens strategi för att motverka överskuldsättning i uppdrag att ta fram och tillhandahålla rekommendationer för den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Dessa rekommendationer tar sikte på sex delområden under följande rubriker:

- Verksamhetens innehåll
- Utbildning och kompetens
- Likvärdigt arbetssätt och säkerställa kompetens
- Kapacitet och uppföljning
- Tillgänglighet
- Stöd utan oskäligt dröjsmål

Konsumentverket har även på uppdrag av regeringen följt upp hur rekommendationerna har använts i kommunerna, och resultatet publicerades i juni 2018 (rapport 2018:11). Av rapporten framgår sammanfattningsvis att rekommendationerna har tydliggjort budget- och skuldrådgivarnas roll och vad verksamheten ska erbjuda för stöd. Det är få kommuner som arbetar aktivt för att öka kännedomen om sin verksamhet eller genomför annat förebyggande arbete. Det är även få kommuner som stöttar de rådsökande under hela skuldsaneringsperioden eller lägger tid på samverkan. Enligt rapporten anger kommunerna i ganska hög grad att de uppfyller rekommendationerna. Konsumentverket anser sammantaget att rekommendationerna har bidragit till att kvaliteten överlag blivit bättre i landet, men att den ännu inte är likvärdig. Skillnaderna mellan kommunerna är fortfarande stora. Konsumentverket, som menar att arbetet med att genomföra rekommendationerna bör fortsätta,

föreslår bl.a. att det införs ett riktat stöd till små kommuner och att det inrättas en nationell upplysningstjänst.

Budgetpropositionen för 2021

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1, utg.omr. 18) anför regeringen följande angående stöd till konsumenter:

Mer komplexa konsumentmarknader ökar också behovet av ett effektivt och behovsanpassat konsumentstöd. Det gäller inte minst konsumenter som har behov av särskilt stöd, exempelvis på grund av risk för överskuldssättning. Regeringen följer utvecklingen noga, och kommer så långt möjligt ta initiativ för att utveckla det konsumentstödjande arbetet på lokal nivå. Konsumentverkets uppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer, däribland det civila samhällets organisationer, som kan hjälpa de konsumenter som har behov av särskilt stöd utgör en viktig del i arbetet.

Det uppdrag som regeringen syftar på gavs till Konsumentverket den 20 februari 2020. I uppdraget ingår att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. I uppdraget ingår att ta fram metodstöd och stödverktyg samt erbjuda utbildning, liksom att aktivt arbeta för att stödet blir känt bland relevanta aktörer. I uppdraget ingår även att främja samverkan mellan aktörer på lokal nivå, inklusive den kommunala konsumentverksamheten. Konsumentverket ska redovisa genomförandet av uppdraget och de resultat som uppnåtts senast den 1 mars 2023. Lägesrapporter ska lämnas den 1 mars 2021 och den 1 mars 2022.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att flytta tillsynsansvaret från Inspektionen för vård och omsorg till Konsumentverket behandlades första gången i samband med lagstiftningsärendet om en ny skuldsaneringslag (bet. 2015/16:CU19) och har därefter behandlats av utskottet vid ett antal tillfällen, senast våren 2020 i betänkande 2019/20:CU12. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena och hänvisade till tidigare ställningstagande om att det gjorts förtydliganden när det gäller kommunernas skyldighet att lämna budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer och Inspektionen för vård och omsorgs tillsynsansvar över kommunernas budget- och skuldrådgivning. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns skäl för en överflyttning. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motion 2020/21:3099 (M) yrkande 3 om en överflyttning av tillsynsansvaret från Inspektionen för vård och omsorg till Konsumentverket

anser utskottet, i likhet med tidigare ställningstaganden, att det inte finns skäl för en sådan överflyttning. Motionsyrkandet bör avslås.

När det gäller övriga motionsförslag som tar sikte på förbättrad budget- och skuldrådgivning genom bl.a. fler förebyggande åtgärder, insatser i ett tidigt skede, en maximal kötid samt en uppföljning av kommunernas budget- och skuldrådgivning, konstaterar utskottet att Konsumentverket har haft i uppdrag att stärka den kommunala budget- och skuldrådgivningen genom att ta fram rekommendationer. Syftet med rekommendationerna är att de ska bidra till att budget- och skuldrådgivningen blir mer likvärdig och håller en god kvalitet i alla landets kommuner. Konsumentverkets uppföljning visar att rekommendationerna har tydliggjort budget- och skuldrådgivarnas roll och vilken verksamhet som ska erbjudas. Som redovisas ovan anför regeringen i budgetpropositionen för 2021 att komplexa konsumentmarknader innebär att behovet av ett effektivt och behovsanpassat konsumentstöd ökar. Det gäller inte minst konsumenter som har behov av särskilt stöd, exempelvis på grund av risk för överskuldssättning. Regeringen anför att den noga följer utvecklingen, och kommer så långt möjligt att ta initiativ för att utveckla det konsumentstödande arbetet på lokal nivå. Mot den bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av motionerna 2020/21:1616 (SD) yrkandena 19–22 och 2020/21:3099 (M) yrkande 2. Motionsyrkandena bör avslås.

Slutlig preskription

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att införa en slutlig preskription för skulder. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Jämför reservation 14 (V, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att det införs en slutlig preskriptionstid för skulder. Motionärerna hänvisar till ett förslag om slutlig preskription i betänkandet Överskuldssättning i kreditsamhället? (SOU 2013:78).

Motsvarande förslag läggs fram i kommittémotion 2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 55 och i motion 2020/21:1938 av Boriana Åberg (M).

Bakgrund

Preskriptionslagen

Bestämmelser om preskription finns i preskriptionslagen (1981:130). Att en fordran preskriberas innebär att borgenären förlorar sin rätt att kräva ut fordran. Enligt preskriptionslagen preskriberas en fordran tio år efter dess tillkomst, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. Preskriptionstiden är dock tre år för en fordran mot en konsument (2 §). Preskription avbryts t.ex. genom att gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig påminnelse om fordringen från borgenären (5 §). När preskriptionen avbryts påbörjas en ny preskriptionstid.

Tidigare förslag om slutlig preskription

Utredningen om överskudsättning lämnade i betänkandet Överskudsättning i kreditsamhället? (SOU 2013:78) ett förslag om att införa slutlig preskription efter drygt 15 år för fordringar som fastställts av Kronofogdemyndigheten eller i domstol. Den slutliga preskriptionstidens starttidpunkt borde enligt förslaget inträffa tre månader efter fastställelse och preskriptionstiden vara 15 år i normalfallet och 20 år för fordringar mellan privatpersoner och om skulden grundar sig på brott. Beredningen av utredningens förslag avslutades i samband med att regeringen antog en strategi för att motverka överskudsättning.

Pågående arbete

Jämlikhetskommissionen föreslår i sitt betänkande En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46) att det införs en bestämmelse om absolut preskription på tio år i preskriptionslagen. Jämlikhetskommissionen bedömer att skuldsanering är ett bra verktyg men att det finns skäl att pröva även andra alternativ för en grupp av överskudsatta. Enligt kommissionen kan en absolut preskription bidra till att fler överenskommelser mellan gäldenär och borgenärer ingås när det finns en slutpunkt för när borgenären inte längre kan få betalt av gäldenären. Enligt kommissionen kan det sannolikt bidra till en minskning av gäldenärens totala skuldbörda utan ansökan om skuldsanering.

När det gäller invändningar mot en absolut preskription anför kommissionen följande (vol. 2, s. 794):

Invändningar mot ett förslag om absolut preskription som har framförts i tidigare utredningar är dels den moraliska aspekten att gäldenären ska betala sina skulder, dels att det skulle kunna ha en negativ inverkan på den allmänna betalningsmoralen. Beträffande den moraliska aspekten i kritiken mot regler om absolut preskription bör enligt kommissionens mening ett proportionalitetskriterium tillämpas. Den skuldbörda som gäldenären har att hantera ska stå i rimlig proportion till det lån som ursprungligen togs. I ett betydande antal fall av överskudsättning krävs betalning för skulder som främst består av kostnader i form av avgifter och i vissa fall höga dröjsmålsräntor. Eftersom det råder avtalsfrihet i Sverige, kan de höga dröjsmålsräntorna vara överenskomna i det ursprungliga

kreditavtalet. Vid avtalstidpunkten kan gäldenärens ekonomiska situation ha varit bättre än vid den tidpunkt då skulden ska regleras. I bedömningen av den effekt som regler om absolut preskription skulle kunna få på den allmänna betalningsmoralen kan Finland få illustrera att det inte behöver leda till en urholkning av ett samhälles betalningsmoral. Finland har till och med en högre betalningsmoral än Sverige, enligt tillgängliga statistiska data. Det är helt enkelt inte troligt att det är lockande för de flesta medborgare att vara aktuella hos Kronofogden under en längre tid för att kunna få en skuld preskriberad. En annan invändning mot absolut preskription är att det skulle kunna leda till negativa effekter i kreditgivningen, på så sätt att kreditgivare skulle bli mer återhållsamma och att det också skulle komma att drabba även andra kredittagare i form av sämre kreditvillkor. Det skulle då kunna påverka handeln negativt. I den mån en absolut preskription gör att kreditgivare blir mer selektiva och ger krediter enbart till personer som har möjlighet och intention att återbetala dem är detta en positiv effekt som talar för en preskriptionsregel.

Det förslag som kommissionen lägger fram innebär i korthet att det införs en absolut preskription för fordringar tio år efter att borgenären fått en exekutionstitel. Preskriptionstiden kan under vissa förutsättningar förlängas med fem år. Det gäller bl.a. om gäldenären har överlåtit eller undanskaffat egendom för att försämra fordringsägarens möjligheter att få betalt för fordringen och om gäldenären inte har kunnat anträffas på känd hemvist inom riket och det inte har kunnat klarläggas var han eller hon har uppehållit sig. Preskriptionsförlängningar ska fastställas av allmän domstol och ska användas restriktivt.

Betänkandet har remitterats och remisstiden går ut den 12 april 2021.

Tidigare behandling

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden om att införa slutlig preskription, senast våren 2020 (bet. 2019:20:CU12). Utskottet hänvisade till sitt ställningstagande i betänkande 2016/17:CU8 där utskottet konstaterade att ett förslag om slutlig preskription fanns med i en av de utredningar (SOU 2013:78) som låg till grund för regeringens beslut att anta en strategi mot överskuldsättning och att den utredningen hade avslutats i samband med antagandet av regeringens strategi mot överskuldsättning. Utskottet fann mot bakgrund av de förbättrade möjligheter till skuldsanering som den nya skuldsaneringslagen innebär och de övriga åtgärder mot överskuldsättning som regeringens strategi omfattar inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionerna. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid ett antal tillfällen behandlat och avslagit motionsyrkanden om slutlig preskription med hänvisning till att det nyligen införts förbättrade möjligheter till skuldsanering och att regeringen vidtagit en rad andra åtgärder mot överskuldsättning inom ramen för strategin mot överskuldsättning.

Utskottet konstaterar nu att två olika utredningar har föreslagit att det införs en slutlig preskription av skulder för att underlätta för överskuldssatta. Den första utredningen har avslutats utan att det lett till lagstiftning. Jämlikhetskommissionens förslag om slutlig preskription i betänkandet En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46) är föremål för remissbehandling och remisstiden går ut i april 2021. Utskottet anser att det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Nordisk reglering om skuldsanering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nordisk reglering om skuldsanering. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande. Jämför reservation 15 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) föreslås tillkännagivanden om att det bör införas ett ömsesidigt erkännande av beslut om skuldsanering i Norden (yrkande 1) och att regeringen bör ta initiativ till en process för att uppmuntra våra grannländer att fatta beslut om ömsesidigt erkännande vid skuldsanering (yrkande 2). Motionärerna hänvisar till en rapport från Nordiska ministerrådet som innehåller ett förslag på en nordisk reglering (Nordisk gældssanering, Temanord 2010:598).

Bakgrund

På uppdrag av Nordiska ministerrådet presenterade en utredare år 2010 rapporten Nordisk Gældssanering (Temanord 2010:598). I rapporten konstaterades att det finns ett behov av gemensamma nordiska regler för att underlätta gränsöverskridande skuldsaneringsförfaranden inom Norden. I rapporten lämnades förslag till en modellag för de nordiska länderna. Den föreslagna lagen reglerar bl.a. domsrätt, undvikande av forumshopping, lagval och erkännande av beslut om skuldsanering. Enligt rapporten skulle en gemensam lagstiftning göra det lättare för skuldssatta att flytta eller söka arbete i ett annat nordiskt land. Förslaget bedömdes få relativt liten samhällsekonomisk betydelse för länderna, men skulle kunna få en stor betydelse för den enskilda individen.

Utredningen om europeiska insolvensförfaranden hade bl.a. i uppdrag att överväga behovet av gemensamma nordiska internationellt privaträttsliga regler om skuldsanering med utgångspunkt i den nordiska rapporten (dir.

2015:4). Utredningen anförde i betänkandet EU:s reviderade insolvensförordning m.m. (SOU 2016:17) att det finns ett behov av gemensamma nordiska regler om ömsesidigt erkännande av skuldsanering, men konstaterade också att detta förutsätter ett gemensamt arbete inom Norden. Utredningen påtalade vidare att hänsyn måste även tas till att EU har lagstiftningskompetens inom området (s. 237–239).

Regeringen anförde i lagstiftningsärendet Insolvensregister enligt 2015 års insolvensförordning (prop. 2018/19:48, bet. 2018/19:CU15, rskr. 2018/19:205) att betänkandets överväganden inte föranleder någon åtgärd, men att regeringen fortsätter att följa frågan. Regeringen uppgav att frågan bl.a. har tagits upp inom ramen för Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor (s. 13).

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades av utskottet våren 2020 i betänkande 2019/20:CU12. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till att frågan nyligen utretts och att regeringen fortsätter att följa frågan inom det nordiska samarbetet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som utskottet och riksdagen tidigare har gett uttryck för. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Företagsrekonstruktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av lagen om företagsrekonstruktion när det gäller borgenärernas intressen. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete.

Jämför reservation 16 (M, SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att förbättra förutsättningarna för företagsrekonstruktion. Vad som åsyftas är bl.a. att borgenärernas förtroende för institutet måste öka. Motionärerna anför att inom ramen för den utredning som har tillsatts för att genomföra ett EU-direktiv på området (dir. 2019:60) bör även frågor som avser borgenärernas intressen, företagets möjlighet till krediter och tillväxt, kostnaderna och tidsperspektivet utredas.

I kommittémotion 2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en översyn av lagen om företagsrekonstruktion. Motionärerna hänvisar bl.a. till förslag som tar sikte på borgenärernas intressen i betänkandet *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet* (SOU 2016:72).

Bakgrund

Företagsrekonstruktion

Företagsrekonstruktion är ett alternativ till konkurs för företag som har ekonomiska problem men som på sikt har en möjlighet att överleva. Bestämmelser om förfarandet finns i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion. Under rekonstruktionen gäller som huvudregel hinder mot verkställighetsåtgärder, och det råder begränsningar för gäldenären att t.ex. åta sig nya förpliktelser och betala tidigare uppkomna skulder. Ett företag kan ansöka i domstol om rekonstruktion. Om domstolen beviljar rekonstruktionen utser den en rekonstruktör. Rekonstruktören undersöker vilka förutsättningar som finns för att fortsätta bedriva verksamheten och för att träffa en ekonomisk uppgörelse med borgenärerna. Rekonstruktören upprättar en rekonstruktionsplan som redovisar hur syftet med rekonstruktionen kan uppnås. Planen fastställs inte av domstol och är inte heller bindande för borgenärerna eller gäldenären. Det finns dock möjlighet för gäldenären att inom ramen för en företagsrekonstruktion få till stånd ett offentligt ackord, dvs. en formell uppgörelse med borgenärerna om nedskrivning av skulderna och om villkoren för betalning av skulderna. En sådan uppgörelse är tvingande och omfattar de borgenärer som inte har förmånsrätt i konkurs.

EU-direktiv om rekonstruktion m.m.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1023 om ramverk för förebyggande rekonstruktion, om skuldavskrivning och näringsförbud och om åtgärder för att göra förfaranden rörande rekonstruktion, insolvens och skuldavskrivning effektivare samt om ändring av direktiv (EU) 2017/1132 omfattar flera olika insolvensrättsliga frågor. Det rör företagsrekonstruktion (avdelning I och II), skuldavskrivning för företagare (III), effektivare insolvensförfaranden (IV) och statistik (V).

Direktivets regler om företagsrekonstruktion innebär att medlemsstaterna ska inrätta ett ramverk för rekonstruktion av företag som har ekonomiska problem för att i grunden livskraftiga företag ska kunna räddas från konkurs. Reglerna gäller fysiska och juridiska personer som driver näringsverksamhet och innebär att gäldenären, borgenärerna och andra berörda parter ska förhandla fram en rekonstruktionsplan med åtgärder som ska rädda företaget. I direktivet finns regler om vilka åtgärder som en rekonstruktionsplan kan avse, t.ex. nedskrivning av gäldenärens skulder eller andra villkor för betalning, men även ändringar av företagets kapitalstruktur eller företagets

organisation. Direktivet innehåller även regler för hur rekonstruktionsplanen antas och fastställs. Planen ska vara bindande för parterna. I princip ska alla borgenärer omfattas av planen men det finns skyddsregler för dem som har förmånsrätt för sina fordringar.

En grundtanke i direktivet är att ekonomiska problem i ett företag är lättare att åtgärda om de upptäcks tidigt. Direktivets rekonstruktionsregler kompletteras därför med krav på tillhandahållande av verktyg för s.k. tidig varning samt krav på tillgång till information om sådana verktyg och om de förfaranden som finns för rekonstruktion.

I direktivet finns även regler för effektivare insolvensförfaranden. Det handlar bl.a. om krav på utbildning och sakkunskap för domare och andra myndighetspersoner, för konkursförvaltare och för rekonstruktörer. Vidare ställs vissa krav på den nationella ordningen för förordnande och entledigande av rekonstruktörer samt krav på tillsyn.

Pågående arbete

Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet

Betänkandet Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72) lämnades i oktober 2016. Utredningen hade bl.a. i uppdrag att göra en översyn av lagen om företagsrekonstruktion för att ge fler livskraftiga företag med betalningssvårigheter en möjlighet till en andra chans. Utredningen anför i betänkandet att en förutsättning för fler lyckade företagsrekonstruktioner är att borgenärerna har förtroende för rekonstruktionsprocessen. Utredningen lämnar förslag på olika åtgärder som syftar till att öka borgenärernas förtroende. Det handlar bl.a. om att förankra förslaget till rekonstruktör med borgenärerna genom att det införs en ordning där det av ansökan ska framgå vilka borgenärer som har kontaktats, hur borgenärerna är berörda samt om de har något att invända mot att den föreslagna personen utses. Det föreslås vidare att ytterligare information ska lämnas redan i samband med ansökan om rekonstruktion, bl.a. en utförligare beskrivning av gäldenärens verksamhet och en likviditetsbudget som visar att det finns likvida medel för att betala driften av verksamheten under de tre första månaderna av företagsrekonstruktionen. Slutligen föreslås ett något högre beviskrav vid rättens inledande prövning och vid borgenärssammanträdet.

Betänkandet har remitterats, och beredning pågår inom Regeringskansliet. Förslagen som syftar till att öka borgenärernas förtroende har utretts vidare av Rekonstruktionsutredningen (se nedan).

Rekonstruktionsutredningen

Regeringen beslutade den 19 september 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur EU-direktivets regler om rekonstruktion ska genomföras i Sverige (dir. 2019:60). Rekonstruktionsutredningen lämnade den 3 mars 2021 sitt betänkande Andra chans för krisande företag – En ny lag

om företagsrekonstruktion (SOU 2021:12). Utredningens förslag innebär på ett övergripande plan att rekonstruktionsåtgärder bättre ska kunna anpassas efter det enskilda företagens behov, vilket i förlängningen kan leda till att färre företag tvingas till konkurs. Utredningen föreslår en ny rekonstruktionslag. Den största nyheten som föreslås i den nya lagen är att inte bara den ekonomiska uppgörelsen – ackordet – utan även övriga åtgärder som behövs för att komma till rätta med ett företags ekonomiska problem ska kunna fastställas i en rekonstruktionsplan och därigenom ges bindande verkan. Utredningen föreslår också att det ska införas ett snabbare, enklare och billigare förfarande, offentlig skulduppgörelse, för företag som inte är i behov av några andra åtgärder än en skulduppgörelse för att få sin verksamhet lönsam igen.

Utredningen hade även i uppdrag att överväga om kraven på rekonstruktören bör skärpas och överväga vilken betydelse borgenärs och gäldenärs önskemål ska ha när det gäller valet av rekonstruktör. I den delen föreslås att kraven på vem som ska få utses till rekonstruktör ska skärpas och att valet av rekonstruktör som utgångspunkt ska göras bland de personer som har erfarenhet av att i egenskap av konkursförvaltare driva vidare verksamhet för ett konkursbos räkning. Det ska krävas starka skäl för att utse någon annan än en sådan konkursförvaltare som rekonstruktör. Utredningen föreslår också uttryckliga regler om rekonstruktörens skadeståndsansvar och att de ska ställas under tillsyn. Ansvar för tillsynen ska ligga på Kronofogdemyndigheten. Tillsynsmyndigheten ska beredas tillfälle att yttra sig innan en rekonstruktör utses och kunna begära att en rekonstruktör avsätts samt att rekonstruktörens ersättningsanspråk prövas av tingsrätten.

Därutöver föreslår utredningen bl.a. följande:

- En nationell rådgivningstjänst för företag i kris.
- Nya regler om gäldenärens rådighet och avtal under en företagsrekonstruktion.
- Färre domstolar som handlägger företagsrekonstruktioner.

Betänkandet har remitterats och remisstiden går ut den 4 juni 2021.

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde i ett frågesvar den 17 mars 2021 om ett tidigare ikraftträdande av en ny lag om företagsrekonstruktioner (fr. 2020/21:2144) följande:

Det är angeläget att företag med tillfälliga ekonomiska problem kan få hjälp så att de kan komma på fötter igen. Väl fungerande företag är en förutsättning för ett starkt, sunt och konkurrenskraftigt näringsliv. Företagsrekonstruktion är ett verktyg som kan användas för att hjälpa företag i kris. Det är viktigt att reglerna om företagsrekonstruktion är moderna och motsvarar behoven som dagens företagande ställer. Frågan har på senare år uppmärksammats även inom EU och ett nytt direktiv med regler på detta område har antagits.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till hur direktivets regler om företagsrekonstruktion ska genomföras. Rekonstruktionsutredningen överlämnade sitt betänkande för någon vecka sedan. Betänkandet är mycket omfattande och innehåller förslag till en helt ny lag om företagsrekonstruktion.

Utredningens betänkande ska nu remitteras. Frågorna är viktiga och regeringen kommer att ta ställning till förslagen så snart som möjligt när beredningen är färdig.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motionsyrkanden om företagsrekonstruktion vid ett antal tillfällen, senast våren 2019 (bet. 2018/19:CU6). Utskottet avstyrkte förslagen med hänvisning till pågående arbete inom EU. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas ovan har Rekonstruktionsutredningen i sitt betänkande Andra chans för krisande företag – En ny lag om företagsrekonstruktion (SOU 2021:12) lämnat förslag på en ny rekonstruktionslag samt andra förslag som på ett övergripande plan innebär att rekonstruktionsåtgärder bättre ska kunna anpassas efter det enskilda företags behov.

För att bättre ta till vara borgenärernas intressen vid rekonstruktion föreslår utredningen att kraven på vem som ska få utses till rekonstruktör ska skärpas och att valet av rekonstruktör som utgångspunkt ska göras bland de personer som har erfarenhet av att i egenskap av konkursförvaltare driva vidare verksamhet för ett konkursbos räkning. Utredningen föreslår också uttryckliga regler om rekonstruktörens skadeståndsansvar och att de ska ställas under tillsyn. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Utskottet konstaterar att det pågår ett arbete som ligger i linje med vad som anförs i motionerna. Utskottet anser att det pågående arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därmed motionsyrkandena.

Skuldsanering för företagare m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bättre förutsättningar för företagare att undvika skuldsättning och ta sig ur skuldsättning. Utskottet hänvisar till gällande rätt och pågående beredningsarbete. Jämför reservation 17 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) föreslås tillkännagivanden om behovet av åtgärder för att undvika att företagare drabbas av privat skuldsättning i händelse av en kris som är utom företagares påverkan (yrkande 25) och om åtgärder för att ta sig ur skuldsättning och möjlighet att återstarta verksamheter (yrkande 26). Motionärerna anför bl.a. att när det gäller mindre företag är det vanligt förekommande med privata åtaganden i form av borgen för olika typer av krediter. Den pågående pandemin har medfört kraftigt minskade inkomster för vissa branscher, vilket nu får konsekvenser för de personer som till följd av privata borgensåtaganden riskerar att drabbas av obestånd. Enligt motionärerna kan det vara svårt för företagare som gått i borgen för ett lån att förhandla med kreditgivaren om en avbetalningsplan. Motionärerna menar att det behövs åtgärder för att förhindra privat skuldsättning för företagare till följd av en kris de inte kunnat förutse och en krisberedskapsplan för företagare att kunna återuppta affärsverksamheten.

Gällande rätt

Skuldsanering för företagare

I lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare finns bestämmelser om en särskild form av skuldsanering för företagare och närstående till företagare (F-skuldsanering). Lagen gäller gäldenärer som bedriver eller har bedrivit näringsverksamhet, antingen som enskild firma eller genom en juridisk person. Ansökan prövas av Kronofogdemyndigheten som även har en skyldighet att upplysa presumtiva skuldsaneringsgäldenärer om möjligheten till skuldsanering. Kronofogdemyndigheten ska förmedla gäldenärens betalningar till borgenärerna. Betalningsplanens längd är tre år (36 §).

För att beviljas F-skuldsanering ska bl.a. följande villkor vara uppfyllda. Gäldenären kan rätteligen inte betala sina skulder och denna oförmåga kan med hänsyn till samtliga omständigheter antas bestå under överskådlig tid (kvalificerad insolvens). Skuldsanering måste även vara skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Vid skälighetsbedömningen ska särskilt beaktas omständigheterna vid skuldernas tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina

förpliktelser, det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet och skuldsaneringens betydelse för gäldenärens framtida förvärvsförmåga. Näringsverksamheten ska bedrivas – eller ha bedrivits – på ett seriöst sätt. Gäldenären ska ha sina huvudsakliga intressen i Sverige och får inte ha ett näringsförbud. Gäldenären måste också kunna betala minst en sjundedel av prisbasbeloppet var tredje månad. Det finns inget formellt hinder mot att driva företag under pågående skuldsanering, och om det finns särskilda skäl kan skuldsaneringen beviljas mer än en gång (6-11 §§).

Borgen

Bestämmelser om borgen och borgensåtagande finns i handelsbalkens 10 kap. 8–12 §§. Ett borgensåtagande innebär en förpliktelse gentemot en borgenär att betala en fysisk eller en juridisk persons skuld om dessa personer eller företag inte kan fullgöra sina skyldigheter när det gäller betalning. Den som går i borgen (borgensmannen) blir således genom sin borgensförpliktelse medgäldenär i förhållande till borgenären. Om flera går i borgen gemensamt för samma förpliktelse blir de, om inte annat är avtalat, solidariskt ansvariga. Det innebär att borgenären kan välja att kräva en av borgensmännen på hela skuldbeloppet.

Det finns två huvudtyper av borgen, enkel borgen och proprieborgen. Enkel borgen innebär att borgensmannen blir betalningsskyldig först om det kan fastställas att gäldenären inte kan betala (10 kap. 8 §). Proprieborgen innebär att borgensmannen påtar sig betalningsansvar för gäldenärens förpliktelse såsom för egen skuld (10 kap. 9 §). Borgensmannen har sålunda ett direkt och primärt ansvar. Detta innebär att borgenären kan välja att kräva betalning av gäldenären eller borgensmannen. Borgensansvaret utlöses emellertid inte förrän huvudfordran är förfallen.

Borgen är en s.k. personell säkerhet. För att få låna pengar av en bank eller annat kreditinstitut krävs ofta någon form av säkerhet i form av t.ex. borgen. Oskäligen borgensförbindelser kan jämkas enligt 36 § avtalslagen. Bestämmelser om preskription av fordran mot den som gått i borgen finns i preskriptionslagen (1981:130). Där anges att preskriptionstiden är tre år (2 § andra stycket).

Pågående arbete

Som redovisas ovan pågår ett arbete med att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1023 om ramverk för förebyggande rekonstruktion, om skuldavskrivning och näringsförbud och om åtgärder för att göra förfaranden rörande rekonstruktion, insolvens och skuldavskrivning effektivare samt om ändring av direktiv (EU) 2017/1132. Rekonstruktionsutredningen har lämnat betänkandet Andra chans för krisande företag – En ny lag om företagsrekonstruktion (SOU 2021:12).

Den del av direktivet som avser skuldavskrivning för entreprenörer och effektivare insolvensförfaranden behandlas i promemorian Insolvensdirektivet

och reglerna om skuldsanering (Ds 2021:6). I promemorian lämnas förslag till några förtydliganden i de svenska skuldsaneringsreglerna för att säkerställa att svensk rätt lever upp till direktivets regler om skuldavskrivning för entreprenörer. I övrigt bedöms de svenska reglerna stå i överensstämmelse med direktivet. De förtydliganden som föreslås avser bl.a. följande. Villkoret i lagen om skuldsanering för företagare om att gäldenären ska vara kvalificerat insolvent förtydligas för att lagen på ett tydligare sätt ska ansluta sig till den begreppsbildning som används i direktivet. F-skuldsanering ska kunna beviljas en gäldenär som är insolvent och så skuldsatt att han eller hon med hänsyn till samtliga omständigheter inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid. Motsvarande ändring ska göras även i skuldsaneringslagen.

För att säkerställa att lagen om skuldsanering för företagare uppfyller direktivets krav förtydligas att en gäldenär som enbart till följd av sina näringsrelaterade skulder uppfyller lagens villkor inte ska vara utesluten från F-skuldsanering på grund av att dessa skulder inte utgör en tillräckligt stor andel av gäldenärens totala skuldbörda.

Promemorian har remitterats och remisstiden går ut den 24 maj 2021.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas ovan finns sedan 2016 en särskild form av skuldsanering för företagare (s.k. F-skuldsanering). Lagen gäller gäldenärer som bedriver eller har bedrivit näringsverksamhet. Det finns inget formellt hinder mot att driva företag under pågående skuldsanering, och om det finns särskilda skäl kan skuldsanering beviljas flera gånger. Betalningsplanen vid F-skuldsanering är tre år.

Det ovan nämnda EU-direktivet om rekonstruktion innehåller även bestämmelser om skuldavskrivning och effektivare insolvensförfaranden. I promemorian Insolvensdirektivet och reglerna om skuldsanering (Ds 2021:6) föreslås vissa förtydliganden i de svenska skuldsaneringsreglerna för att säkerställa att svensk rätt lever upp till direktivets krav om skuldavskrivning för entreprenörer. Ett sådant förtydligande avser att en gäldenär som enbart till följd av sina näringsrelaterade skulder uppfyller lagens villkor inte ska vara utesluten från F-skuldsanering på grund av dessa skulder inte utgör en tillräckligt stor andel av gäldenärens totala skuldbörda.

Utskottet konstaterar således att det enligt gällande ordning finns möjligheter till skuldsanering för företagare som drabbas av insolvens. Därtill innehåller Rekonstruktionsutredningens betänkande Andra chans för krisande företag (SOU 2021:12) förslag på rekonstruktionsåtgärder som ska kunna anpassas efter det enskilda företagets behov. Utredningen föreslår också att det ska införas ett snabbare, enklare och billigare förfarande för företag som inte är i behov av några andra åtgärder än en skulduppställning för att få sin verksamhet lönsam igen. Därutöver föreslås att det inrättas en nationell rådgivningstjänst för företag i kris.

Mot bakgrund av de möjligheter till skuldsanering för företagare som finns i dag enligt gällande lagstiftning och det beredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet när det gäller förbättrade förutsättningar för företagsrekonstruktion och skuldsanering för företagare samt bättre stöd till företag i kris anser inte utskottet att det finns skäl för ett tillkännagivande med anledning av vad som anförs i motionen. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Avlägsnande av otillåtna bosättningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ersättning till markägare vid avlägsnande av otillåtna bosättningar och om att särskilt beakta barns situation. Utskottet hänvisar till gällande rätt och en uppföljning av den nya regleringen.

Jämför reservation 18 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) föreslås tillkännagivanden om att drabbade markägare aldrig ska behöva bära kostnaderna till följd av olagliga bosättningar (yrkande 13) och att markägaren ska få samtliga kostnader, inklusive inkomstbortfall, till följd av olagliga bosättningar ersatta (yrkande 14). Motionärerna föreslår vidare att regeringen bör ta initiativ till att otillåtna bosättningar med barn hanteras särskilt skyndsamt (yrkande 15).

Bakgrund

Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning

En ny form av särskild handräckning som gäller avflyttning vid en otillåten besittningsrubbnings infördes den 1 juli 2017 (prop. 2016/17:159, bet. 2016/17:CU13, rskr. 2016/17:275). Förfarandet, som benämns avlägsnande, är ett alternativ till ett polisiärt ingripande som markägaren kan använda sig av för att få hjälp med att avlägsna en otillåten bosättning. Bestämmelserna om det nya förfarandet finns i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning (LBH) och i utsökningsbalken (UB).

Lagändringarna syftar till att göra det enklare för markägare att få tillbaka besittningen av sin mark, samtidigt som de som uppehåller sig på platsen tillförsäkras en rättssäker process. Det nya avlägsnandeförfarandet innebär bl.a. att en ansökan om avlägsnande inte behöver innehålla personuppgifter om svaranden och avlägsnandet kan även genomföras mot personer som har tillkommit efter det att ansökan lämnades in. Särskilda bestämmelser införs

som skyddar rättssäkerheten vid ett avlägsnande, bl.a. ska Kronofogdemyndigheten göra en intresseavvägning när myndigheten prövar hur och när ett avlägsnande ska genomföras. Myndigheten kan även meddela anstånd med avlägsnandet. Om barn berörs av avlägsnandet ska barnets bästa särskilt beaktas (prop. 2016/17:159 s. 63–64).

Kostnader i mål om avlägsnande

I mål om avlägsnande där utslag meddelas är det endast de svarande som anges i ansökan som är skyldiga att ersätta sökandens kostnader i målet. De kostnader som kan ersättas i denna del är ansökningsavgiften, kostnader för eget arbete med anledning av målet och arvode till ombud eller biträde. Som huvudregel gäller en beloppsbegränsning om 420 kronor för eget arbete och för arvode till ombud eller biträde (48 § LBH). Ansökningsavgiften är 300 kronor (1 § förordningen [1992:1094] om avgifter vid Kronofogdemyndigheten).

Vid verkställighet av ett avlägsnande får förrättningskostnader endast utsökas hos en svarande som anges i den ansökan som ligger till grund för exekutionstiteln. Regeringen har begränsat sökandens ansvar för förrättningskostnader i samband med verkställighet av ett avlägsnande genom ändringar i förordningen om avgifter vid Kronofogdemyndigheten. Grundavgiften för verkställighet av ett avlägsnande enligt 16 kap. utsökningensbalken är 300 kronor (6 §) och sökandens ansvar för grundavgifter i ett mål om avlägsnande är totalt högst 3 000 kronor (15 a §).

Ersättning till markägare

I lagstiftningsärendet behandlades inte frågan om ersättning till markägare utöver kostnader som uppstår i samband med ansökan och verkställighet. Däremot begränsades sökandens ansvar för kostnader bl.a. genom att sökanden inte ansvarar för kostnader för förvaring av egendom eller för andra åtgärder som väsentligen avser skydda svaranden mot förlust. Detsamma gäller för kostnader som uppstår vid försäljning av sådan egendom som inte har tagits om hand (17 kap. 3 § UB). Regeringen framhöll också i propositionen att det nya, mer effektiva avlägsnandeförfarandet generellt kan få till följd att markägarens kostnader för städning och sanering av marken blir lägre (s. 57 och 64). Kronofogdemyndigheten har på regeringens uppdrag gjort en utvärdering och uppföljning av hur de nya reglerna om avlägsnande fungerar i praktiken. Kronofogdemyndigheten har i sin redovisning anfört att kostnader som inte kan tas ut av svaranden nästan uteslutande belastar myndigheten (rapport 840 14395-18/113). Företrädare för fastighetsägare har vidare i enkätsvar uppgett till myndigheten att kostnaderna totalt har minskat för otillåtna bosättningar. Det bedöms bero på att den ökade effektiviteten i förfarandet har medfört att antalet omfattande olovliga boenden har minskat, och därmed har även kostnader för sanering och städning minskat.

Hantering av otillåtna bosättningar med barn

Ett av syftena med det nya avlägsnandeförfarandet är att tillförsäkra att barnperspektivet beaktas i högre utsträckning än tidigare. I förfarandet ska man alltså ta särskild hänsyn till om det finns barn på platsen. För att socialnämnden ska kunna fullgöra sin uppgift att förebygga, erbjuda stödinsatser eller vidta åtgärder till skydd för barn som befinner sig i en tillfällig boplatz har en ändring gjorts i 9 § förordningen (1991:1339) om betalningsföreläggande och handräckning. Där anges att Kronofogdemyndigheten genast ska underrätta socialnämnden i den kommun där avlägsnandet enligt ansökan ska ske. Av underrättelsen ska det framgå om det kan antas att avlägsnandet avser barn. Syftet med förordningsändringen är att säkerställa att socialnämnden i ett så tidigt skede som möjligt i processen får information om detta. I propositionen anförde regeringen följande angående barnrättsperspektivet (s. 58–59):

Flera av de förslag som lämnas gör det möjligt för Kronofogdemyndigheten att särskilt beakta det förhållandet att det kan antas finnas barn på platsen. Kronofogdemyndigheten ska bl.a. göra en proportionalitetsbedömning vid prövning av om ett interimistiskt beslut eller ett utslag ska meddelas. Vid verkställighet av ett avlägsnande ska en intresseavvägning göras. Vid dessa bedömningar ska särskild hänsyn tas till om åtgärden avser barn. Om så är fallet kan det finnas anledning att avvakta med verkställigheten för att socialnämnden ska kunna göra en bedömning av hjälpbehovet. Även när det gäller förslaget att Kronofogdemyndigheten ska kunna meddela anstånd med verkställigheten om det behövs av hänsyn till svaranden, måste särskild hänsyn tas till om barn omfattas av avlägsnandet. Förslaget om att det ska finnas en tidsfrist för när ett utslag om avlägsnande tidigast får verkställas förväntas ge bättre förutsättningar att ta till vara barns rättigheter. Förslagen bedöms sammanfattningsvis tillförsäkra att barnrättsperspektivet beaktas under processen i större utsträckning än vad som är fallet i dag.

I Kronofogdemyndighetens utvärdering av de nya reglerna om avlägsnade (rapport 840 14395-18/113) har myndigheten anført att inhämtade enkätsvar visar att medvetenheten kring barns rättigheter är hög hos Kronofogdemyndighetens handläggare och hos sökandena. Möjligheterna att upptäcka och flagga för att barn finns på den plats där avlägsnandet sker är goda under förfarandet. Enligt myndigheten har det tydligare barnrättsperspektivet inte heller fördröjt eller försvårat Kronofogdemyndighetens handläggning. Det uppges vidare att Kronofogdemyndigheten inte har påträffat barn vare sig vid delgivning eller vid genomförande.

Riksdagens tillkännagivanden

I samband med lagstiftningsärendet om ett nytt avlägsnandeförfarande föreslog utskottet fyra tillkännagivanden. Riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2016/17:CU13, rskr. 2016/17:275).

Regeringen redovisade de åtgärder som vidtagits för att efterkomma tre av riksdagens tillkännagivanden i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1

utg.omr. 4 Rättsväsendet). Regeringen uttalade att den anser att tre tillkännagivanden är tillgodosedda genom vidtagna åtgärder och att de därmed också är slutbehandlade. Justitieutskottet, som hanterade tillkännagivandena i betänkande 2019/20:JuU1, hade inget att invända mot regeringens redovisning och bedömning. I budgetpropositionen anförde regeringen följande angående de tre tillkännagivandena:

Uppföljning av den nya regleringen om avlägsnande

Riksdagen har tillkännagett att regeringen senast årsskiftet 2017/2018 bör ta nödvändiga initiativ till en uppföljning av regleringen (bet. 2016/17:CU13 punkt 1 b, rskr. 2016/17:275). Regeringen har tagit initiativ till en uppföljning genom uppdrag till Kronofogdemyndigheten och Polismyndigheten. Kronofogdemyndigheten redovisade uppdraget i oktober 2018. Polismyndigheten redovisade uppdraget i årsredovisningen för 2018. Såväl Kronofogdemyndigheten som Polismyndigheten är överens om att avsikterna med lagstiftningen om avlägsnande har fått ett genomslag i praktiken. Inga åtgärdsförslag lämnas av myndigheterna. Regeringen anser att tillkännagivandet är tillgodosett genom de vidtagna åtgärderna. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Förrättningskostnader vid verkställighet av ett avlägsnande

Riksdagen har tillkännagett att regeringen bör ta initiativ till att sökandens ansvar för förrättningskostnader begränsas (bet. 2016/17:CU13 punkt 5, rskr. 2016/17:275). Genom en ändring i förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten har regeringen begränsat sökandens ansvar för förrättningskostnader. Storleken på grundavgiften har bestämts till 300 kronor. Sökandens ansvar för grundavgifterna har dessutom bestämts högst kunna uppgå till 3 000 kronor. Regeringen har även genom ett uppdrag till Kronofogdemyndigheten tagit initiativ till en uppföljning av den nya regleringen om avlägsnande. Av redovisningen framkommer att de sökande upplever att kostnaderna har minskat (Fi2018/03480/S3). Förklaringen till de minskade kostnaderna anges vara en ökad effektivitet i förfarandet totalt sett, vilket har gjort att fallen av mer omfattande olovliga boenden har minskat. Regeringen anser att tillkännagivandet är tillgodosett genom de vidtagna åtgärderna. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Polismyndighetens befogenheter

Riksdagen har tillkännagett att regeringen bör ta initiativ till att Polismyndighetens befogenheter att hantera kvarlämnad egendom i samband med ett ingripande mot en otillåten bosättning med stöd av polislagen förtydligas (bet. 2016/17:CU13 punkt 2, rskr. 2016/17:275). Regeringen har genom ett uppdrag till Polismyndigheten tagit initiativ till en uppföljning av myndighetens ingripanden mot otillåtna bosättningar vid ett avlägsnande. Av återrapporteringen framgår att myndigheten bedömer möjligheten att ingripa mot otillåtna bosättningar som god. Myndigheten har inte gett uttryck för ett behov av utökade befogenheter för att t.ex. kunna hantera kvarlämnad egendom. Om myndigheten skulle påkalla behov av ytterligare befogenheter kan frågan åter aktualiseras. Mot den bakgrunden bör ytterligare åtgärder inte övervägas med anledning av tillkännagivandet. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet kan anses som slutbehandlat.

Det fjärde tillkännagivandet som avser ansvaret för kostnader i den summariska processen har redovisats som slutbehandlat i budgetpropositionen

för 2021 (2020/21:1 utg.omr. 4 Rättsväsendet). Regeringen anförde följande (s. 33):

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att samma ansvar för kostnader ska gälla alla vid utslaget kända svarande (bet. 2016/17:CU13 punkt 4, rskr. 2016/17:275).

Enligt reglerna om avlägsnande gäller att endast de svarande som anges i ansökan kan bli skyldiga att ersätta sökandens kostnader. Om ytterligare svarande blivit identifierade vid tidpunkten för utslaget, omfattar kostnadsansvaret inte dessa svarande. Regeringen har genom ett uppdrag till Kronofogdemyndigheten tagit initiativ till en uppföljning av den nya regleringen om avlägsnande. Kronofogdemyndigheten har i återrapporteringen till regeringen gett uttryck för att antalet identifierade svarande är litet, att de svarande mycket sällan har utmättningsbara tillgångar och att sökandena aldrig yrkar ersättning för sina kostnader i verkställighetsstadiet. Kronofogdemyndigheten har därför inte ansett det motiverat att föreslå några förändringar i lagstiftningen. Regeringen delar den bedömningen. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet ska anses slutbehandlat.

Justitieutskottet, som hanterade tillkännagivandena i betänkande 2020/21:JuU1, hade inget att invända mot regeringens redovisning och bedömning.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motsvarande motionsyrkanden som de nu aktuella vid flera tillfällen, senast våren 2019 i betänkande 2019/20:CU12. Utskottet som avstyrkte motionsyrkandena anförde följande skäl när det gällde förslagen om kostnader och ersättning till markägare:

När det gäller en möjlighet för markägare att få ersättning för kostnader som uppstår i samband med ett avlägsnande av en otillåten bosättning konstaterar utskottet att de nya reglerna har inneburit att markägarens kostnader för städning och sanering av marken rent faktiskt har minskat. Därutöver har förrättningskostnaderna begränsats. Det framgår vidare av redovisningen ovan att ett tillkännagivande om att samma ansvar för kostnader ska gälla alla vid utslaget kända svarande fortfarande inte är slutbehandlat av regeringen. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av det som anføres om att begränsa kostnader och om möjligheter till ersättning i motionerna [...].

När det gäller förslaget om skyndsam hantering när barn är inblandade avstyrktes motionsyrkandet av följande skäl:

Som redovisats ovan innebär den nya regleringen att barnrättsperspektivet ska beaktas under avlägsnandeprocessen. För att säkerställa att socialnämnden får information i ett tidigt skede har det införts en skyldighet för Kronofogdemyndigheten att genast underrätta socialtjänsten om en ansökan om avlägsnande. Det ska framgå av denna underrättelse om det kan antas att ansökan avser barn. Utskottet anser, i likhet med ett tidigare ställningstagande, att det inte finns anledning för riksdagen att ta något initiativ med anledning av det som anføres i motionen

[...] om att otillåtna bosättningar med barn ska hanteras särskilt skyndsamt.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Kronofogdemyndighetens utvärdering av det nya avlägsnandeförfarandet visar att medvetenheten kring barns rättigheter är hög hos Kronofogdemyndighetens handläggare och hos sökandena samt att möjligheterna att upptäcka och flagga för att barn finns på den plats där avlägsnandet sker är goda. Utskottet anser, i likhet med det tidigare ställningstagandet, att det inte finns något skäl för riksdagen att ta ett initiativ med anledning av motion 2020/21:1616 (SD) yrkande 15 om att otillåtna bosättningar med barn ska hanteras särskilt skyndsamt.

När det gäller förslagen i motion 2020/21:1616 (SD) yrkande 13–14 om att markägare inte ska behöva bära kostnaderna till följd av illegala bosättningar och att de ska få samtliga kostnader ersatta hänvisar utskottet till den uppföljning som gjorts av Kronofogdemyndigheten som visar att de nya reglerna har inneburit att markägarens kostnader för städning och sanering av marken rent faktiskt har minskat. Därutöver har förrättningskostnaderna begränsats. Det har också framkommit att identifierade svaranden sällan har utmättningsbara tillgångar och att sökanden aldrig yrkar ersättning för sina kostnader i verkställighetsstadiet. Utskottet konstaterar vidare att Kronofogdemyndigheten inte föreslår någon ändring av lagstiftningen när det gäller kostnader. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Övertagande av fordonsrelaterade skulder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om översyn av gällande lagstiftning för att öka tryggheten för köpare av en begagnad bil.
Jämför reservation 19 (C).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om behovet av att se över gällande lagstiftning i syfte att öka tryggheten för köpare vid köp av begagnade bilar. Motionärerna anför att eftersom det tar viss tid för vissa skulder att uppdateras eller registreras i vägtrafikregistret riskerar en köpare av en begagnad bil att få ta över säljarens skulder eller att Kronofogdemyndigheten tar bilen i anspråk.

Gällande rätt

Den 1 juli 2014 trädde lagen (2014:447) om rätt att ta fordon i anspråk för fordringar på vissa skatter och avgifter i kraft (prop. 2013/14:176, bet. 2013/14:CU36, rskr. 2013/14:239). Genom lagen infördes en rätt att ta fordon i anspråk för betalning av bl.a. felparkeringsavgifter, trängselskatt och fordonsskatter (1 §). Vid indrivning av sådana fordringar får Kronofogdemyndigheten besluta att ta i anspråk det fordon som skatten eller avgiften avser för betalning av gäldenärens skuld (2 §). Detta gäller under förutsättning att gäldenären saknar utmättningsbara tillgångar som räcker till betalning av skulden och att fordonet inte tillhör eller kan anses tillhöra gäldenären enligt bestämmelserna i utsökningsbalken. I fråga om ianspråktagande tillämpas i övrigt bestämmelserna om utmätning i utsökningsbalken. Det innebär att Kronofogdemyndigheten, på motsvarande sätt som vid utmätning, har möjlighet att bedöma om det är försvarligt att ta fordonet i anspråk eller inte. Om Kronofogdemyndigheten beslutar att ta ett fordon i anspråk ska en anteckning om detta göras i vägtrafikregistret för att en eventuell köpare ska kunna få kännedom om att fordonet kan komma att tas i anspråk.

Syftet med lagen är att dels minska de restförda fordonsrelaterade skulderna till det allmänna, dels minska incitamentet att använda s.k. fordonsmålvakter. Fordonsskulder är således knutna till fordonet och inte till den person som var registrerad ägare när skulderna uppkom. Det betyder att skulden följer fordonet vid en försäljning. Information om detta finns på Transportstyrelsens hemsida där det också finns en e-tjänst för att kontrollera ett fordons skulder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att den lagstiftning som trädde i kraft 2014 har till syfte att motverka fordonsmålvakter. Numera följer skulderna bilen vid försäljning, och en köpare kan själv kontrollera fordonets skulder på Transportstyrelsens e-tjänst där köpare och säljare kan kontrollera ett fordons skulder.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom förslaget om en översyn av lagstiftningen. Motionsyrkandet avstyrks.

Reservationer

1. Dröjsmålsränta, punkt 7 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 23 och 24 samt
2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD) yrkande 37.

Ställningstagande

Vi konstaterar att dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen uppgår till den vid varje tid gällande referensräntan med ett tillägg av 8 procentenheter. Före 1984 var tillägget 4 procentenheter, dvs. hälften så stort. Det finns enligt vår uppfattning skäl att se över om inte den gällande nivån på dröjsmålsränta är för hög. För att skapa incitament för gäldenären att snabbt betala sin skuld kan det också tänkas att räntan inledningsvis bör vara högre för att sedan gradvis sjunka om gäldenären inte under överskådlig tid kan betala. På det sättet motverkas en situation där kostnaderna för räntan vida överstiger den ursprungliga skulden.

Vidare konstaterar vi att dröjsmålsränta inte ska utgå på en fordran på skadestånd för personskada innan det har slutligt avgjorts vilka samordningsförmåner som ska avräknas enligt skadeståndslagen. I sådana fall utgår ränta i stället i form av avkastningsränta, dvs. diskontot med ett tillägg av 2 procentenheter. Det finns enligt vår mening skäl att ifrågasätta det rimliga i att den som t.ex. begår ett brott mot någon och blir skadeståndsskyldig för personskada ska ha denna lägre ränta. Dröjsmålsräntan bör därför ses över även utifrån detta perspektiv.

Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

2. Utmätning till förmån för brottsoffer, punkt 12 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Lars Beckman (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3216 av Niklas Wykman m.fl. (M) yrkande 8 och
2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33.

Ställningstagande

Den gällande regleringen om s.k. utmätningsförbud innebär att brottsoffer har endast begränsade möjligheter att få utmätning av skadestånd som någon har fått från staten med anledning av t.ex. ett frihetsberövande. Detta är inte rimligt.

Vi konstaterar att Utredningen om stärkt rätt till skadestånd för brottsoffer har i uppdrag att bl.a. ta ställning till hur reglerna om förbud mot utmätning av skadestånd med anledning av ett frihetsberövande bör ändras för att i större utsträckning möjliggöra utmätning till förmån för brottsoffer. Översynen får avse även annan ersättning som omfattas av utmätningsförbudet, om bedömningen görs att det är nödvändigt eller lämpligt för att åstadkomma en konsekvent och ändamålsenlig reglering. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2021.

Regeringen bör, sedan utredningen redovisat sitt uppdrag, återkomma till riksdagen med lagförslag som i större utsträckning möjliggör utmätning av gärningspersoners tillgångar i form av skadestånd till förmån för brottsoffer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Distansutmätning, punkt 13 (S, MP)

av Emma Hult (MP), Johan Löfstrand (S), Elin Lundgren (S), Leif Nysmed (S), Sanne Lennström (S) och Joakim Järrebring (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 4,
2020/21:3271 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 22 och
2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 32.

Ställningstagande

Utsökningsutredningen har i sitt betänkande Ett modernare utsökningsförfarande (SOU 2016:81) utrett frågan om utökade möjligheter till distansutmätning och särskilt analyserat kravet på att egendom som påträffas av en annan myndighet måste vara omhändertagen med stöd av den myndighetens regelverk för att distansutmätning ska kunna ske. Vi konstaterar att utredningen är tveksam till en ändring i detta avseende, bl.a. på grund av att det kan uppfattas som en otillåten utredningsåtgärd och i slutändan skada allmänhetens förtroende för statliga myndigheter. Samtidigt har flera remissinstanser, bl.a. Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, gett uttryck för en annan uppfattning.

Beredningen av utredningens slutsatser och remissinstansernas synpunkter pågår nu inom Regeringskansliet. Detta är en prioriterad fråga för regeringen.

Som expertmyndigheterna framhåller skulle en utökad möjlighet till distansutmätning kunna bidra till att minska lönsamheten av brottslig verksamhet, och detta vore givetvis välkommet. Frågan om en eventuell utökning av möjligheten till distansutmätning är därför viktig. Det arbete som nu pågår, och som prioriteras av regeringen, bör emellertid inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Vi ser därför inte att det finns skäl för ett tillkännagivande till regeringen. Motionsyrkandena bör därför avslås.

4. Utmätning i övrigt, punkt 14 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD) yrkande 38 och

avslår motion

2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

Utmätningssystemet behöver effektiviseras. Det ska t.ex. inte vara möjligt för en person som är skuldsatt att undkomma utmätning genom att sätta i system att skriva sina tillgångar på en annan person. Ett annat problem som vi har uppmärksammat är att Kronofogdemyndigheten inte utmäter tillgångar som understiger gäldenärens skuldbelopp. Detta innebär att borgenärer inte får betalt och att skulderna skrivs av. Vi menar att Kronofogdemyndigheten i större utsträckning bör driva in tillgångar med lågt värde. Regeringen bör

därför ta initiativ till en översyn av utmätningsförfarandet i de delar som vi nu pekat på och återkomma till riksdagen med förslag som effektiviserar utmätningsförfarandet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Utmätning i övrigt, punkt 14 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49 och
avslår motion
2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD) yrkande 38.

Ställningstagande

En viktig fråga inom utmätningsförfarandet är formerna för försäljning av beslagtagna föremål som tillfaller staten, t.ex. genom att de förverkas på grund av brott eller utmäts av Kronofogdemyndigheten. I dag säljer Kronofogdemyndigheten sådan egendom på auktion även om det handlar om föremål som typiskt sett har koppling till brottslig verksamhet. Jag menar att det inte bör vara statens uppgift att bidra till att sådan egendom på nytt kommer i omlopp. Regeringen bör därför ge Kronofogdemyndigheten i uppgift att göra en översyn av sina riktlinjer för försäljning av gods som blivit utmätt eller beslagttaget.

Det jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Betalningsplanens längd vid skuldsanering, punkt 15 (C, KD, L)

av Larry Söder (KD), Robert Hannah (L) och Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 13,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 20 i denna del och
2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 56 och
avslår motion
2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Den skuldsaneringslag som infördes 2016 innebär att det har blivit enklare att ansöka om skuldsanering och antalet personer som ansöker om skuldsanering har också ökat. Det är positivt att fler skuldsatta ges en möjlighet att ta sig ur överskuldsättning och utanförskap. Skuldsanering kan ofta få en livsavgörande vändning för enskilda som lever i överskuldsättning. Vi menar dock att det är viktigt att förkorta gäldenärernas totala överskuldsättningsperiod så att de så snabbt som möjligt kan bli ekonomiskt rehabiliterade och komma tillbaka till ett mer normalt samhällsliv. Vi menar att det är bättre att snabbt befrias från skulderna än att erbjudas tidsbegränsade avbetalningsfria perioder under pågående skuldsanering. I betänkandet Vägen tillbaka för överskuldsatta (SOU 2008:82) föreslogs en treårig betalningsplan som huvudregel. Även Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten har framhållit fördelarna med en treårig betalningsplan.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att betalningsplanen vid skuldsanering för privatpersoner som huvudregel ska bestämmas till tre år utan några betalningsfria månader.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Betalningsplanens längd vid skuldsanering, punkt 15 (V)

av Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 13,
2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 20 i denna del och
2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 56.

Ställningstagande

Överskuldsättning har ett högt pris både för den enskilde och samhället. Särskilt hårt drabbas barn som växer upp i överskuldsatta familjer. Många av

dessa barn förvägras rätten att leva ett normalt liv med fritidsaktiviteter som t.ex. idrott eller musikskola. Jag ställde mig bakom och välkomnade den nya skuldsaneringslagen som bl.a. innebär att det har blivit enklare att genomföra och beviljas skuldsanering. Lagen innebär att betalningsplanen i fler fall ska kunna bestämmas till kortare tid än fem år. Detta är ett steg i rätt riktning, men jag menar att det nu finns utrymme för ytterligare förbättringar. Betalningsplanen bör som huvudregel bestämmas till tre i stället för fem år. Sådana kortare betalningsplaner i kombination med två betalningsfria månader per år skulle ge ännu bättre förutsättningar för överskuldsatta att klara av en skuldsanering. För barnfamiljer är det också viktigt att få ett andrum vid två tillfällen i samband med sommarlov och jul.

Regeringen bör därför ta initiativ till en lagändring som innebär att betalningsplanen sänks till tre år med två betalningsfria månader.

Det jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Åtgärder mot överskuldsättning m.m., punkt 16 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14,
bifaller delvis motion

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 5 och
avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 4 och 8,

2020/21:1300 av Helena Antoni (M),

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkande 3,

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 3,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 20 i denna del, 21 och
24 samt

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

I betänkandet Ut ur skuldfällan (SOU 2013:72) anförs att närmare 40 procent av alla skuldsaneringsgäldenärer har hemmavarande barn. Socialstyrelsen har beskrivit det som att dessa familjers livsvillkor sannolikt hör till de sämre i samhället. Barn som växer upp i familjer där föräldrarna är överskuldsatta präglas starkt, både på kort och lång sikt, av familjens ekonomiska svårigheter.

Jag menar att mer behöver göras för att underlätta för barn som lever i överskudsättning.

Regeringen bör därför ge en utredning i uppdrag att ta fram förslag på stödåtgärder för barn till överskudsatta föräldrar.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Åtgärder mot överskudsättning m.m., punkt 16 (V)

av Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 4, 5 och 8, bifaller delvis motion

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14 och avslår motionerna

2020/21:1300 av Helena Antoni (M),

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkande 3,

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 3,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 20 i denna del, 21 och 24 samt

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Det förebyggande arbetet är av stor betydelse för att motverka överskudsättning. I detta sammanhang har den kommunala budget- och skuldrådgivningen en central och avgörande roll. Det är viktigt att landets kommuner tillhandahåller en budget- och skuldrådgivning med god tillgänglighet och hög kvalitet. Riksrevisionens granskning Överskudsättning – hur fungerar samhällets stöd och insatser? (RiR 2015:14) visar att det finns brister i dagens system och att kommunerna endast ägnar 8 procent av tiden åt förebyggande arbete. I betänkandet Överskudsättning i kreditsamhället (SOU 2013:78) föreslås en rad olika förebyggande åtgärder som regeringen bör överväga. Att förstärka det förebyggande arbetet är en grundsten i arbetet med att förhindra att fler människor hamnar i skuldfällan. De åtgärder som vidtagits hittills har inte varit tillräckliga. Regeringen bör därför snarast återkomma med förslag på konkreta förebyggande åtgärder mot överskudsättning.

En grupp som drabbas hårt av överskudsättning är barn. Barnombudsmannen har i samband med tidigare utredningar framfört kritik mot att barnens rättigheter inte blivit tillräckligt belysta. Barns rättigheter och situation bör

därför utredas särskilt genom att det görs en barnkonsekvensanalys när det gäller barn och unga som lever i familjer med överskuldssättning. Socialstyrelsen beskriver i en utredning från 2013 att barn som växer upp i överskuldssatta familjer drabbas hårt av ett mycket utsatt ekonomiskt läge och menar att dessa familjers livsvillkor sannolikt hör till de sämre i samhället. Forskning har visat att barn som vuxit upp i social utsatthet står inför en större risk att själva hamna utanför, i en liknande situation i vuxen ålder, jämfört med andra barn. Jag vill påstå att det vid utformningen av dagens regelverk inte har tagits tillräcklig hänsyn till barnens situation och hur barnen påverkas av lagstiftningen. Barnperspektivet behöver belysas på ett bättre och tydligare sätt bl.a. för att Sverige ska leva upp till sina åtaganden enligt barnkonventionen. Jag anser därför att regeringen bör ta initiativ till att det görs ordentliga barnkonsekvensanalyser. Regeringen bör därutöver ta fram ytterligare förslag på åtgärder som förbättrar situationen för alla de barn och unga som lever i familjer med överskuldssättning.

Skuldssatta personer kan fortsätta låna pengar eftersom många kreditgivare inte gör ordentliga kreditprövningar. Konsumentverket har granskat ett fyrtiotal bolag sedan 2012 och det har visat sig att kreditföretagen alltför ofta struntar i att ta in uppgifter om kundernas inkomster och utgifter innan de lånar ut pengar. Bristande kreditprövningar innebär en liten risk för kreditföretagen eftersom Kronofogdemyndigheten hjälper dem att få tillbaka sina pengar. För att skapa incitament för kreditgivarna att göra ordentliga kreditprövningar, och därmed minska riskerna för överskuldssättning och de kostnader som individer och samhälle drabbas av, bör de företag som inte gör erforderliga kreditprövningar få ta ett större ekonomiskt ansvar när skulderna hamnar hos Kronofogdemyndigheten.

Regeringen bör därför återkomma med förslag som innebär att långgivaren ska stå för en större kostnad vid verkställighet hos Kronofogdemyndigheten om det har gjorts en bristfällig kreditprövning och säkerhet inte har krävts för lånet.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Åtgärder mot överskuldssättning m.m., punkt 16 (L)

av Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:1452 av Lina Nordquist (L) yrkande 3 och

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 20 i denna del, 21 och 24 samt

avslår motionerna

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkandena 4, 5 och 8,

2020/21:1300 av Helena Antoni (M),

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14,

2020/21:3179 av Linda Modig (C) yrkande 3 och

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Människor som sitter fast i en skuldfälla måste få en möjlighet att ta sig ur den. Det behövs åtgärder för att förbättra chanserna till en lyckad skuldsanering. Som vi anfört i en annan reservation är en treårig betalningsplan utan betalningsfria månader en viktig åtgärd, men mer behöver göras. Några av de åtgärder som bör övervägas är bl.a. att uppgifter om betalningsanmärkningar för en privatperson bör raderas samma dag som skuldsaneringen avslutas i likhet med vad som gäller för företagare. Vidare bör personer som inte kvalificerar sig för skuldsanering ändå kunna få hjälp t.ex. genom att kommunernas budget- och skuldrådgivare aktivt medverkar till att upprätta avbetalningsplaner. I dag gäller olika normer för acceptabel levnadsstandard vid bedömningen av ekonomiskt bistånd, löneutmätning och skuldsanering. En person som uppbär ekonomiskt bistånd kan t.ex. få medel för barnens fritidsaktiviteter, medan en person med löneutmätning inte får behålla medel som täcker detta. I en kommande översyn av skuldsaneringslagen bör frågan om en gemensam norm för dessa situationer utredas. Andra frågor som jag anser bör utredas är möjligheten till räntestopp och krav på spelpaus vid skuldsanering. För att förbättra möjligheten till en lyckad skuldsanering bör regeringen tillsätta en utredning med uppdrag att förbättra dagens system i linje med de förslag som vi framför i motionen.

Allt fler svenskar lånar till konsumtion och svenskarnas skulder hos Kronofogdemyndigheten för obetalda konsumtionslån ökar kraftigt. Därför behöver mer göras för att motverka oseriös kreditgivning. Den enskilde har visserligen alltid ett ansvar för sina ekonomiska beslut och den som har tagit ett lån ska normalt också förväntas betala tillbaka skulden. Däremot är det inte givet att kreditgivare ska kunna använda sig av statens tvångsmakt för att begära myndighetshjälp att driva in skulder för lån som beviljats på oseriösa grunder. Jag menar att oseriösa kreditgivares möjligheter att vända sig till Kronofogdemyndigheten kraftigt måste begränsas. En möjlighet är att ålägga kreditgivare som ansöker om betalningsföreläggande en skyldighet att även ge in dokumentation över den kreditprövning som har gjorts. Om Kronofogdemyndigheten finner att kreditprövningen inte gjorts i enlighet med god kreditgivningssed ska myndigheten inte heller medverka till att driva in skulden. Därutöver bör ytterligare åtgärder vidtas för att förbättra kreditprövningen, bl.a. genom att det införs ett samlat skuldregister dit alla

kreditgivningsinstitut redovisar sina fordringar på privatpersoner. Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Kötid för budget- och skuldrådgivning, punkt 17 (M, SD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilander (SD), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Angelica Lundberg (SD) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 20 och
2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Det behövs ett bättre stöd från samhällets sida för att människor ska kunna komma ur överskuldssättning. Möjligheten att snabbt få hjälp av den kommunala budget- och skuldrådgivningen är därför av stor vikt. Att erbjuda budget- och skuldrådgivning är en skyldighet för kommunerna, men vi ser att kvaliteten och omfattningen av rådgivningen varierar i landets olika kommuner. I många kommuner är väntetiden också ofta lång. Vi anser att det bör införas en maximal kötid för att få hjälp av den kommunala budget- och skuldrådgivningen. En lagstadgad kötid skulle innebära att budget- och skuldrådgivningen blir mer likvärdig i hela landet. Det får bli en uppgift för regeringen att ta fram ett sådant lagförslag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

12. Budget- och skuldrådgivning i övrigt, punkt 18 (M)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Lars Beckman (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 2 i denna del och 3 samt
avslår motion
2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 19, 21 och 22.

Ställningstagande

När den nya skuldsaneringslagen trädde i kraft 2016 infördes ett förtydligande i socialtjänstlagen när det gäller kommunernas skyldighet att lämna budget- och skuldrådgivning. Detta är vi i grunden positiva till, men vi anförde redan i samband med lagstiftningsärendet att det finns en risk att tillsynen över budget- och skuldrådgivningen blir eftersatt och inte samordnas när tillsynen utövas av Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Vi menar att tillsynsansvaret bör överföras till Konsumentverket som redan i dag har i uppgift att stödja budget- och skuldrådgivningen. Konsumentverket kan med sin spetskompetens ta ett helhetsgrepp om arbetet med budget- och skuldrådgivning. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag om lagändringar som innebär att Konsumentverket ska ansvara för tillsynen över kommunernas budget- och skuldrådgivning samt att skyldigheten att lämna budget- och skuldrådgivning införs i skuldsaneringslagen.

Vi anser också att mer behöver göras för att hjälpa de människor som hamnat i överskuldsättning och minimera den skada som överskuldsättning orsakar för den enskilde. Den kommunala budget- och skuldrådgivningen bör få ett tydligare uppdrag så att den kan komma in tidigare i processen och på så sätt hjälpa enskilda att tidigt komma ur överskuldsättning. Ett annat förslag som vi anser bör utredas är möjligheten för ordinarie kreditgivare att erbjuda s.k. saneringslån. Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

13. Budget- och skuldrådgivning i övrigt, punkt 18 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 19, 21 och 22 samt avslår motion

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 2 i denna del och 3.

Ställningstagande

Tillgången till budget- och skuldrådgivning är av stor vikt för att enskilda ska kunna undvika betalningssvårigheter, överskudsättning, men också för att få hjälp med att lägga upp en avbetalningsplan och planera sin ekonomi. Enligt Konsumentverket finns det brister och skillnader mellan kommunerna när det gäller målsättning, dokumentation och uppföljning av budget- och skuldrådgivningsverksamheten. Här behöver regeringen vidta åtgärder för att alla invånare i Sverige ska kunna ta del av detta viktiga samhällsstöd. Det räcker inte med riktlinjer utan formerna och kraven på budget- och skuldrådgivning bör regleras.

Vi menar vidare att man bör överväga att sammanföra budget- och skuldrådgivning med konsumentrådgivningen. Det behövs mer stöd genom policyer och handlingsplaner samt information till kommuner och till invånare om att det finns konsument- och skuldrådgivning. Det är även av största vikt både för kommuner och för de personer som får budget- och skuldrådgivning att denna verksamhet följs upp. En uppföljning med tydlig målsättning innebär en möjlighet att förbättra rådgivningen och kommunernas stöd så att det sker en positiv förändring för den enskilde. Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Det vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

14. Slutlig preskription, punkt 19 (V, KD)

av Larry Söder (KD) och Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 6,
2020/21:1938 av Borian Åberg (M) och
2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 55.

Ställningstagande

Den grupp i samhället som lider svårast är de som i årtionden levt under hotet om indrivning av varje krona de kan tjäna utöver existensminimum. De skuldsatta och deras anhöriga lever ett kringskuret liv år efter år. I betänkandet Överskudsättning i creditsamhället? (SOU 2013:78) föreslog en utredning att det införs en slutlig preskriptionstid för skulder. Enligt förslaget ska preskriptionstiden börja löpa tre månader efter att betalningsskyldighet fastställts och preskriptionstiden föreslås i normalfallet vara 15 år och 20 år

för fordringar mellan privatpersoner och om skulden har sin grund i brott. För de överskuldssatta utan hopp om att någonsin komma ur en skuldspiral, som innebär att varje extra intjänad krona ska mätas ut, skulle en slutlig preskriptionstid ha stor betydelse för möjligheten till rehabilitering och omstart. Vi anser att utredningens slutsatser om en slutlig preskriptionstid bör införas och att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till en sådan lagstiftning.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regering.

15. Nordisk reglering om skuldsanering, punkt 20 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Redan 1933 ingick de nordiska länderna en konvention om konkurser, men det finns i dagsläget inte någon reglering om att ett beslut om skuldsanering ska erkännas i ett annat nordiskt land. Detta skapar problem för den enskilda gäldenären som efter att ha fått skuldsanering vill bosätta sig eller jobba i något av våra grannländer. Sveriges lagar skiljer sig inte nämnvärt åt från de övriga nordiska ländernas lagstiftning och det bör därför inte finnas några hinder mot att införa ömsesidigt erkännande av beslut om skuldlättnader, även om hänsyn måste tas till att Sverige och Finland är bundna av EU:s insolvensförordning.

I en rapport från 2010 som presenterats på uppdrag av Nordiska ministerrådet, Nordisk gäldssanering (Temanord 2010:598) föreslås en modellag för en nordisk reglering. Frågan har även behandlats i betänkandet EU:s reviderade insolvensförordning m.m. (SOU 2016:17) varvid utredningen bedömde att det finns ett behov av gemensamma nordiska regler, men den konstaterade också att detta förutsätter ett gemensamt arbete inom Norden. Vi menar att även om det för närvarande inte pågår något arbete på området i de övriga nordiska länderna, bör det inte hindra Sverige från att ta det första steget mot att gemensamma regler införs i hela Norden. Vi anser därför att regeringen bör stärka det viktiga nordiska samarbetet genom att ta initiativ till att införa ett gemensamt regelverk på skuldsaneringsområdet. Regeringen bör även påbörja en process för att uppmuntra våra grannländer att fatta samma beslut.

Det räcker inte att regeringen bevakar frågan utan regeringen bör ta en mer aktiv roll.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

16. Företagsrekonstruktion, punkt 21 (M, SD)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilander (SD), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Angelica Lundberg (SD) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1613 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 14 och

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Lagstiftningen om företagsrekonstruktion är viktig för att fler företag ska få en möjlighet till en andra chans. Ett företag som långsiktigt bedöms ha överlevnadsförmåga, men som tillfälligt har hamnat i betalningssvårigheter, ska kunna rekonstrueras i stället för att försättas i konkurs. Vi kan dock konstatera att företagsrekonstruktion används i liten utsträckning. Under våren 2020 ökade antalet konkursansökningar och ansökningar om rekonstruktioner, men antalet rekonstruktioner var betydligt färre jämfört med antalet konkurser. I mars 2020 gjordes 574 konkursansökningar jämfört med 53 rekonstruktionsansökningar. För att fler krisande företag ska använda sig av företagsrekonstruktion och för att antalet lyckade rekonstruktioner ska öka, måste borgenärerna ha förtroende för rekonstruktionsförfarandet.

I betänkandet *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet* (SOU 2016:72), föreslogs åtgärder som tar hänsyn till borgenärernas intressen och som borgenärerna känner sig trygga med. Utredningen har flera välutformade förslag för att förbättra möjligheterna för en lyckad företagsrekonstruktion. Dessa förslag har ännu inte lett till lagstiftning utan regeringen har fortsatt att utreda frågan inom ramen för Rekonstruktionsutredningens uppdrag (dir. 2019:60).

Vi menar att det är viktigt att regeringen nu prioriterar beredningen av Rekonstruktionsutredningens förslag samt de förslag som Entreprenörskapsutredningen lade fram för mer än fyra år sedan. Hade regeringen inte varit så senfärdig hade många av de företag som drabbades hårt av covid-19-pandemin kunnat rekonstrueras i stället för att gå i konkurs.

Regeringen bör inom kort återkomma till riksdagen med förslag till en ny lag om företagsrekonstruktion som tar hänsyn till borgenärernas intressen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

17. Skuldsanering för företagare m.m., punkt 22 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 25 och 26.

Ställningstagande

I juli 2020 rapporterades att antalet konkurser ökat med 12 procent jämfört med 2019 och att andelen anställda som berördes av konkurser har ökat med 19 procent. Särskilt drabbade är företagare inom hotell- och restaurangverksamhet. Covid-19-pandemin har gjort det tydligt att det behövs förebyggande åtgärder av krisberedskapskaraktär. Det handlar bl.a. om åtgärder som förhindrar skuldsättning, som gör det möjligt att ta sig ur skuldsättning och kunna återuppta affärsverksamhet till följd av en kris som företagen inte har kunnat förutse.

Våren 2020 lade vi fram ett utskottsinitiativ om behovet av den här typen av åtgärder, men initiativet fick inte stöd av utskottet. Vi ser nu att behovet kvarstår och lägger därför fram våra förslag igen.

Många företag har drabbats hårt och detta har även fått konsekvenser för många enskilda företagares personliga ekonomi. Det är inte ovanligt att företagare går i personlig borgen för ett företagslån. Det finns ingen officiell statistik som visar hur många bolag som har en privatperson som garant för företagslån, men förekomsten av privata åtaganden som borgensman är vanligt förekommande bland mindre företag. Många av dessa företag har nu helt förlorat sina intäkter, vilket har resulterat i att privatpersonerna i dessa företag har hamnat på obestånd.

Vi menar också att det kan vara svårt för en företagare som ställt personlig borgen för ett företagslån att förhandla med en kreditgivare om en avbetalningsplan. Det finns i dag ingen reglering som innebär att kreditgivaren måste godta en sådan betalningsplan. För att undvika utmätning kan den drabbade i stället ansöka om anstånd och själv sälja den säkerhet som utgjort garanti för lånet, oftast den egna bostaden. Detta kan leda till hemlöshet, överskuldsättning och slutligen F-skuldsanering som innebär att en företagare

får leva på existensminimum i tre år. Vi anser att företagande och företag är en grundpelare i samhällsekonomin. De stödåtgärder som regeringen lagt fram har inte hjälpt företagen i den utsträckning som var avsikten. Regeringen behöver därför vidta de åtgärder som krävs för att förhindra privat skuldsättning för företagare till följd av en kris de inte har kunnat förutse eller påverka. Regeringen bör även utarbeta en krisberedskapsplan för att företagare snabbt ska kunna återuppta sin affärsverksamhet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

18. Avlägsnande av otillåtna bosättningar, punkt 23 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkandena 13–15.

Ställningstagande

Vi tycker att en markägare aldrig ska drabbas av kostnader till följd av en otillåten bosättning. Detta gäller bl.a. kostnader för bortforsling, upprepning och sanering av marken. Eftersom bosättningarna och skadorna på marken är ett direkt resultat av att myndigheter inte följer andra regler, bör de drabbade markägarna kompenseras för detta fullt ut. Vi anser vidare att drabbade markägare, utöver rätt till ersättning för sina direkta kostnader, även ska ha rätt till ersättning för den uteblivna inkomst som otillåtna bosättningar ofta ger upphov till. Det kan röra sig om stora summor för den enskilda markägaren när marken t.ex. inte kan brukas på det sätt som är tänkt. Därför bör även inkomstförlusten kompenseras i de fall där olagliga handlingar har lett till att markägare drabbas ekonomiskt. Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Vår uppfattning är att om barn är inblandade i en olaglig bosättning är situationen akut, och handläggningen måste då ske så snabbt det är möjligt för att barnen inte ska riskera att växa upp i en undermålig boendemiljö. Socialtjänsten bör samarbeta med polisen och agera snabbt och bedöma om barnen har rätt att stanna kvar i Sverige och i så fall tas om hand av socialtjänsten. Regeringen bör därför ta initiativ till att otillåtna bosättningar med barn hanteras särskilt skyndsamt.

Vad som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

19. Övertagande av fordonsrelaterade skulder, punkt 24 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Försäljning av begagnade bilar är tyvärr ett område som utnyttjas för bedrägerier av olika slag. Även om det är möjligt att kontrollera fordonets skulder via Transportstyrelsens webbplats eller myndighetens röststyrda kundtjänst, kan varken Transportstyrelsen eller Kronofogdemyndigheten lämna en fullständigt uppdaterad bild över samtliga utfärdade fordonsrelaterade skulder som finns för ett visst fordon. Det beror på att det tar tid innan vissa skulder uppdateras eller registreras i vägtrafikregistret. En köpare av en begagnad bil riskerar därmed att få överta skulderna eller att Kronofogdemyndigheten tar fordonet i anspråk för att betala skulderna. Detta är inte rimligt. Regeringen bör därför ta initiativ till en översyn av gällande regelverk för att öka tryggheten vid köp av begagnade bilar.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:237 av Thomas Morell (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ekonomiskt skydd för tredje part i kunskapskrävande verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:397 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att huvudregeln för betalningsplanens längd vid skuldsanering för privatpersoner minskas från fem till tre år med två betalningsfria månader per år och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på konkreta förebyggande åtgärder mot överskuldsättning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en barnkonsekvensanalys av dagens regelverk och lämnas förslag som förbättrar situationen för alla de barn och unga som lever i familjer med överskuldsättning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det införs en slutlig preskriptionstid för skulder och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att långivaren ska stå för en större kostnad vid verkställighet hos Kronofogden om inte tillräcklig kreditprövning har genomförts och säkerhet inte krävts för lånet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:985 av Sten Bergheden (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att om en myndighet på grund av sin försumlighet bryter mot gällande tids- och handläggningslagar vilket gör att ett företag förlorar pengar eller drabbas av annan skada, ska myndigheten vara skyldig att ersätta företaget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:1291 av Lotta Olsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en obligatorisk reseförsäkring som täcker kostnader för sjuktransporter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1292 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att göra hemförsäkringen obligatorisk för boende i flerfamiljshus och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1300 av Helena Antoni (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda nya stoppfunktioner för att förhindra personlig skuldsättning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1452 av Lina Nordquist (L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snabbblån inte bör kunna beviljas till personer med ett skuldsaldo hos Kronofogden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för företagsrekonstruktion och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1616 av Angelica Lundberg m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ömsesidigt erkännande av beslut om skuldsanering i Norden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera en process för att uppmuntra våra grannländer att fatta beslut om ömsesidigt erkännande vid skuldsanering och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den drabbade markägaren aldrig ska belastas med kostnader till följd av olagliga bosättningar och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägaren ska få alla kostnader, även inkomstbortfall, till följd av olagliga bosättningar ersatta och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingripa snabbt när barn är inblandade i illegala bosättningar och tillkännager detta för regeringen.

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad information till kommuner och invånare om vikten av och möjligheterna till konsument- och skuldrådgivning och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en rimlig maximal kötid för att få stöd via den lokala skuldrådgivningen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om incitament för målsättning och uppföljning av skuldrådgivningsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av huruvida skuld- och budgetrådgivning genomförs tillfredsställande i kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att räntan på skuld hos Kronofogden ska vara lika oavsett skuldanledning och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kronofogdens ränta för indrivning bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot att hamna i privat skuldsättning i händelse av kris som är utom företagares påverkan och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att ta sig ur skuldsättning och möjlighet att återstarta verksamheter i händelse av kris som är utom företagares påverkan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1658 av Pia Nilsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över begreppet särskilda skäl i kontraheringsprincipen vad gäller riktlinjerna för prematura barn och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1733 av Markus Wiechel (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till att göra hemförsäkringen obligatorisk i vissa fall och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1848 av Johanna Haraldsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om initiativ för en mer rättssäker trafikförsäkring och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1938 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa absolut skuldpreskription för privata skulder och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2010 av Anders Österberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förslaget om hemförsäkring för den som bor i allmännyttan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2103 av Pyry Niemi och Inga-Lill Sjöblom (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ny paragraf i 5 kap. skadeståndslagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2181 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över ordningsvaktens rätt till kränkingsersättning och om denna borde utvidgas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2537 av Johan Hedin (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som tittar på hur ansvarslagstiftningen gällande motorcyklisters säkerhet kan förstärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2554 av Eric Westroth m.fl. (SD):

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kronofogdemyndighetens ränta för indrivning bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till en mer effektiv utmätning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2801 av Fredrik Schulte (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skadeståndsbeloppen för ideella skador och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2947 av Martina Johansson m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av befintlig lagstiftning i syfte att öka tryggheten vid köp av begagnade bilar och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en betalningsplan på tre år vid skuldsanering och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning med uppdraget att ta fram förslag på stödåtgärder för barn till överskuldsatta föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att distansutmätning av Kronofogden ska kunna ske i fler fall än i dag och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3099 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka stödet från det offentliga för att förbättra skuldsanering och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra budget- och skuldrådgivningen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera lagen om företagsrekonstruktion och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3179 av Linda Modig (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tidigt påbörja en skuldsanering av spelrelaterade skulder och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3216 av Niklas Wykman m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra lagstiftningen så att Kronofogden har möjlighet att utmäta kriminellas skadestånd när skulder till brottsoffer återfinns, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skuldsaneringslagen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om kreditprövning vid snabblån och tillkännager detta för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler om möjligheten för kreditgivare att vända sig till Kronofogdemyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3271 av Johan Pehrson m.fl. (L):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om informationsutbyte mellan myndigheter för effektivare utmätning av tillgångar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L):

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statens försäljning av utmätt eller beslagttaget gods och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att distansutmätning ska kunna ske i betydligt fler fall än i dag och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att i större utsträckning utmäta även tillgångar som kriminella har fått i skadestånd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3400 av Markus Wiechel och Sara Gille (båda SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ytterligare konsumentvägledning kan ges för att stötta grupper som tenderar att hamna i skuldfällor och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD):

55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om slutlig preskriptionstid och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att evighetsgäldenärens skuldsanering bör kortas till tre år och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3565 av Magdalena Schröder (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av reformer vad gäller att förtydliga vårdnadshavarens ansvar för sina barns handlingar i enlighet med föräldrabalken och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3633 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i fall då felaktiga anklagelser riktats mot enskilda, med avgörande påverkan på dessas

liv, som regel ska ges ökade möjligheter att utbetala ersättning även efter att preskriptionstiden förfallit, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.